

Labar Jigan gɛn Isa al-Masi gɛn Jan

Kupm mɛtn taar taadjeki doobm gɛn dooy Labar Jigan gɛn Isa al-Masi gɛn Jan

Labar Jiga gɛn Isa al-Masi kɛn Jan raanjin se, naan raanjin jeege tun ing taa naange tun kuuy kɛn maakn naan Yaudge tu eyo. Jan se raan tɔnd daap taaringe kaam kuuy tec aan gɔɔ taar jigan kɛn jee kuuy raanden se eyo ɔɔ maakn taaringe tun naan taad se kic ɓo tec kuuy. Ɔɔ ko taargen maak ki se kic ɓo kaam kuuy. Taargen kɛn naan aakin jiga cir paac se, taargen kɛn jeege jeel metin eyo kɛn Isa taad ɔɔ ute nakgen kɛn naan tɛda. Labar Jigan gɛn Isa kɛn Jan raanjin se, denin taad ute Yaudge. Ɔɔ tap tap se naan taad ute magalgen jeel tɔkn metn Ko Taar kɛn Raa εdo Musa ki. Naade se ɓo jee taamooy Isage. Ey num Isa, ute jee metin ki se kic ɓo, Yaudge aan gɔɔ naade. Kɛn Jan jaay taad metn taar ro Yaudge tu se, ute Yaudgen ute dende sum eyo, num naan taad ute jeegen paacn do naan ki kɛn baate tookn taarin. Maakn kitapm kɛn Jan raan se, taad te metn taar koojn Isa eyo ute metn kuun naabin naan jeege tu ey kici. Naɓo kɛn naan utu uun kuun metn taarin se, naan taadga dena kɛn ɔɔ Isa se naan ɓo Taara ɔɔ Taara se baado uun ro deba ɔɔ ting daan jeege tu taa aden 'tɛdn gaan Raage.

Isa se naan̄ 6o debm ken k'dan̄in̄ Taara se

¹ Do d̄okin̄ ken̄ *Raa utu aalo kaal do naan̄a se, debm ken̄ k'dan̄in̄ Taara se, naan̄ utu tap. Ɔo naan̄ ting te Raa ɔo naan̄ mala kic 6o Raa. ² Anum do d̄okin̄ ken̄ Raa utu aalo kaal do naan̄a se, debm k'dan̄in̄ Taara se, naan̄ in̄g te Raa telɛ. ³ Nakgen ken̄ Raa aalde paac se, naan̄ aalde te debm ken̄ k'dan̄in̄ Taara se ɔo ne d̄im ken̄ Raa aalin̄ jaay te naan̄ ey se, ḡotɔ. ⁴ Debm ken̄ k'dan̄in̄ Taara se, naan̄ 6o debm ɛd̄ kaaja jeege tu. Ɔo kaaj̄n̄ naan̄ ɛdden se 6o, w̄ɔorden ḡotɔ. ⁵ Ɔo ḡotn̄ w̄ɔr se, w̄ɔr maak̄n̄ ḡotn̄ ken̄ ɔd̄o nabo ḡotn̄ ɔd̄ se ɔn̄ gaasin̄ te eyo.

⁶ Bii kalan̄ se Raa ɔlo debm kaan̄ naabina ɔo naan̄ se ron̄ Jan*. ⁷ Naan̄ baado gen̄ tɛdn̄ saada, taa taadn̄ saadn̄ ḡotn̄ w̄ɔr se jeege tu, ken̄ bin se jeege paac jaay booy ɔkga taarin̄ num, 'kuunu. ⁸ Jan se, naan̄ 6o ḡotn̄ w̄ɔr eyo, num naan̄ se baado taadn̄ saadn̄ debm ken̄ k'dan̄in̄ ḡotn̄ w̄ɔr se 6o jeege tu.

⁹ Debm k'dan̄in̄ Taara se, naan̄ se 6o ḡotn̄ w̄ɔr mala mala, ken̄ naan̄ jaay baado do naan̄ ki se, w̄ɔr ḡotɔ jeege tu paac. ¹⁰ Num debm k'dan̄in̄ Taara se, naan̄ baadoga do naan̄ ki ɔo Raa aalo do naan̄a se utu ro naan̄a, nabo jee do naan̄ ki se, ɔn̄ jeelin̄ te eyo. ¹¹ Naan̄ baado ḡotn̄ taasinge tu, nabo taasinge mala kic 6o baate d̄ɔɔdn̄ k̄akin̄a. ¹² Num gan̄ jee m̄etingen̄ took uunga taarin̄a ɔo aalga maakde don̄ ki se, naan̄ ɔddenga doobo taa naade tɛdn̄ gaan Raage. ¹³ Ken̄ naade jaay tɛd̄ gaan Raage se, naade se jikilimge 6o toojde eyo ɔo k̄ese ute maakje jikilimge eyo, num Raa mala 6o tɛdden naade se tɛdga gen̄in̄ge.

* **1:6** Jan ara se k'taad ute Jan-Batist.

14 Debm kɛn k'danɨn Taara se, tɛdga debkilimi ɔɔ naan̄ baado ing daanjege tu ɔɔ naaje se j'aakga *nookiṅa; ɔɔ nookɨ naan̄ se Bubiṅ Raa ɓo ɛdiṅo, naan̄ ɓo Gooniṅ kalan̄ lak se. Ɔɔ naan̄ se, debm bɛɛ aak eyo ɔɔ taad̄ taar mɛt ki ɔɔ kɛn taad̄ jeege tu jaay ɔlden naade jeel Raa mala mala se kic ɓo, naana.

15 Kɛn Jan jaay aakiṅ se naan̄ taad̄ saad̄n naan̄ se jeege tu ɔɔ: «Aakki! Kɛse ɓo gaabm maam taadseno taariṅa m'ɔɔ: <Debm utu baado mɛtum ki se, naan̄ magal cirum maama ɔɔ naan̄ se do dɔkiṅ kɛn j'oojum te ey kic ɓo, naan̄ utu tap.>» 16 Taa naan̄ se ɓo aan̄ gɔɔ naan̄ maakiṅ jiga do jeege tu se, tɛdjekiga bɛɛ dɛn aak eyo. Ɔɔ bɛɛṅ se ɓorse kic ɓo, utu tɛdjeki tɛd rɔk. 17 Do dɔkiṅ se Raa ɔlo *Musa ɓo baado taad̄ *Ko Taariṅ jeege tu. Num kɛn baado taad̄ bɛɛ Raa ute taar mɛt ki se, Isa *al-Masi. 18 Nam nam ɓii kalan̄ aak te Raa eyo. Num Gooniṅ kalan̄ lakɨ ting te Bubiṅ tɛɛ se ɓo, taad̄ jeege tu ɔlden naade jeel Raa se.

Jan-Batist taad̄ saadiṅa

(Mt 3.1-12; Mk 1.1-8; Lk 3.15-18; Jn 5.33-36)

19 Gɔtn se magal Yaudgen maakɨ gɛgɛr kɛn Jeruzalem ki ɔlo *jee tɛd̄n sɛrkɛ Raage tu ute Lɛbige baado tɔnd̄ mɛtn̄ Jan ɔɔ: «Naai tap ɓo naṅa?» 20 Ɔɔ Jan se ɔyden te taar d̄im eyo, deekdensiṅ naande ki tal ɔɔ: «Maam se, *m'al-Masi eyo.» 21 Tɛr naade tɔnd̄ mɛtiṅ daala ɔɔ: «Bin se naai tap ɓo naṅa? Lɔ naai ɓo *Eli do dɔkiṅ se la?» Naan̄ tɛrl̄den ɔɔ: «Maam se m'naan̄ eyo.» Tɛr naade tɔnd̄ mɛtiṅ kuuy daala ɔɔ: «Lɔ naai ɓo debm taad̄ taar teeco taar Raa ki kɛn taado do dɔkiṅ se la?» Naan̄ tɛrl̄den ɔɔ: «Gɔtɔ.»

22 Gɔtn se naade deekiṅ ɔɔ: «!Taadjɛn tu naai tap

60 naŋa? Taa naaje se, j'ɔljeno kɔl naaba gɔti ki taa naaje k'ɔaa taadn jeege tun ɔljeno se. Naai mala tap 60 taadjɛn tu, naai tap 60 naŋa?» ²³ Jan-Batist tɛrlɛn ute taar debm taad taar teeco taar Raa ki k'daŋiŋ Ezayi kɛn taado do dɔkiŋ ɔɔ:

*Maam 60 mind debm kɛn taad do kɔd-baar ki m'ɔɔ:
Doobm Mɛljege se 'tɛdɪnsiŋki jiga toodn tal.†*

²⁴ Gaŋ jeegeŋ magal Yaudge ɔldeno gɔtn Jan-Batist ki se jee mɛtiŋge se, *Parizige. ²⁵ Gɔtn se naade tɔnd mɛtiŋ ɔŋ eyo ɔɔ: «Kɛn naai 60 al-Masi eyo, ɔɔ *Eli eyo, ɔɔ tɛr debm taad taar teeco taar Raa ki kɛn utu aɛe ɔaa se eyo, num naŋa taa dɪ jaay ɔɔ *batiz jeege se?» ²⁶ Gaŋ Jan-Batist tɛrlɛn ɔɔ: «Maam se m'batiz jeege ute maane sum. Anum debm kalaŋ utu maakse ki se, naase 'jeeliŋki eyo. ²⁷ Naan 60 debm kɛn utu ɔaado mɛtum ki ɔɔ maam se, kɔl saan kic 60 m'aas gɛn no tuutiŋ eyo.»

²⁸ Nakgeŋ se paac deel maakŋ naan Betani ki do ool Jordan kɛn kaam naane, gɔtn se 60 gɔtn kɛn Jan-Batist lee batizn jeege.

*Isa se naan 60 *Goon Baatn Raa*

²⁹ Mɛtbeenki se, Jan-Batist jaay aak Isa utu ɔaado gɔtiŋ ki se, naan deek ɔɔ: «Aakki! Kɛse 60 Goon Baatn Raa kɛn utu kɔɔdn *kusiŋ jeegeŋ do naan ki se. ³⁰ Taa naan se 60 maam m'taado m'ɔɔ: debm utu ɔaado mɛtum ki se, naan magal cirum maama. Kɛn do dɔkiŋ j'oojum te ey ɔɔrt se, naan utu tap. ³¹ Maam mala kic 60 m'jeeliŋ eyo kɛn kɛse 60 naan se, anum m'ɔaado *m'batiz jeege te maane se, taa m'an taadiŋ gaan *Israelge tu an jeele.»

† 1:23 Aak Eza 40.3.

³² Tēr Jan-Batist taad̄ saad̄n̄ gēn̄ Isa deek̄ ɔɔ: «Maam m'aako *Nirl Raa b̄ɔɔyɔ maak̄n̄ raa ki aan̄ gɔɔ d̄eɛɛɛ baadō inḡ don̄ ki. ³³ Ey num maam se, m'jeeliṅ̄ eyo naḅo debm̄ ɔlumo ɔɔ m'batiz̄ jeege ute maane se, naan̄ ḅo debm̄ taad̄umo ɔɔ: debm̄ naai utu 'kaak̄n̄ Nirl Raa 'b̄ɔɔy baadō kinḡ don̄ ki se, naan̄ se ḅo debm̄ kēn̄ utu *batiz̄n̄ jeege ute Nirl Salal. ³⁴ Nak̄n̄ se maam mala m'aako te kaamuma ɔɔ maam se m'saad̄a, naan̄ se Goon Raa d̄eere.»

Jee m̄etn̄ Isa kēn̄ deet deet
(Mt 4.18-22)

³⁵ Metbeen̄ki se, Jan-Batist baadō inḡ te jee m̄etn̄ kēn̄ di se gɔtn̄ ese daala. ³⁶ Kēn̄ jaay Isa deel̄ deel̄ se, Jan-Batist ɔnd̄in̄ kaama tak̄ ɔɔ deek̄ ɔɔ: «Aakki! K̄ese ḅo *Goon Baatn̄ Raa.» ³⁷ Kēn̄ jee m̄etn̄ Jan-Batist kēn̄ di jaay booy naan̄ taadden̄ se, naadē iin̄ ɔk̄ m̄etn̄ Isa. ³⁸ Isa jaay t̄erl̄ aak̄de naadē utu baadō m̄etn̄ ki se, naan̄ deek̄den̄ ɔɔ: «Naase 'jeki d̄io?» Naadē t̄erlin̄ ɔɔ: «Raabi, naai inḡ gay?» (Raabi se, je deek̄n̄ ɔɔ: Debm̄ dooy jeege.) ³⁹ Gɔtn̄ se Isa t̄erlden̄ ɔɔ: «'Baakiro aki ḅaa kaaka.» Ɔɔ naadē tumo te naan̄ t̄eɛ ɔɔ baadō aak̄ gɔtn̄ kēn̄ naan̄ inḡ. Ɔɔ naadē ɔɔp̄ inḡ te naan̄a. Kaad̄ kēn̄ naadē aan̄ gɔt̄ kēn̄ ese se t̄eɣɛr.

⁴⁰ Gan̄ maak̄n̄ jeege tun̄ di kēn̄ booyo taar Jan-Batist, jaay ɔko m̄etn̄ Isa se, deb̄ kalan̄ se ron̄ Andre; naan̄ ḅo gēnaa Simon Pier. ⁴¹ Kēn̄ Andre jaay iin̄ ɔn̄ Isa se, naan̄ ḅaa ɔn̄ gēnaan̄ Simon Pier ḅo deete. Gɔtn̄ se naan̄ deekiṅ̄ ɔɔ: «Naaje se, j'ɔn̄oga *al-Masi. (Al-Masi ute taar Gr̄ek se je deek̄n̄ ɔɔ:

*Krist)†.» ⁴² Andre se ək baan te genaən gɔtn Isa ki. Ken naade jaay aan se, Isa ɔnd kaama ro Simon ki ɔɔ deekiŋ ɔɔ: «Naai se Simon goon Jan, num naan ki se jaay danj Sepas.» (Ro Sepas se, ute taar *Ebre se je deekŋ ɔɔ: dɛlbɛ.)

⁴³ Metbeenki se Isa uun doa gen ɓaa taa naan Galile ki. Gɔtn se, naan ɔŋ Pilip ɔɔ deekiŋ ɔɔ: «Naai se ək metuma.» ⁴⁴ Pilip se, naan goon jee Betsaida ɔɔ Betsaida se ɓo, maakŋ naan Pier ute gen genaən Andre kici.

⁴⁵ Ter Pilip se ɓaa ɔŋ Natanael deekiŋ ɔɔ: «Naaje j'ɔŋoga debm ken Raa ɔl *Musa raanŋo maakŋ *Ko Taar Raa ki ute kengen jee taad taar teeco taar Raa ki raanjo taariŋ se kici. Naan ɓo, Isan kɔd Nazaret ken goon Yusup se.» ⁴⁶ Gɔtn se Natanael terliŋ ɔɔ: «Maakŋ naan ken Nazaret ki se ɓo, ade kɔŋ teecŋ nakŋ bɛɛ kic dey la?» Gaŋ Pilip deekiŋ ɔɔ: «'Baado aaka.»

⁴⁷ Ken Isa jaay aak Natanael utu ɓaado gɔtiŋ ki se, naan taad jeege tu ɔɔ: «Aakki! Kɛse ɓo kɔd *Israel mala. Naan taad taar met ki *salal.» ⁴⁸ Gɔtn se Natanael terliŋ ɔɔ: «A-a naka, naai 'jeel ɔŋum gay?» Gaŋ Isa terliŋ ɔɔ: «Ken Pilip jaay utu ɓaai ɓaa danja se, maam m'aaki naai iŋg kiŋg metn ko ba ki se.»

⁴⁹ Natanael terliŋ ɔɔ: «Debm dooy jeege, naai se Goon Raa; naai ɓo Gaar Israelge.» ⁵⁰ Gaŋ Isa terliŋ ɔɔ: «Taa maam taadiga taad m'ɔɔ m'aakiga kaak metn ko ba ki se ɓo, naai aal maaki dom ki la? Naan ki se, naai utu kaakŋ nakgen magal cir naan se daala.» ⁵¹ Ter Isa taadiŋ ɔɔ: «'Booyki bɛɛ m'asen taada: utu aki kaakŋ maakŋ raa utu kɔɔd wan ɔɔ

† **1:41** Krist se je deekŋ ɔɔ: naan ɓo debm Raa ɓo ɔliŋo gen kaajŋ jeege.

ute doobm *Goon Deba se *kədn Raage utu ano
bəoyo əə an kooko.»

2

Isa ute jee mətiŋ ki baa gətn kəkŋ mənd ki

¹ Kən bii di jaay deele əə aan bii k-mətəge tu se, jeege baa kəkŋ mənda maakŋ naaŋ kən Kana kən taa naaŋ Galile ki. Ɔə biin se ko Isa kic ɓo utu gətn ese. ² Gətn se Isa kic ute jee mətiŋ ki, k'danđeno baadoga gətn kəkŋ mənd kən se kici. ³ Gaŋ tətn koojŋ biŋ kən j'ed'jeege tun baado se baa naŋa. Gətn se ko Isa baa taad gooniŋ Isa ki əə: «Bere, tətde se naŋga.» ⁴ Num gaŋ Isa tərɩ koŋ ki əə: «Kaaya, naabm maam m'ted se, naai ɓo am taad eyo, əə kaadŋ maam m'an tɛdn naabm se le, utu aan te ey ɓərtə.» ⁵ Gətn se ko Isa taad jee tɛdn naabge tu əə: «Nakŋ naaŋ utu asen taad paac se, 'tediŋsiŋki.» ⁶ Anum gətde ki se, ək dugulgen gen koa məce kən Yaudge təmb maane gen lee tugŋ rode taa tɛdn aak bεε naan *Raa ki əə duguldege se əs kəoyə səə ey le əs kəoyə mii. ⁷ Isa taad jee tɛdn naabge tu əə: «Dugulge se baa doocdeki ute maane.» Ɔə jee tɛdn naabge se, baa tak dooc maane dugulge tun se cɛlɛl cɛlɛl. ⁸ Kən naade dooc dugulge aas se, Isa taad jee tɛdn naabge tu əə: «Borse se, 'tak 'baa edki debm kən j'əndiŋ naan gen kəsə se.» Ɔə naade tak baa edŋ. ⁹ Kən naaŋ jaay uum naam maane se, naamiŋ dɛlga tətn koojŋ biŋ. Num tətn se naaŋ jeel gətn k'baansiŋ eyo. Anum jee tɛdn naabgen tako maane se, naade kalde ki sum ɓo jeel gətiŋa. Gətn se debm kən j'əndiŋ naan gen kəsə se, naar danə gaabm mənda se, ¹⁰ əə naaŋ deekiŋ əə: «Jeege paac

ken jaay baadoga gōtn kōkŋ mēnd ki num, j'edden tōtn koojŋ biŋ atak 6o deete. Ɔo ken naade aay dēreŋga te maraaddē jaay 6o, j'edden tōtn ken atak baat se, kaam mōōtn. Gaŋ naai num εd tōtn atak baat se 6o deete Ɔo ōŋ ken atak tap 6o kaam mōōtn.»

¹¹ Kana ken taa naaŋ Galile ki se 6o, gōtn ken Isa baag tēdn nakŋ-kōōbīngen deet deetn ken j'ansīn kaakŋ jeele. Nakŋ-kōōbīgen naaŋ tēd se, naaŋ taad *nookīn jeege tu Ɔo jee metīn ki se took aal maakde doŋ ki.

¹² Ken nakgen se jaay deel se, Isa iīn te koŋa, jee metīn ki Ɔo te genaange bōoy 6aa maakŋ gēger ken Kaparnayum ki. Na6o, Kaparnayum ki se, naade tīngo 6ii kandum sum.

*Isa tuur jee tēdn zogen maakŋ *Bee Raa ki
(Mk 11.15-18; Mt 12.38-40; Lk 19.45,46)*

¹³ Ken Isa jaay aak *laa Paakŋ gen Yaudge Ɔopga gōor se, naaŋ iīn ook 6aa Jeruzalem ki. ¹⁴ Ken naaŋ aan Jeruzalem ki, jaay end daan bōor Bee Raa ki se, ōŋ jee tēdn zo marange, gen baatge, ute gen dēerge Ɔo gōtn se, naaŋ ōŋ jee lee pēlekŋ gursgen gen taa naangen kuuy utu īng kīng gōtn ese kici.

¹⁵ Ken Isa jaay aakde se naaŋ tōs kōlō Ɔo tēdīn ria. Gōtn se naaŋ tuurde paac daan bōor Bee Raa ki se, baatdege ute marandege. Naaŋ tōt tōal tund te tabil jee pēlekŋ gursgen ese, Ɔo gursdege se kic 6o si wōok kalan kalan. ¹⁶ Ɔo naaŋ taad jee tēdn zo dēerge tu Ɔo: «Naksege se Ɔod teecdeki naatn gōtn ara! Ɔnte 'tēdki 6ee Bubum se 'tēdn gōtn tēdn suuk!» ¹⁷ Jee metīn ki jaay saap do nakŋ naaŋ tēd se, naade saap ōŋ taar ken k'raanīno do dōkīn ken Ɔo: *Raama, maam*

*se m'je bei. Maakje ken maam m'ok do bee naai ki se den aak eyo ɔ tulum maakum ki aan gɔɔ poodo.**

¹⁸ Gan magal Yaudge taadɪn ɔɔ: «Nakɪ kɔɔɔm gay ken naai ajen 'tɛd jaay naaje j'an kaakɪ jeel ro ki ɔɔ ajen taadɪn ɔɔ naai se ɔk doobo gen tɛdn nakgen se?» ¹⁹ Isa tɛrlɛn ɔɔ: «Bee Raa daar se, 'tɔɔkiɪki naatn, daan biige tun mɔtɔ sum ɔo maam m'an kiɪɪɪn gɔtɪn ki.» ²⁰ Gɔtn ese magal Yaudge tɛrlɪn ɔɔ: «Bee Raa se, naaje j'ok baara si-sɔɔ-kaar-mɛɛɛ jaay j'iɪɪn j'aasiɪa. Gan naai num ɔɔ daan biige tun mɔtɔ ki sum ɔo an 'kiɪɪn kaasn gɔtɪn ki bin ne?» ²¹ Ken Isa jaay taadden taa bee bin se, naan aalden kaal naagɪ taara. Ey num naan taad te roɪ mala. ²² Taa naan se ɔo ken Isa jaay ooy duro daan yoge tu se, jee mɛtɪn ki ɔaa saap ɔɪ taar ken naan taadɛno se ɔɔ tɛr naadɛ took do taar ken k'raanɪno do dɔkiɪa ɔɔ ute taargen Isa taadɛno.

Isa jeel nan nakɪ maakɪ debkilim ki

²³ Kaad ken Isa utu Jeruzalem ki maakɪ *laa Paak gen Yaudge se, naan tɛdoga nakɪ-kɔɔɔge dɛna ken taad jeege tu an kaakɪ jeel ro ki ɔɔ ken jeege jaay aak nakɪ-kɔɔɔgen naan tɛd se, maakɛ ki se, jeege dɛna aal maakɛ don ki. ²⁴ Gan Isa aalde maak ki eyo, taa naan se jeel nan maakɛ paac. ²⁵ Nakɪ maakɪ debkilim ki se naan je nam ɔo an tɛdn saadɪn eyo, taa naan mala se jeel nan nakɪ ken maakɪ debkilim ki.

3

*Nikodem ɔaa tɔnd mɛtn Isa
(Mt 18.3; Jn 1.12-13; 1Pr 1.3,23)*

* **2:17** Aak KKR 69.10.

1 Maakŋ jeege tun k'danđe *Parizige se, gaaba kalan k'danŋ Nikodem ɔ naan se debm maakŋ magal Yaudge tu kici. 2 Bii kalan naan baado ɔŋ Isa nɔɔr tɔnd mɛtiŋ ɔ: «Debm dooy jeege, naaje se k'jeeli naai se debm dooy jeege *Raa ɓo ɔlio, taa nakŋ-kɔɔbgen naai 'tɛdiŋ se, debm kɛn Raa te naan ey num an kɔŋ tɛdiŋ eyo.» 3 Gaŋ Isa tɛrliŋ ɔ: «'Booy bɛɛ m'ai taada: debkilim jaay j'ooj k'dɔɔliŋ te kuuy ey se, naan kɔŋ kaakŋ *maakŋ Gaar Raa eyo.» 4 Gɔtn se Nikodem tɛrliŋ ɔ: «Debkilimi gɔɔlga gɔɔl kic ɓo j'an kɔŋ koojŋ ɔɔl la? Naan 'kɔŋ kɛnd maakŋ koŋ ki daal jaay j'an koojŋ ɔɔl ne?» 5 Isa tɛrliŋ ɔ: «'Booy bɛɛ m'ai taada: debm jaay j'oojiŋ te ute maane eyo ɔ te *Nirl Raa ey se, naan 'kɔŋ kɛnd maakŋ Gaar Raa ki eyo. 6 Debm kɛn debkilimi ɓo oojiŋ se, naan goon debkilimi, num gaŋ debm kɛn Nirl Raa ɓo oojiŋ se, naan se gɛn Nirl Raa. 7 Taar kɛn maam m'taadi m'ɔ: bɛɛki num j'asen koojŋ ɔɔl kuuy se, ɔŋte deel doi. 8 Kɛn kuulu jaay baagga kɔɔ se, naan ɔl ɓaa gɔtn naan jen ro ki; naai se 'booy booy ɓo gɔtiŋ sum, ey num gɔtn naan iinno ɔ gɔtn naan ɔl ɓaa se, naai 'jeel eyo. Bin ɓo debm kɛn j'oojiŋ te Nirl Raa se, tec aan gɔɔ naan se kici.»

9 Gɔtn se Nikodem deekiŋ ɔ: «Nakŋ se 'tɛdn ɔ ɔɔo?» 10 Isa tɛrliŋ ɔ: «Naai debm dooy *Israelge kic ɓo, taar se naai 'jeel ɔk mɛtiŋ ey la! 11 'Booy bɛɛ maam m'ai taada: naaje se k'taadnakgen naaje k'jeel j'ɔk mɛtiŋa, ɔ k'taadsen nakŋ naaje j'aako te kaamje, gaŋ naase se ɔŋ 'tookki te do saadŋ naaje ki eyo. 12 Kɛn maam m'taadsen te nakgen do naan ki se kic ɓo, naase 'tookki eyo. ɔɔ kɛn m'baagsega taadŋ te nakgen maakŋ raa ki se, naase aakki

kuun taarum əski dfo? ¹³ Taa bii kalan nam ook aan te maakŋ raa ki eyo; kən bəəyo maakŋ raa ki se, *Goon Deba kaliŋ ki sum. ¹⁴ Aan gəə *Musa do kəf-baar ki se, daap wəəjŋ maala* əə uun daarin raan do kaag ki, maam Goon Deba kic 60 j'utu j'am kuun kəlum raan bini. ¹⁵ Bin 60 debm kən aalga maakiŋ do maam ki se, naaŋ 'kəŋ *kaajŋ gen daayum. ¹⁶ Taa Raa se, naaŋ je jeege dən aak eyo, naaŋ əlo Goon naaŋ kalan lak, taa debm jaay aal maakiŋ do naaŋ ki se, naaŋ 'kəŋ kut eyo, gaŋ naaŋ se kəŋ kaajŋ gen daayum. ¹⁷ Raa jaay əlo Gooniŋ do naaŋ ki se, gen kəjŋ bəəə do jeege tu eyo. Num gaŋ naaŋ əliŋə do naaŋ ki se gen kaajŋ jeege. ¹⁸ Debm jaay aalga maakiŋ do naaŋ ki se, bəəə kooçŋ doŋ ki eyo. Num gaŋ debm baate kaal maakiŋ do naaŋ ki se, naaŋ se bəəə oocga doŋ ki. Taa naaŋ baatega kaal maakiŋ do Goon Raa kalan lak se. ¹⁹ Kəse 60 bəəə kən Raa utu kəjŋ do jeege tu. Taa debm kən k'daŋiŋ gətn wəə se baado do naaŋ ki, naəo jikilinge se je gətn əəf se 60 cir gətn wəəə taa nakgen naade təd se, nakgen *kusiŋa. ²⁰ Taa debm tədŋ nakŋ kusiŋ se, naaŋ je gətn wəə eyo əə je ade baa gət kən wəə eyo taa naaŋ beere səm nakgen naaŋ təd se mətŋ teece. ²¹ Gaŋ debm kən lee te kən mət ki se, naaŋ baa gət kən wəəə taa j'kaakŋ naabm naaŋ təd se 'tood tal əə naabiŋ naaŋ tədŋ se aan gəə kən Raa jen ro ki.»

Jan-Batist taad taar Isa daala

²² Kən nakgen se jaay paac deel se, Isa iin baa te jee mətŋ ki taa naaŋ Jude ki. Naade baa tiŋg gətn

* **3:14** Taa debm wəəə dəəŋiŋga jaay terl aakga wəəjŋ kən k'daapiŋ ute maala se əŋ lapia. Aak Nmb 21.9.

ese ɔɔ Isa lee *batiz jeege. ²³ Kaad kɛn se Jan-Batist kici utu ing Aynon ki kɛn cɛɛ Salim ki, naan kic lee batiz jeege, taa gɔtn se ɔk maane dɛna. Gɔtn se jeege baado gɔtin ki ɔɔ naan batizde. ²⁴ Taa kaad kɛn se, Jan-Batist j'ɔkin te dangay ki ey ɔɔrtɔ.

²⁵ Gan ɔii kalan maakɲ jee mɛtn Jan-Batist ki se, baag naajɲ te kɔd Yaud kalan bini taa tug ro kɛn debkilimi tɛdn aak bɛɛ naan Raa ki se. ²⁶ Jee mɛtn Jan-Batist ki se, ɔɲ Jan deekin ɔɔ: «Debm dooy jeege, debm kɛn ingo te naai do jɛɲ ool Jordan kɛn kaam naane se, ɔɔ kɛn naai 'taado saadin jeege tu se, ɔɔrse naan kic baagga batizɲ jeege ɔɔ jeege se paac ru ɔaa ɔaa gɔtn naan ki.» ²⁷ Jan-Batist tɛrlden ɔɔ: «Debkilimi se, kɛn Raa jaay undin te kul dim ey se, naan kalin ki kɔɲ tɛdn dim eyo. ²⁸ Naase mala saadumge kɛn maam taadseno m'ɔɔ: maam se, *m'al-Masi eyo, num gan maam Raa ɔlumo kɔl ɔo naanin ki. ²⁹ Naase kic 'jeelki, debm ɔk mɛnda se, naan ɔo gaabm mɛnd se ɔɔ mɛdn gaabm mɛnd ing cɛɛɲ ki se booy taarinɔ ɔɔ taarin se ɛdin maak-raap dɛn aak eyo. Maam kic maakum-raapo ɔɔ maak-raapm se dɛn aak eyo. ³⁰ Bɛɛki se, ɔɲ naan magal ɔaa ute naaninɔ ɔɔ maam m'kɔɔpm baata m'ɔɔy m'ɔaa ute naanuma.»

Debm kɛn ɔɔyo maakɲ raa ki

³¹ Jan taad daala ɔɔ: «Debm kɛn ɔɔyo maakɲ raa ki se, naan magal do nakge tun ɔaa se paac. Gan debm kɛn j'oojin do naan ki se, naan se debm do naan ki ɔɔ naan taad kic ɔo te nakgen do naan ki ese sum. Num debm kɛn ɔɔyo raan se, naan magal do nakge tun ɔaa se paac. ³² Naan se saada do nakɲ kɛn naan aako te kaaminɔ ɔɔ kɛn naan

booyo te biṇa, naḅo nam jaay tookṇ do saadn naan ki se gṭa. ³³ Gaṇ debm took do saadn naan ki se, naan jeel maakiṇ ki, Raa se taad taar meṭ ki *salal. ³⁴ Taa debm ken Raa ḅliṇo se, naan taad taar Raa, taa Raa eḅiṇ Nirliṇa ḅ eḅiṇsiṇ te maraadiṇa. ³⁵ Raa Bubu se je Gooniṇa ḅ naan ḅṇiṇ nakge paac kaam jiṇa. ³⁶ Debm jaay aalga maakiṇ do Goon ki se le, naan kṇ *kaajṇ geṇ daayum. ḅ debm jaay baate kaal maakiṇa do Goon ken se le, naan kṇ kaaj eyo, num gaṇ daayum Raa se maak-taariṇ iṅ don ki.»

4

*Isa taad te mēnd *Samari*

¹ Ken Isa jaay booy ḅ *Parizige booyga ḅ naan jee meṭiṇ ki teḅga deṇa ḅ naan lee *batiz jeege deṇ cir geṇ Jan se, ² ken tap se, Isa mala ḅo lee batiz jeege eyo, num jee meṭiṇ ki ḅo lee batiz jeege. ³ Gṭn se Isa iṇ ḅṇ taa naan Jude se ḅ ḅk teṛl ḅaa taa naan Galile ki daala. ⁴ Geṇ ḅaa Galile ki se, beeki se, naan utu 'kaal taa naan Samari ki jaayo. ⁵ Ken naan jaay aal kaal taa naan Samari ki se, naan aan maakiṇ naan ken k'daṇiṇ Siikar. ḅ Siikar se, naan ceḅ maakiṇ gṭ ken *Yakub eḅo do dḅkiṇ gooniṇ Yusup ki. ⁶ Gṭn ese ḅk budu ḅ budn se k'daṇiṇ budn Yakub. Ken Isa jaay aan gṭn ese se, kaada aasga katara tir ḅ naan jaay lee ḅṛ se ḅaa iṅ ceḅ bud ken ese.

⁷ Gṭn se mēnd Samari kalan bini ḅaado geṇ takṇ maane. Isa deekiṇ ḅḅ: «Eḅumo tu maane m'kaaye.» ⁸ Kaad ken se jee meṭiṇ ki ḅaaga maakiṇ geḅer ki taa adeno ḅaa dugṇ nakṇ kḅḅ. ⁹ Gaṇ mēnd ken mēnd Samari se deek Isa ki ḅḅ: «Naai le kḅ Yaud, num

'tɔnd mɛtn maan kaaye ɔtn maam mɛnd Samari ki se, ɣɛn dio?» (Taa Yaudge ute Samarige se ɛ, taarde ɔaa eyo.) ¹⁰ ɔtn se, Isa tɛrliŋ ɔɔ: «Kɛn naai jaay 'jeel nakŋ kɛn *Raa utu kɛdn jeege tu se num, debm kɛn deeki ɔɔ ɛdumo maane m'kaay se, ey num naai ɔo 'tɔnd mɛtn maan kaaye ɔtn ki. ɔo naan se ai kɛdn maan daayum tood ɔɔy kɔl kɔl ɔɔ ɛd kaaja.» ¹¹ ɔan mɛnda se deekiŋ ɔɔ: «Naka, budu se ɛ jɛrɛ ɔɔ naai ɛ ɔk dɛɛ eyo. Num maan daayum tood ɔɔy kɔl kɔl ɔɔ ɛd kaaja se an kɔŋ gay? ¹² Bugje Yakub kɛn udjeno budn se, naan mala, ɣɛniŋge ɔɔ te maaliŋge kic ɔo aayo bud kɛn ara. Num naai se, magal cir ɔugje Yakub la?» ¹³ Isa tɛrliŋ ɔɔ: «Debm kɛn aay maan bud kɛn ese se, tɛdga sum ɔo maane utu an tɔɔl kuuy daala. ¹⁴ Num debm kɛn jaay 'kaay maan maam m'an kɛd se, mɔɔtn kuuy maane an tɔɔl eyo, taa maan maam m'an kɛd se, daayum toodn kɔɔy kɔl kɔl maakiŋ ki ɔɔ an kɛdn *kaajŋ ɣɛn daayum.» ¹⁵ ɔtn se mɛnda deekiŋ ɔɔ: «Naka, ɛdumo maan se taa mɔɔtn kuuy maane am tɔɔlum eyo, ɔɔ maam ɛ mɔɔtn m'ade ɔaa ara ɣɛn takŋ maan ey sum.» ¹⁶ Isa deekiŋ ɔɔ: «'Baa danjo gaabi ɔɔ tum 'ɔaakiro kalan ɔtn ara.»

¹⁷ ɔan mɛnda se tɛrliŋ ɔɔ: «Maam se m'ɔk gaab eyo.» ɔtn se, Isa tɛrliŋ ɔɔ: «Taa kɛn naai 'taad ɔɔ maam se m'ɔk gaab ey se, kɛse mɛt ki. ¹⁸ Taa naai se 'tɔkoga gaabge mii, num gaabm kɛn naai iŋɔ ɔɔrse se gaabi eyo. Taa naan se, taar naai 'taad se taar mɛt ki.» ¹⁹ ɔtn se mɛnda deekiŋ ɔɔ: «Naka, maam m'aaki naai se, debm taad taar teeco taar Raa ki. ²⁰ Ey num bubm naajege se, eem Raa do ko kɛn ese, num naase Yaudge ɛ ɔɔki ɔtn keem Raa se, maakŋ

gɛgɛr Jeruzalɛm ki kalɪn ki sum.» ²¹ Isa deekin ɔɔ: «Ko naka, 'took taar kɛn maam m'taadi se: kaadin utu kaana gɛn keem Raa Bubu se, naase anki bãa kɔŋ keem do ko kɛn ara ki eyo ɔɔ Jeruzalɛm ki eyo kici. ²² Naase jee Samari ki se lɛ, eemki Raa kɛn naase 'jeel ɔkki mɛtiŋ eyo. Num gan naaje Yaudge se naaje k'j'eem Raa kɛn naaje k'jeel j'ɔk mɛtiŋa, taa debm utu kaajŋ jeege se ade teecŋ daan Yaudge tu. ²³ Num kaadin se utu 'kaana ɔɔ ɔorse kaadin se aasga, *Nirl Raa se utu tɛdn jeege se 'jeel keem Raa mala mala. Jeegen eem Raa bin se ɔo kɛn Raa Bubu jen ro ki. ²⁴ Raa se naan ɔo Mɛl-kaaja ɔɔ jee jaay an keemiŋ naan mala mala se, jee se kɛn Nirlin tɛddenga naade aasga jee an lee keeme. Naade se ɔo kɛn naan ɛddenga kaaja.» ²⁵ Gɔtn se mɛnda taadin ɔɔ: «Maam se m'jeel debm k'danin *al-Masi, kɛn ute taar Grɛk k'danin *Krist se, utu ade baao. Kɛn naan jaay baadoga se utu ajen taadn tɔɔkŋ mɛtn nakgen se paac kalan kalan.» ²⁶ Isa tɛrlin ɔɔ: «Debm kɛn taadi se ɔo, maama.»

²⁷ Gɔtn se jee mɛtiŋ ki baado ɔŋiŋa. Kɛn naade jaay aak Isa taad taad te mɛnda se*, paac ɔkden taad eyo. Num gan debm kɛn jaay an taadn ɔɔ naai 'je di? Lɔ taad te mɛnd se, gɛn di se gɔtɔ? ²⁸ Gɔtn ese mɛnda iin ɔŋ kɔɔyiŋa ɔɔ ɔk tɛrl bãa maakŋ gɛgɛr ki ɔɔ bãa taad jeege tu ɔɔ: ²⁹ «'Baado aakki tu. Maam m'ɔŋo gaabm naane se, taad tɔɔdumo mɛtuma do nakge tun maam tɛdo se paac. Naan se ɔo 'tɛdn al-Masi lɛ daam?» ³⁰ Jeege se teeco maakŋ gɛgɛr ki ɔɔ baado ɔŋ Isa.

* **4:27** Taa debm dooy jeegen maakŋ Yaudge tu se taad ute mɛndge eyo.

³¹ Kaad'ken mēnda jaay tērl baa been se, jee mētn Isa ki taad dōokin taara ə: «Debm dooyje, baado əs jaayo.» ³² Gan naan tērlēn ə: «Nakŋ kōsn ken maam m'lee m'əs se naase 'jeelki eyo.» ³³ Gōtn se jee mētin ki taad te naapa ə: «Kaadn naane nam edīnga nakŋ kōsə lē daam?» ³⁴ Tēr Isa taadden daala ə: «Kese bō nakŋ kōsuma: maam Raa əlumo se, taa m'an 'tēdn nakŋ ken maakin jen ro ki, ə naabm ken naan edūmsin se m'an tēd kaas te doobiŋa. ³⁵ Naase lee 'taadki əki: 'Kaadn kōjə se, əpga laapa sō jaayo.» Num maam m'deeksen m'ə: uunki kaam se, aakki maakŋ-gōtə se tēdga gen kōjə. ³⁶ Debm kōjn maakŋ gōtə se bōrse bō baagga kōŋ bēdīna, taa naan tus tus nakgen naan əj† se gen ting gen daayum. Taa naan se debm kōcə ute debm kōjn maakŋ gōtə se, naadē paac maakdē raap aas kaasa. ³⁷ Kaan kaa taar ese se, taad taar mēt ki, ken deek ə: 'Deb kalan baado əcə, debm kuuy bō baado əjə.» ³⁸ Maam se m'əlse gen kōjn maakŋ gōtn ken naase 'naamki te dubar naabin eyo; jee kuuy naab dabaro, num gan naase se, 'baado əŋki bō əjki kōj sum.»

³⁹ Maakŋ gēgēr ken ese se *Samarige dēna ken took aal maakdē do Isa ki, do taar mēnd ken deekdeno ə: «Naan taad tōdūmo mētuma do nakge tun maam m'tēdo se paac.» ⁴⁰ Ken Samarige jaay baado əŋ Isa se, naadē tōnd mētin ə: «Inŋ te naaje.» Gōtn se Isa əp inŋ te naadē bii dio. ⁴¹ Gōtn se do taar ken Isa taadden se, jee took aal maakdē don ki se dēn cir daala. ⁴² Gōtn se naadē taad mēnd ki ə: «Naaje j'aal maakje don ki se, do taar naai

† **4:36** Nakgen naan əj tus se je taadn ute jeegen took aal maakdē do Isa ki.

ki sum eyo. Num naaje mala k'booyga te bije ɔɔ k'jeelinga deere, naan̄ se ɓo Debm Kaaj̄n̄ jeegen do naan̄ ki.»

Magala kalaŋ bin se Isa eɗ'lapia gooniŋ ken gaaba (Lk 7.1-10)

⁴³ Gɔtn se Isa tɛɗ bii dio, jaay ɓo iin̄ ɔŋ gɔtn ese ɔɔ ɔk tɛrl ɓaa taa naan̄ Galile ki daala. ⁴⁴ Taa naan̄ mala taadga taad te taariŋa ɔɔ debm taad taar teeco taar Raa ki se, jee maakŋ naan̄iŋ ki mala se aaliŋ maak ki eyo. ⁴⁵ Num ken naan̄ jaay aan taa naan̄ Galile ki se, jee Galile ki dɔɔɗ ɔkiŋ jiga taa naade kic iŋgo Jeruzalem ki gen *laa Paak ɔɔ naade kic aakkiga nakgen paacŋ ken Isa tɛɗo se.

⁴⁶ Gɔtn se Isa tɛrlo maakŋ naan̄ Kana ki ken taa naan̄ Galile ki; gɔtn se ɓo ken naan̄ dɛl maane tɛɗ tɔtn kooj̄n̄ bin̄ se. Gaŋ maakŋ Kaparnayum ki se magala kalaŋ bin se gooniŋ gaaba kɔɔŋɔ. ⁴⁷ Ken gaabm se jaay booy j'ɔɔ Isa iin̄o taa naan̄ Jude ki ɔɔ ɓaadoga taa naan̄ Galile ki se, gɔtn se naan̄ ɓaadɔ ɔŋiŋa ɔɔ tɔnd metiŋ ɔɔ: «Jaamus, 'bɔɔy 'ɓaadɔ eɗum lapia goonum ken ɔɔpga baata ɓaa ɓaa kooyo se.» ⁴⁸ Isa deekiŋ ɔɔ: «Ken naase se, jaay aakki te nakŋ-kɔɔɓ eyo, te nakŋ ken deel do debkilimi ey se, naase maakse 'took eyo.» ⁴⁹ Magal se deekiŋ ɔɔ: «Jaamus, kɔr goonum ooy te ey ɓɔrt se 'bɔɔy 'ɓaadɔ.» ⁵⁰ Isa tɛrliŋ ɔɔ: «Iiŋ 'ɓaa, gooni gaaba se aajga.» Gaabm se aal maakiŋ do taar ken Isa taadiŋ se ɔɔ naan̄ uun dɔobiŋa ɔk tɛrl ɓaa. ⁵¹ Ken gaabm se jaay uun dɔobo tɛrl bɔɔy ɓaa ɓaa se, jee tɛɗn naabiŋge aŋ ɓaadɔ dɔɔɗiŋa ɔɔ deekiŋ ɔɔ: «Gooni gaaba se aajga.» ⁵² Naan̄ tɔnd metɛɗe ɔɔ: «Goono se ɔŋ lapia kaad di?» Naade tɛrliŋ ɔɔ: «Tɛrko katar do

təger ki sum 60 ron əŋ kədək se təəliŋ.» ⁵³ Gətn se bubm goono saap əŋ kaadn ese 60, kaadn kən Isa taadn ə: «Gooni kən gaaba se aajga.» Gətn ese se sum 60, naan ute jee maakŋ been ki se paac took aal maakde do Isa ki. ⁵⁴ Kəse 60 nakŋ-kəəbm gen k-dige, kən Isa tedin taa naan Galile ki kaad kən naan iino taa naan Jude ki.

5

Isa əd lapi debm k'runɣuy ki (Jn 7.19-24, 9.1-17)

¹ Kən nakgen se jaay deel se, 6ii kalan Yaudge təd təd laade, ə Isa ook 6aa Jeruzalem ki taa laade se. ² Jeruzalem ki se ək taa doobo, ə taa doobm se k'danin taa doobm baatge, ə gəər te gətn ese ək gəə kən j'iin k'daapin gen kəkŋ maane. Gəə se, k'danin te taar *Ebre *Betzata*, ə gətn se ək daabgen gen ləkə, gətə kaam mii, kən əl gurug gəə ese. ³ Ə mətn daabgen se, jee kəəŋge tood dooc tak tak, jee kaam-təkge jee cəkədəge ute jee kən jidege ute jedege ooyga kooyo. [Naade se inɣ booy kaadn maane utu təd dagalec dagalec. ⁴ Taa tədga num *kədn Raa kalan lee bəəy bəəy maakŋ maan kən se, ə kən maane jaay baagga tēdn dagalec dagalec se, debm kəəŋ jaay bəəy deet deet maakŋ maan kən se, kən kəəŋin se kəəŋ ə dī kic 60, əŋ lapia.]* ⁵ Taa naan se 60 gaaba kalan bin se k'runɣuyu, ə gətn naan təd k'runɣuyu sum se əkga 6aara sik-mətə-kaar-marta. ⁶ Kən Isa jaay aak gaabm se tood toodo, ə Isa se jeele, gaabm se gətn naan

* **5:4** Taar se, maakŋ Kitapge tun do dəkŋ se, mətiŋge maakde ki se gətə.

terɛc k'runḡyuy sum se, daaniḡ dɔkga. Naanḡ deekiḡ
 ɔɔ: «Naai 'je kɔŋ lapi la?» ⁷ Gaḡ debm k'runḡyuy
 se terliḡ ɔɔ: «Naka, kɛn maane jaay baagga tɛdŋ
 dagalec dagalec se, nam am kuun kɔlum maak ki
 se gɔɔ. Kɔr jaay m'ɔɔ m'kiḡḡ ɓaa se ɛ, deb kuuy
 naar booy deet naanum ki.» ⁸ Gɔtn se Isa deekiḡ
 ɔɔ: «Iiḡi! 'Teel raagi ɔɔ 'lee 'ɓaa.» ⁹ Gɔtn se sum ɓo
 gaaba se naar ɔŋ lapia, naanḡ uun raagiḡa ɔɔ baag
 lea. Gaḡ ɓii se, *ɓii sebit. ¹⁰ Gɔtn se magal Yaudge
 deek gaab kɛn ɔŋ lapi se ɔɔ: «Jaaki se ɓii sebit; naai
 ɔk doobm gɛn kuun raagi eyo.» ¹¹ Gaḡ gaabm se
 terlɛden ɔɔ: «Gaabm kɛn ɛdum lapi se ɓo deekumo ɔɔ:
 Uun raagi se, iḡḡ 'lee 'ɓaa.» ¹² Gɔtn se naade tɔnd
 metiḡ ɔɔ: «Debm kɛn taadi ɔɔ: Uun raagi ɔɔ 'lee 'ɓaa
 se, naŋa?» ¹³ Num gaḡ gaabm se debm jaay ɛdiḡ
 lapi se naanḡ jeeliḡ eyo. Taa Isa se, ɛndga maakḡ
 jeege tun dɛn se, naanḡ jeel te gɔtiḡ eyo.

¹⁴ Num gaḡ cɔkɔ se, Isa ɓaa ɔŋiḡ maakḡ ɓɔɔr *Bee
 Raa ki ɔɔ deekiḡ ɔɔ: «'Booyo, ɓɔrse naai ɔŋga lapia.
 Mɔɔtn ɔŋte tɛdŋ *kusiḡ sum, ey num naan ki se
 naai utu 'kɔŋ nakḡ ɔŋḡ cir naanḡ se daala.» ¹⁵ ɔɔ
 gaabm se ɓaa taad magal Yaudge tu ɔɔ kɛn ɛdiḡ lapi
 se, Isa. ¹⁶ Gɔtn se magal Yaudge baag je tɛdŋ kusiḡ
 Isa ki, taa naanḡ tɛdga tɛd nakḡ se ɓii sebit ki. ¹⁷ Num
 gaḡ Isa terlɛden ɔɔ: «Bubum *Raa se ɓɔrse kic utu
 tɛd tɛd naabiḡ rɔk, ɔɔ maam kic m'tɛdŋ naabm ese
 kici.» ¹⁸ Taa naanḡ se ɓo magal Yaudge je ɔŋ doobm
 taar kuuy kɛn 'cir naanḡ se daala kɛn an tɔɔl Isa. Taa
 Isa se aal deelga do taarde, ɔŋ ɓɔɔb te ɓii sebit se
 eyo; naanḡ se sum eyo, num gaḡ naanḡ taadga taad
 kici ɔɔ Raa se bubuḡ mala. Bin se naanḡ tɛd roḡ aas
 te Raa mala.

Raa ed tɔɔgɔ goonin ki

¹⁹ Isa terl taadden daala ɔɔ: «'Booyki bεε m'asen taada: goono se kɔŋ kuun do kalin ki jaay 'tɛdn nakŋ gɛn don eyo, num nakŋ kɛn Bubiŋ tɛd se ɔɔ, naan aaka ɔɔ tɛdin kici. Taa nakŋ kɛn Bubu lee tɛd se ɔɔ, Goono kic lee tɛdin bin kici. ²⁰ Taa Bubu se je Gooniŋa, ɔɔ taadin nakgen naan mala ing tɛd se paac ɔɔ naan utu an taadn nakgen magal cir kengen deel kɛn naase aakkiro se daala. Bin se naase utu aki kaak se asen kɔkŋ taad eyo. ²¹ Aan gɔɔ Bubu dur jee ooyga kooyo ɔɔ edden kaaja se, Goono kic ed kaaja jeege tun aan gɔɔ kɛn naan jen ro ki. ²² Bubu se naan ɔj bɔɔrɔ do nam ki eyo, num gan gɛn kɔjn bɔɔr do jeege tu paac se, naan ɔnin kaam ji Gooniŋa. ²³ Taa naan se ɔɔ jee paac aal Goono maak ki se, kɛse aan gɔɔ naade aal Bubu ɔɔ maak ki ɔɔ debm jaay baate kaal Goono maak ki se, Bubm kɛn ɔliŋo se kic ɔɔ naan aalin maak ki eyo.

²⁴ «'Booyki bεε m'asen taada: debm jaay booy uun taar maama ɔɔ aal maakin do deb kɛn ɔlumo se, naan ɔnga *kaajn gɛn daayum. Naan se bɔɔrɔ kooɔn don ki eyo. Num gan naan se teecga naatn maakŋ yo ki ɔɔ ɔnga kaaja.

²⁵ «'Booyki bεε m'asen taada: ɔii kalan kaadin utu 'kaana ɔɔ ɔɔrse kaadin se aasga kɛn jeege aan gɔɔ jee ooyga kooy naan Raa ki se utu booy mind Goon Raa ɔɔ jee kɛn booy uunga se, utu 'kɔŋ kaaja. ²⁶ Taa aan gɔɔ Raa Bubu se naan ɔɔ Mɛl-kaaja, taa naan se ɔɔ Goonin kic naan tɛdin tɛdga Mɛl-kaaja kici. ²⁷ Gen kɔjn bɔɔr do jeege tu se, naan ɔninsinga kaam jin taa naan se *Goon Deba. ²⁸ Naase taar se ɔnte gɛn deel dose, ɔii kalan kaadin utu 'kaan

se jeegen ooyga kooy paac se utu 'booy mindiṇa. ²⁹ Jee ken tɛdga nakṇ aak bɛɛ se, utu 'duru ɔɔ utu 'ting gɛn daayum. Ɔɔ jee ken tɛd nakṇ aak kus se lɛ, naadɛ se kic utu 'duru, naɓo bɔɔrɔ utu koocṇ dode ki. ³⁰ Nakṇ maam tɛd se, m'uun dom ki kalum ki ɓo m'tɛd eyo, maam m'ɔj bɔɔrɔ te ken maam m'booyo ɔɔ kɔjṇ bɔɔr maam se ken mɛt ki. Taa maam se, m'tɛd nakṇ do maak-jem ki eyo, num gaṇ maam m'tɛd nakṇ ken do maak-je deb ken ɔlumo.»

Saadn ken Raa taad ro Isa ki

³¹ «Ken maam mala ɓo m'tɛd saada gɛn dom sum num, saad maam se 'kɔsn kaay eyo. ³² Num gaṇ deb kuuy ɓo tɛdum saaduma, ɔɔ maam m'jeele saadn naan se saadn ken mɛt ki. ³³ Bii kalaṇ naase ɔlkiro jeege gɔtn Jan-Batist ki ɔɔ saadn ken naan taadseno ro maam ki paac se, ken mɛt ki. ³⁴ Maam se m'je nam kuuy ɓo am taadn saadum eyo, num gaṇ ken ɔlum maam taad bin se taa naase aki 'kɔṇ kaaja. ³⁵ Ɔɔ Jan-Batist se, naan tecṇ aan gɔɔ lɔmpɔn ken j'ɔɔciṅga num wɔɔr gɔtɔ se. Kaad ken naane se, naase maakse raapo do gɔtn wɔɔr ken wɔɔrseno gɔtɔ se. ³⁶ Num gaṇ saad maam se cir gɛn Jan-Batist. Kɛse ɓo naabm ken Bubum ɛdumo ɔɔ m'an tɛdn kaasn ute doobiṇ se. Naabgen se ɓo ken taad saadn maama, ɔɔ naadɛ se ɓo taad ɔɔ maam se Bu ɓo ɔlumo. ³⁷ Bu ken ɔlumo se, naan mala kic ɓo saaduma, naɓo naase se bii kalaṇ 'booyki te mindiṇ eyo ɔɔ aakiṇki te te eyo. ³⁸ Ɔɔ naase lɛ ɔkki taariṇ maakse ki eyo, taa dɪ naase 'baate kaalki maakse do deb ken naan ɔliṇo se. ³⁹ Naase iṅg 'dooyki taargen k'raaniṇo do dɔkiṇ ese, maakse ki se, 'saapki ɔki te naan ese sum ɓo, naase aki 'kɔṇ

*kaajñ gen daayum. Gañ taar ken taad taargen se, taad te maama. ⁴⁰ Ken akiro baa gɔtum ki jaay, gen kɔñ kaajñ gen daayum se le, naase 'baateki.

⁴¹ «Maam m'je jeege ɓo am nook eyo. ⁴² Anum maam se m'jeelse naase se 'jeki Raa eyo. ⁴³ Maam baado se, te ro Bubuma, num gañ naase 'baate 'tookki taaruma. Ɔo deb kuuy ken utu ade baa gen doñ se, naañ se naase utu aki tookñ taariña. ⁴⁴ Ɔo naase se 'jeki ɓo tɔm naapa sum. Ey num naase se 'jeki Raa ɓo asen tɔm eyo. Bin se naase aki 'kɔñ kaal maakse dom ki ɔo dio? ⁴⁵ Ɔnte 'saapki ɔki maam ɓo m'asen baa kɔkñ mindse naan Bu ki. Num ken asen baa kɔkñ mindse se, *Musan ken naase ɔndki dose doñ ki se. ⁴⁶ Ken naase jaay aalki maakse do Musa ki deer num, naase aki kɔñ kaal maakse do maam ki kici. Taa Musa se taar ken naañ raajo se, taad te maama. ⁴⁷ Num ken naase 'tookki te taar ken naañ raajo do dɔkiñ ey se, naase aki tookñ taar maam taadsen se ɔo di?»

6

Isa ed kɔsɔ gaabge tu dupu-mii

(Mt 14.13-21; Mk 6.30-44; Lk 9.10-17)

¹ Ken nakgen se jaay deel paac se, Isa gañ baa taa baar Galile ki ken kaam naane ɔo baar Galile se ɓo k'danjñ baar Tiberiad se kici. ² Gɔtn se jeege dena ɔk metiña, taa naade aakga kaak nakñ-kɔɔbgen Isa tɛdo do jee kɔɔnge tu se. ³ Taa naañ se ɓo, Isa ute jee metiñ ki se iinj ook baa ing do kɔs ki. ⁴ Kaad ken se, laa Yaudgen k'danjñ *Paak se, ɔɔpga gɔɔɔ. ⁵ Gɔtn se, Isa uun kaamiña ɔo aak jee denge utu baado gɔtiñ ki. Naañ deek Pilip ki ɔo: «'Je j'akiro baa dugñ mappa kaam gay jaay 'kaasn kɔsn

jeegen se?» ⁶ Ken Isa jaay taaf bin se, naan je nan taar maakŋ Pilip ki sum. Ey num Isa se jeele nakŋ ken jaay naan baan tɛda se. ⁷ Gɔtn se Pilip tɛrliŋ ɔɔ: «Ken j'uuno tamma kaar-dio* jaay k'dugŋ mappa ɔɔ k'nigdesiŋ cəkɔ cəkɔ kic ɓo aden kəŋ kaas eyo.» ⁸ Maakŋ jeege tun mɛtiŋ ki se deb kalan ronŋ Andre, naan se ɓo gɛnaa Simon Piɛr deekiŋ ɔɔ: ⁹ «Goon gaaba utu ese se ɔk mappa mii ken k'tɛdiŋ ute rujŋ ɔrj† ute kenjge sɛɛm sɛɛm dio. Num jee te dɛnde se kɛse aden kaasn di?» ¹⁰ Gɔtn se ɔk mu zɛɛɛ dɛna; Isa deek jee mɛtiŋ ki ɔɔ: «Jee se 'taaddeki j'ing naan ki.» Gɔtn se naade taadden ɔɔ naade ing naan ki. Ɔɔ jee se gaabge kaliŋ ki ɓo ɓaa ɓaa nakŋ dupu-mii. ¹¹ Gɔtn se Isa tɔs mappa jin ki, tɔɔm *Raa ɔɔ dup ɔl k'nigiŋ jeege tun se paac. Ɔɔ kenjge kic naan tɛdiŋ bini naade ɔs dɛɛŋ te maraadde. ¹² Ken naade jaay ɔs dɛɛŋ te maraadde aas se, Isa deek jeege tun mɛtiŋ ki ɔɔ: «Togŋ ɔɔp se 'tuuniŋki, ɔnte kəŋki kalan 'kutn cɛɛ.» ¹³ Togŋ mappan mii ute kenjgen naade ɔs ɔɔp se, k'tɔsiŋ se dooc gɔrnɔ sik-kaar-dio. ¹⁴ Ken jeege jaay aak nakŋ-kɔɔbm ken Isa tɛd se, naade deek ɔɔ: «Deere, kɛse ɓo debm taaf taar teeco taar Raa ki mala mala, ken j'ɔɔ te ade ɓaa do naan ki se, kɛse ɓo naana.» ¹⁵ Anum Isa se jeele, jee se utu an kuun kəl gaara taa tɔɔg se, gɔtn se naan iin iik cɛɛs ki ɓaa ing do ko ki kaliŋ ki.

Isa lee do maane ki
(Mt 14.22-34; Mk 6.45-53)

¹⁶ Ken kaadŋ tɛgɛr jaay aan se, jee mɛtn Isa ki se, iin ɓɔy ɓaadɔ taa baar ki. ¹⁷ Naade ook maakŋ

* **6:7** Kaaf ken se tamma kalan se aas kɔŋg deba gen naabm ɓii kalan. † **6:9** Ɔrj se napar gɛmɛ kici.

markab ki, γεν βαα Kaparnayum ki, jεη baar ken kaam naane. Kaad ken se gɔtɔ tɛdga nɔɔrɔ, ɔɔ Isa se aan ɔɔnden te ey bɔrtɔ. ¹⁸ Gɔtn se kuulu dɔɔbɔ ɔɔ ɔl makɔɔɔ do maane ki. Ɔɔ ɔlin maane se aal walak walak. ¹⁹ Kaad ken se naade baaga nakη kilɔmɛtir mii lɔ mɛɛɛ do maane ki ken jee mɛtn Isa ki jaay aak Isa lee do maane ki ɔɔ utu baado baα cɛɛ markab ki se. Gɔtn se naade beere ɔkde. ²⁰ Gaη Isa deekden ɔɔ: «Ɔnte 'beerki, keɛse maama.» ²¹ Gɔtn se naade je aη kuuniη maakη markab ki, naβo markaba se naar aanga jεη ki, gɔt ken naade baan baα ro ki se.

*Isa se naan aan gɔɔ kɔsn bɔɔyɔ raan
(Jn 3.14-16; 1Jn 5.10-13; 1Kɔr 11.23-26)*

²² Metbeenki se, jee dengeɔ ɔɔpo do jεη ken kaam naane se, naade aako markaba se ɔɔpga kalaη sum, ɔɔ Isa ute jee mɛtiη ki se ook te maakη markab ken se eyo. Jee mɛtiη ki se baaga kalde ki. ²³ Kaad ken se, markabgen kuuy iino Tiberiad ɔɔ baado gɔɔr ute gɔtn ken Isa tɔs mappa jin ki, jaay tɔɔm Raa ɔɔ εd jeege tu ɔs se. ²⁴ Ken jee denge jaay aak Isa ute jee mɛtiη ki, gɔtɔ gɔtn ese se, naade took maakη markabge tu ɔɔ baα Kaparnayum ki taa baα je Isa.

²⁵ Ken naade jaay baα ɔɔniη naan baar ken kaam naane se, naade tɔnd mɛtiη ɔɔ: «Debm dooy jeege, naai tap βo aan gɔtn ara nuη ki?» ²⁶ Gɔtn se Isa tɛrlɛden ɔɔ: «'Booyki bɛɛ maam m'asen taada: naase 'jemki se, taa nakη-kɔɔβm maam m'tɛd se βo naase 'jeel ɔkkiga kɔk mɛtiη eyo, num gaη naase 'jemki se, taa nakη kɔsn naase ɔs 'dɛrɛηkiro te maraadse se. ²⁷ Ɔnte 'tɛdki naaba kaliη ki γεν nakη kɔsn ken tɛdga sum βo 'ruum se. Num 'tɛdki naaba taa

nakŋ kəsŋ ken 'tiŋg ɣen daayum. Nakŋ kəsŋ ese ɓo ken maam *Goon Deba m'utu m'asen kɛda, taa Raa Bubu mala se ɛdga tɔɔgiŋ gooniŋ ki.» ²⁸ Gɔtn se naade tɔnd metiŋ ɔɔ: «Naabm Raa se j'an tɛdn ɔɔ dɪ jaay ɓo j'aki tɛdn aan gɔɔ ken naanŋ jen ro ki se?» ²⁹ Isa tɛrlɛn ɔɔ: «Kese ɓo naabm ken Raa je ɔɔ naase aki tɛda; naanŋ je ɔɔ aki kaal maakse do deb ken naanŋ ɔliŋo.» ³⁰ Naade tɛrliŋ ɔɔ: «Num naai tap ɓo ajen 'tɛdn nakŋ-kɔɔbm dɪ jaay naaje k'kaaka, jaay ɓo j'kaal maakje doi ki se? Nakŋ naai 'ɓaa 'tɛda tap ɓo ne dɪ? ³¹ Do kɔd-baar ki se, bubjege ɔso nakŋ kəsŋ ken k'danŋ *maan*, kese ɓo taar ken k'raanŋo taado ɔɔ: *Gen kəsde se Raa eddeno mappan ɓɔɔyo raan.*†»

³² Gaŋ Isa tɛrlɛn ɔɔ: «'Booyki bɛɛ m'asen deeke: ken ɛdseno mappan ɓɔɔyo raan se *Musa eyo, num mappan mala mala ken ɓɔɔyo raan se, Bubum ɓo, ɛdseni. ³³ Ɔɔ mappan ɣen Raa se, naanŋ ɓo debm ken ɓɔɔyo raan, ɔɔ naanŋ ɓo debm ɛd kaaja jeege tun do naanŋ ki.» ³⁴ Gɔtn se naade deekiŋ ɔɔ: «Jaamus, ɓii-raa ɛdjen mappan ese.»

³⁵ Isa tɛrlɛn ɔɔ: «Maam ɓo mappan ken ɛd kaaja se, debm ken jaay ɓaado gɔtum ki se, mɔɔtn ɓo an tɔɔl eyo; ɔɔ debm jaay aal maakiŋ do maam ki se, mɔɔtn maane an tɔɔl eyo. ³⁶ Ey num maam m'taadsenoga, ɔɔ naase mala kic ɓo aakumkiroga naɓo naase 'baate 'kaalki maakse dom ki. ³⁷ Jeegen paacŋ Bu ɓo ɛdumde se utu ade ɓaa gɔtum ki, ɔɔ debm ken ɓaado gɔtn maam ki se, maam m'anŋ kɔŋ kɔɔdn kund eyo. ³⁸ Taa maam m'ɓɔɔyo raan se, ɣen tɛdn nakŋ ken maam ɓo m'je

† **6:31** Aak Ekz 16.15 ɔɔ KKR 78.24.

eyo, num gan̄ m'baado se, gen̄ tedn̄ nak̄n̄ ken̄ debm̄ olumo se bō jea. ³⁹ Debm̄ olumo se, nak̄n̄ naan̄ je se, jeegen̄ naan̄ edumsin̄ paac se, m'on̄te kutn̄ deb kalan̄. Num naan̄ je biī ken̄ kaam̄ mootn̄ se, maam̄ m'aden̄ dur̄ daan̄ yoge tu. ⁴⁰ Kεse bō nak̄n̄ ken̄ Bubum̄ jea. Debm̄ jaaȳ aak̄ Goonō ɔ̄ aal̄ maakin̄ don̄ ki se, naan̄ se ɔ̄nga *kaaj̄n̄ gen̄ daayum. Biī ken̄ kaam̄ mootn̄ se, maam̄ m'an̄ durin̄ daan̄ yoge tu.»

⁴¹ Gɔtn̄ ese Yaudge baaḡ mooȳ naan̄ ki dir̄ dir̄ utu naapa rō Isa ki, taā Isa taad̄ga taad̄ ɔ̄: «Maam̄ bō kɔsn̄ ken̄ booyo raan̄.» ⁴² Tεr̄ naade taad̄ ɔ̄: «Kεse Isan̄ ken̄ goon̄ Yusup se ey la? Ken̄ kon̄ ute Bubin̄ k'jeeldeki se ey la? Ted̄ ɔ̄ d̄i jaaȳ borse num taad̄ ɔ̄: «Maam̄ booyo raan̄ se?»» ⁴³ Gɔtn̄ se Isa tεrlden̄ ɔ̄: «On̄te 'taadki naan̄ ki ute naapa rom̄ ki. ⁴⁴ Bu ken̄ olumo se, nam̄ nam̄ jaaȳ naan̄ tiik̄ ɔ̄lin̄ te gɔtum̄ ki ey se, adē kɔ̄n̄ bāa gɔtum̄ ki eyo. ɔ̄ debm̄ ken̄ Bu olumsinga se, biī ken̄ kaam̄ mootn̄ se maam̄ m'an̄ durin̄ daan̄ yoge tu. ⁴⁵ Jee taad̄ taar̄ teeco taar̄ Raa ki raan̄o dō dɔkin̄ ɔ̄: *Raa se, utu dooȳ jeege paac.* §

«ɔ̄ debm̄ ken̄ jaaȳ ɔ̄ndga bin̄ do taar̄ Bubum̄ ki, ɔ̄ booȳ ɔ̄kga taarin̄ ken̄ naan̄ dooȳ jeege se, adē kɔ̄n̄ bāa gɔtum̄ ki. ⁴⁶ Taa nam̄, biī kalan̄ aak̄ te Bu eyo. Debm̄ ken̄ iinō gɔtn̄ Raa ki se naan̄ kalin̄ ki sum̄ bō aakkiga Bua. ⁴⁷ 'Booyki bεε m'asen̄ taada: debm̄ jaaȳ aalga maakin̄ do maam̄ ki se, naan̄ ɔ̄nga kaaj̄n̄ gen̄ daayum. ⁴⁸ Taa maam̄ bō m'mappan̄ ken̄ εd̄ kaaja jeege tu. ⁴⁹ Dō kɔd̄-baar̄ ki, dō dɔkin̄ naane se, bubsege ɔ̄so nak̄n̄ kɔsn̄ ken̄ k'dan̄in̄ *maan̄*. Te naan̄ se kic̄ bō naade ooyga. ⁵⁰ Num̄ kεse bō mappan̄ booyo raan̄, debm̄ jaaȳ ɔ̄sga naan̄ se num, naan̄

§ 6:45 Aak Eza 54.13.

'kəŋ kooy eyo. ⁵¹ Maam ʔo kəsn ʔəyoyo raan ə ʔən ɛd kaaja. Debm jaay əsga kəsn ese num, naaŋ utu tiŋ ʔən daayum daayum. Kəsn kən maam m'utu m'asen kɛd se, kɛse daa rom mala; naaŋ se ʔo kən utu kɛdn kaaja jeege tun do naaŋ ki.»

⁵² Kən Yaudge jaay ʔoy taar se, naadɛ baag naaŋ te naapa makəŋ ə ʔə: «Gaabm se jaay ə əjeki kɛdn daa ron ʔo j'aki kə se, j'aŋki kəsn ə dɪo?»

⁵³ Gətn se Isa deekden ə ʔə: «'Booyki bɛɛ m'asen taada: kən naase jaay əski te daa ro maam Goon Deb eyo, ə aayki te moosum ey se, naase aki kəŋ kaajŋ mala eyo. ⁵⁴ Debm əs daa roma ə aay moosum se, naaŋ əŋga kaajŋ ʔən daayum, ə kən naaŋ ooyga kic ʔo, ʔii kən kaam məətn se maam m'aŋ duriŋ daan yoge tu. ⁵⁵ Deere, daa rom se, kɛse ʔo nakŋ kəsn mala mala, ə moosum se ɛ, naaŋ ʔo nakŋ kaay mala mala kici. ⁵⁶ ʔə debm tiŋ təs daa roma, ə tiŋ taay moosum se, naaŋ se iŋg *dəək ute maama, ə maam m'iŋg dəək te naaŋa. ⁵⁷ Aan ʔə Bua kən ɛd kaaja nakge tun ʔaa se paac se, naaŋ ʔo debm kən əlumo ə naaŋ ʔo debm ɛdum kaaja maam ki kici. Taa naaŋ se ʔo, debm kən əs daa ro maam se 'kəŋ kaaja ʔətn ki. ⁵⁸ Kɛse mappan kən ʔəyoyo raan. Naaŋ se tec aan ʔə kəsn kən bubsege əso do dəkŋ do kəɔd-ʔaar ki se eyo. Ute naaŋ se kic ʔo naadɛ ooyga, num ʔəŋ debm əs mappan ese se, naaŋ 'kəŋ kaajŋ ʔən daayum.» ⁵⁹ Taargen se ʔo, Isa dooy jeege maakŋ *ʔɛɛ kən Yaudge lee tusn maak ki ʔən keem Raa kən maakŋ ʔɛɛɛ kən Kaparnayum ki.

Jee metn Isa kən mɛtiŋge se, iin ʔɛsiŋa

⁶⁰ Jee m̄etiñ ki, k̄en m̄etiñge se jaay booy taar Isa taad bin se, maakde ki se jeege dena baag taadñ ə: «Taar se, əñ aak eyo! Nanja jaay 'k̄əñ 'booy taar se?»

⁶¹ Isa jeel maak-saapde k̄en jee m̄etiñ ki jaay baag mooy naan ki ron ki se, do taar k̄en naan taad se deekden ə: «Naase maakse tujga do taar k̄en se la? ⁶² Num k̄en naase amki kaakñ maam *Goon Deba m'kookñ ɓaa ḡətum k̄en deet se, naase tap ɓo aki taadñ əki d̄i? ⁶³ K̄en ɛd kaaja jikilimge tu se, *Nirl Raa; ey num jikilimge kalde ki se, 'k̄əñ kaajñ rode eyo. Taargen maam taadsesino se, iino ḡətn Nirl Raa k̄en lee ɛd kaaja jeege tu se. ⁶⁴ Num gan maakse ki se, jee m̄etiñge aal maakde dom ki eyo.» Taa ḡətn do d̄əkiñ tap ɓo Isa se, naan jeel jeegen aal maakde don ki ey se, ə debm k̄en utu an kutiñ se kic ɓo, naan jeeliña. ⁶⁵ Ter Isa taadden ə: «Taa naan se ɓo maam taadseno m'ə: debm k̄en Raa əd̄iñ te doob ey se, naan ade k̄əñ ɓaa ḡətum ki eyo.»

⁶⁶ K̄en jee m̄etiñ ki jaay booy taar bin se, deniñ iin̄ r̄esiña ə baate ɓaa ute naana. ⁶⁷ Ḡətn se Isa t̄ənd m̄etn jee m̄etiñ k̄en əp sik-kaar-di se ə: «Num naase se, 'je aki ɓaa ey la?» ⁶⁸ Ḡətn se Simon Pier terliñ ə: «M̄eluma, naai ɓo ək taar k̄en ɛd *kaajñ gen daayum. K̄en jaay k̄əñ naai se k'ɓaa ḡətn nan ki? ⁶⁹ Taa naaje se j'aalga maakje do naai ki ə k'jeeli naai se Debm *Salal k̄en iino ḡətn Raa ki.» ⁷⁰ Ter Isa taadden ə: «Naasen sik-kaar-di ki se, maam ɓo m'ɓ̄eer t̄ədseno ey la? Num gan maakse ki se, deb kalan se, tec sitan te kaamiña.»

⁷¹ K̄ese naan taad te Judas goon Simon k̄en Iskariot; naan ɓo debm k̄en maakñ jeege tun sik-kaar-dio k̄en utu an kut se.

7

Isa se gēnaange mala kic 6o aal maakde don̄ ki eyo

(Jn 5.44, 15.18-19; Mt 10.16)

¹ Kēn nakgen se paac jaay deel se kic 6o, Isa utu lee lee taa naan̄ Galile ki rək. Ɔo naan̄ baate 6aa lee taa naan̄ Jude ki taa magal Yaudge se je je doobm an̄ tɔɔɔ. ² Kaad̄ kēn se, laa Yaudgen kēn k'dan̄in̄ *laa Daabge se, ɔɔpga gɔɔrɔ. ³ Gɔtn se gēnaange deekin̄ ɔɔ: «Βεεki num, naai 'kiin̄ 6aa taa naan̄ Jude ki, taa nakη-kɔɔbgen naai 'tɛd̄ gɔtn ara se, '6aa tɛd̄in̄ naane kici taa jee mɛti ki '6aa kaaka. ⁴ Kēn debm jaay je ɔ jeege jeel gɔtin̄ se, naan̄ tɛd̄ nakge tal tal, ɔyin̄ kɔy eyo. Taa dī nakη-kɔɔbgen naai 'lee tɛd̄ se, 6aa tɛd̄in̄ naan̄ jeege tu, taa jeege paac ai kaakη jeele.» ⁵ Taa gēnaa Isage mala kic 6o, naade aal maakde don̄ ki eyo. ⁶ Gɔtn se Isa deekden̄ ɔɔ: «Gēn tɛdn̄ nakη ese se, kaadum aas te ey 6ɔrtɔ. Num gan̄ gēn naase lɛ, kaadn̄ gay gay kic 6o jigsen naase ki. ⁷ Jee do naan̄ ki se asen kɔη kɔɔdn̄ kund naase eyo; num gan̄ maam se naade ɔɔd undum naata. Taa maam m'lee m'tɔɔdden̄ tɔɔd mɛtn̄ *kusiŋdege. ⁸ Gēn 6aa tɛdn̄ laa se, naase '6aaki. Ɔo maam se m'6aa eyo, taa kaadum aas te ey 6ɔrtɔ.» ⁹ Kēn Isa jaay taad̄ nan̄ taarin̄ se, naan̄ ɔɔp in̄g taa naan̄ Galile ki.

*Isa 6aa gēn tɛdn̄ *laa Daabge*

¹⁰ Kēn gēnaange jaay iin̄ 6aa gēn tɛdn̄ laa se, naan̄ kic iin̄ 6aa. Na6o kēn naan̄ 6aa 6aa se goon̄ goon̄o ɔɔ kēn aan̄ naane se kic 6o tɔy tɔy ron̄a. ¹¹ Maakη biige tun Yaudge tɛd̄ tɛd̄ laa taal Daabge se, magal Yaudge lee je je Isa deek ɔɔ: «Naan̄ tap 6o gay?»

12 Jeege dena gōtn se taad naan̄ ki, ɔɔ naaj te naapa ro Isa ki. Jee mət̄inge deek ɔɔ: «Gaabm se, naan̄ debm jiga.» Ɔɔ kengen kuuy deek ɔɔ: «Bere naan̄ se, iig kiig ɔɔ jeege.» 13 Num gan̄ debm jaay 'taadn̄ taa Isa tal naan̄ jeege tu se gōtɔ, taa naade se beer beer magal Yaudge tu.

14 Kaad̄ ken̄ jeege tɛd̄ tɛd̄ laa gen̄ taal Daabge jaay aan daan̄ ki se, Isa baad̄o end daan̄ bōor *Bee Raa ki ɔɔ baag dooy jeege. 15 Ken̄ Yaudge jaay booy naan̄ inḡ dooy dooy jeege se, ɔkden̄ taad̄ eyo, deek ɔɔ: «Gaabm se ɛ, inḡo te gen̄ dooyo gam eyo, num jeel nakge den̄ bin se ɔnj̄no gay?»

16 Num gan̄ Isa tɛrl̄den̄ ɔɔ: «Taargen maam dooy jeege se, m'tɛrɛc daan̄ dom ki eyo, num taargen se, debm ken̄ ɔlumo se ɔɔ taad̄ums̄no. 17 Debm ken̄ je tɛd̄n̄ nak̄ ken̄ *Raa maakin̄ ɔɔ jen ro ki se, kōn̄ 'jeele taargen maam dooy jeege se, m'tɛrɛc te daan̄ dom ɔɔ m'taad̄ eyo num taargen se iin̄o gōtn̄ Raa ki. 18 Debm ken̄ jaay tɛrɛc te daan̄ doŋ̄ sum ɔɔ, taad̄ se naan̄ je jeege ɔɔ an̄ *nooko. Num gan̄ debm je jeege nook̄n̄ debm ɔlin̄o naaba se, naan̄ se taad̄ taar mɛt ki ɔɔ ɔk taar-kōɔb̄ eyo. 19 Ken̄ baad̄o taadsen̄ *Ko Taar Raa se, *Musa ey la? Gan̄ maakse ki se, debm jaay ɔk Ko Taar Raa jiga se gōtɔ, ey num ken̄ naase jaay 'je amki tɔal se taa d̄i?» 20 Gōtn̄ se jee den̄ge tɛrl̄in̄ ɔɔ: «Naai se ɔk sitan! Nam nam je aay tɔal naai se tap ɔɔ nan̄a?»

21 Isa tɛrl̄den̄ ɔɔ: «Bii kalan̄ se, maam tɛd̄o nak̄n̄-kōɔb̄o kalan̄ bini, ɔɔ nak̄n̄-kōɔb̄m se deelo dose, ɔɔ ɔksen̄ gen̄ taad̄ eyo. 22 Musa se taadseno ɔɔ gaangen gaabge se 'tɔj̄deki pōnd̄o, num gan̄ *kōjn̄ pōnd̄o se iin̄o do bubge tun do d̄akiŋa, do Musa

ki sum eyo. Taa naan se 6o ken aanga *6ii sebit ki kic 6o, naase lee 'tojki pɔndɔ gɛnsege tu. ²³ Taa naan se 6o, naase 'tojki pɔndɔ gɛnsege tu utu 6ii sebit kic 6o tuj Ko Taar ken Raa ɛdo Musa ki se eyo. Num gan debkilimi ute magalin 6o maam m'ɛdin lapi 6ii sebit ki jaay naase maakse taarse se taa di? ²⁴ Ken jaay aki kojn bɔɔrɔ do nam ki num, ɔnte kojki do nakge tun, ken naase aki ute kaamse sum eyo, num ojki bɔɔrɔ ute doobiɲa.»

²⁵ Gɔtn se jee Jeruzalem ken mɛtinge deek ɔɔ: «Kese 6o gaabm ken k'je j'an tɔɔl se ey la? ²⁶ Booyki naan daar tal taad taad naan jeege tu, ɔ tɔɔgjege se, nam tap 6o taadin taar dim eyo. Lɔ bin se naade jeelinga naan *al-Masi deer ne? ²⁷ Num al-Masi jaay utu ade 6aa se, gɔtn naan ano kiin tap 6o nam jeel eyo. Gan gaabm se ɛ, naaje k'jeelki gɔtn naan iinno ro ki.»

²⁸ Kaad ken Isa dooy dooy jeege daan bɔɔr Bee Raa ki se, ken naan jaay booy taarde se, uun mindin raan deekden ɔɔ: «Deere, naase 'jeelumki ɔɔ 'jeelki gɔtn maam m'iinno. Anum, maam se m'iino gen dom 6o m'6aado eyo. Num deb kuuy 6o ɔlumo, ɔ debm ɔlumo se taad taar met ki. Num gan naan se naase 'jeelin ki eyo. ²⁹ Anum debm se maam m'jeelina taa maam se m'iino gɔtin ki, ɔ naan 6o ɔlumo.» ³⁰ Gɔtn se naade je an kɔkɔ nabo nam ɔɲ ɔl te jin ron ki eyo, taa kaadin aas te ey 6ɔrtɔ. ³¹ Gan maakn jee denge tu se, jee mɛtinge took aal maakde don ki ɔ naade deek ɔɔ: «Ken al-Masi utu ade 6aa se 'kɔn 'tɛdn nakn-kɔɔbgen den cir gen gaabm ese tɛd se la?»

³² Gɔtn se *Parizige 6aa booy taar ken jeege lee

taad naan ki ro Isa ki se, naade ute magal jee tedn serkge se, ol asgargen lee boob Bee Raa se, gen baa kəkɲ Isa. ³³ Gan Isa deekden ə: «Maam se, əpunga baata ken m'king te naase ə tedga bo maam baa kəkɲ debm ken əlumo. ³⁴ Naase utu amki jea, nabo amki je kəkɲ eyo. Taa gətn maam baan baa se, naase aki kəkɲ kaan eyo.» ³⁵ Gətn se Yaudge baag taadn te naapa ə: «Naan tap bo baa kaam gay, jaay naaje j'anɲki kəkɲ kəkɲ ey se? Ə baa ting daan Yaudge tun wək maakɲ Gerekge tu se la? Ə gətn naane se naan baa dooy Gerekge la? ³⁶ Ey num taar naan taad ə: «Naase utu amki jea, nabo amki je kəkɲ eyo, taa gətn maam baan baa se, naase aki kəkɲ kaan eyo.» Taar se tap bo naan je deekɲ ə dɔo?»

Isa taad taar maan ken ed kaaja jeege tu

³⁷ Bii magal cir paacɲ gen *laa Daabge se, biin ken kaam məətn. Biin se bo Isa iin daara ə uun mindin raan ə baag taada ə: «Debm ken jaay maane təəlin se n'baado gətn ki ə n'kaaye. ³⁸ Aan gəə taar ken k'raano do dəkɲ taad ə: debm jaay aalga maakin dom ki se, 'kəkɲ maan ken ed kaaja. Ə maan ken ed kaaja se, ade kiin maakin ki ə 'toodn kəəy maakin ki kəl kəl aan gəə maan maakɲ oolge tu.» ³⁹ Ken Isa jaay taad taar se, naan je taadn taa *Nirl Raa, ken tedga num, jee aalga maakde don ki se utu 'kəkɲ. Taa kaad ken se, Nirl Raa boəy te ey bərtə; taa Isa se ook baa te raan gətn j'ansen nook ey bərtə.

Jeege naaj taara te naapa ro Isa ki

⁴⁰ Ken jeege jaay booy taar se, jee metinge deek ə: «Gaabm se, deere naan se debm taad taar teeco taar Raa ki mala mala.» ⁴¹ Jee metinge taad ə:

«Naan̄ se 60 *al-Masi.» Gan̄ jee metingen kuuy taad̄ ɔɔ: «Al-Masi 60 ade kiin̄ taa naan̄ Galile ki ne? Kεse gɔtɔ. ⁴² Ey num taargen do dɔkiñ k'raañinga raan̄ se deek ɔɔ: *Al-Masi se, ade teecn̄ metjil *Daud ki ɔɔ ade kiin̄ Betleem ki, ken̄ maakñ naan̄ Daud ki ey la?**» ⁴³ Taa Isa se jee dɛn se, taarde 6aa ɔk metn̄ naap eyo. ⁴⁴ Gɔtn se jeege kandum maakde ki se je an̄ kɔkɔ na6o nam ɔñ ɔl te jin̄ ron̄ ki eyo.

⁴⁵ Asgargen lee bɔɔb *Bee Raa se ɔk tɛrlo 6aado ɔñ *magal jee tɛdn̄ sɛrke Raage tu ute *Parizige. Naade taad̄ asgarge tu ɔɔ: «Gɛn d̄i jaay naase 'baate kɔkñ 6aansin̄kiro se?» ⁴⁶ Gɔtn se asgarge tɛrlden ɔɔ: «Bii kalan̄ tap 6o nam ɔñ taad̄ te taara aan̄ gɔɔ gɛn gaabm se eyo.» ⁴⁷ Anum Parizige se, tɛrlden ɔɔ: «Naase kic gaabm se taad̄ bisenga dose kic la?» ⁴⁸ Maakñ magalge tu ey ɛ maakñ Parizige tu se aakkiga nam kalan̄ tookga taarin̄ la? ⁴⁹ Num gan̄ jee dɛn took taarin̄ se naade jeel *Ko Taar ken̄ Raa ɛdɔ Musa ki se eyo, ɔɔ naade se ɛ jee ken̄ Raa naamdega naama.»

⁵⁰ Gan̄ maakñ Parizige tu se gaaba kalan̄ ron̄ Nikodem, naan̄ se bii kalan̄ ingoga kinḡ gɔtn Isa ki kici deekden ɔɔ: ⁵¹ «Ko Taar ken̄ Raa ɛdjekiro se, debkilimi jaay k'booy te taarin̄ eyo, ɔɔ j'aak te nakñ ken̄ naan̄ tɛd̄ ey se, j'an̄ kɔkñ mindin̄ j'ɔɔ d̄i?» ⁵² Gɔtn se naade tɛrlin̄ ɔɔ: «Naai kic 'tɛdn̄ kɔd̄ Galile la? 'Baa dooy ɔk taargen k'raañdeno do dɔkiñ se jiga jaayo, bii kalan̄ tap 6o debm taad̄ taar teeco taar Raa ki gam teeco te taa naan̄ Galile ki eyo.»

⁵³ [Gɔtn se, nan̄a nan̄a kic 6o iin̄ uun dɔobm 6eɛna 6eɛna.]

* **7:42** Aak Jn 8.42, KKR 120.10-12, 2Sam 7.12 ɔɔ Mis 5.1-3.

8

Mɛnd gaaba j'ɔkiŋ ute gaabm kuuy

¹ Naan̄ kɛn se Isa iin̄ ɓaa do *kɔsn̄ ɔlib ki. ² Mɛtbeen̄ki tanɔɔrin̄ nɔɔrin̄ se, naan̄ ɔk tɛrlo daan̄ bɔɔr *Bee Raa ki ɔ jeege paac ɓaado ɔŋina. Gɔtn̄ se naan̄ booy in̄g naan̄ ki ɔ baagden dooyo. ³ Gɔtn̄ se jee jeel taadn̄ tɔɔkŋ mɛtn̄ Ko Taar Raage ute *Parizige se ɔk ɓaano te mɛnd gaaba kalan̄ bin se j'ɔkiŋo te gaabm kuuy. Naade ɓaado ɔndin̄ daan̄ jeege tu. ⁴ Naade deek Isa ki ɔ: «Debm̄ dooy jeege, mɛnd se tɛdga nakŋ *kusiŋa j'ɔŋiŋo tood tood te gaabm kuuy. ⁵ Maakŋ *Ko Taar kɛn Raa ɛdo Musa ki se taadjeki ɔ: «Mɛndgen bin se j'aden tund tɔɔl te koa.» Num gɛn naai ki num ɔɔ di?»

⁶ Kɛn naade jaay taad bin se, je kɛn naan̄ taadga taar dim̄ cɔkɔ sum ɓo, naade an̄ goom kɔkɔ taa an̄ kɔkŋ mindina. Num gan̄ gɔtn̄ se, Isa no don̄ naan̄ ki ɔ baag raan̄ naan̄ ki ute goon jin̄a. ⁷ Aan̄ gɔɔ naade dɔɔk taara tɔnd mɛtin̄ ɔŋ ey se, gɔtn̄ se Isa uun don̄ deekden ɔ: «Maakŋ naase kɛn 'paacki se, nam nam ɓii kalan̄ jaay tɛd te nakŋ kusiŋ ey num, uun koa und mɛnd se deete.» ⁸ Gɔtn̄ se tɛr naan̄ no don̄ naan̄ ki daala ɔ baag raan̄ naan̄ ki. ⁹ Kɛn naade jaay booy taar ese se, nan̄a nan̄a kic ɓo uun doobin̄ doobina. Jee magalge se ɓo baag kiin̄ ɓaa deet deet. Gɔtn̄ se ɔɔp Isa kalin̄ ki te mɛnd kɛn naade ɔk ɓaano daande ki se. ¹⁰ Num gɔtn̄ se Isa uun don̄ daala deek mɛnd ki se ɔ: «Mɛnda, jee se ɓaaga gay? Maakde ki se, nam nam 'ɗaar jaay 'kɛnd teeli gɛn kuti se gɔto ne?» ¹¹ Mɛnda se deekin̄ ɔ: «Jaamus, nam utum te eyo.» Gɔtn̄ se Isa deekin̄

gan̄ gōtn se, nam ɔŋ ɔl te jin̄ ron̄ ki eyo taa kaadin̄ aas te ey bōrtɔ.

Isa taad̄ ɔ naan̄ utu tɛrl̄ gōtn Bubin̄ ki

²¹ Isa taadden̄ daala ɔɔ: «Maam se m'ḅaa ḅaaɔ ɔ naase utu amki jea, naḅo naase se utu aki kooy maakŋ *kusiŋse ki. Taa gōtn maam m'an̄ ḅaa se lɛ, naase aki kōŋ ḅaa eyo.» ²² Gōtn se magal Yaudge taad̄ te naapa ɔɔ: «Taar ken̄ naan̄ taad̄ ɔ gōtn maam m'ḅaan̄ ḅaa se naase aki kōŋ ḅaa eyo. Bin se, naan̄ kaliŋ ki ḅo ḅaa ḅaa tōl ron̄ la?» ²³ Isa tɛrl̄den̄ ɔɔ: «Naase se, jee do naan̄ ki, num maam lɛ, m'iin̄o raan. Naase se, jee do naan̄ ki ara, num maam se, m'mɛtn̄ jee do naan̄ ki ara ki eyo. ²⁴ Taa naan̄ se ḅo maam taadseno m'ɔɔ, naase se utu aki kooy maakŋ kusiŋsege tu. Ken̄ naase jaay 'baate 'kaalki maakse do maam ken̄ m'inḡ daayum se, naase se utu aki kooy maakŋ kusiŋsege tu.» ²⁵ Gōtn se naadē tōnd̄ mɛtiŋ̄ ɔɔ: «Naai tap̄ ḅo nan̄a?» Isa tɛrl̄den̄ ɔɔ: «Do kupm̄ mɛt ki tap̄ ḅo maam m'ɔŋ̄ te eyo num m'taadsenoga. ²⁶ Do naase ki se, maam m'ɔk̄ taarge dɛna ken̄ m'asen̄ taada ɔɔ gɛn̄ kōjn̄ bōrɔ dose ki. Num gan̄ Debm̄ ken̄ ɔlumo se, naan̄ taad̄ taar mɛt ki. Ɔɔ taar ken̄ maam taad̄ jeege tu se, m'booyo gōtn naan̄ ki.»

²⁷ Num taar jaay naan̄ taadden̄ te *Raa Bubu se, naadē ɔnd̄ te mɛtiŋ̄ eyo. ²⁸ Gōtn se Isa deekden̄ daala ɔɔ: «Ken̄ naase jaay 'tup̄ 'tōalkiga *Goon Deba ro kaag ki uun̄ daarin̄kiga raan se, kaad̄ ken̄ se jaay naḅo naase aki jeele, maam se ḅo debm̄ ken̄ m'inḡ gɛn̄ daayum. Ɔɔ maam se m'tɛd̄ naka gɛn̄ dom eyo, num maam taad̄ se m'taad̄ te nakŋ ken̄ Bubum dooyumo. ²⁹ Debm̄ ken̄ ɔlumo se, naan̄ utu

te maama. Naan̄ ŋ̄ ŋ̄num te kalum ki eyo, taa maam se daayum m'teɗ̄ nak̄n̄ k̄en̄ t̄ōlin̄ naan̄ ki.»
³⁰ Ḡōtn̄ se k̄en̄ jeege jaay booy taar Isa taad̄ bin̄ se, jeege dēna took aal maakdē dōn̄ ki.

*Gaan Raage ute gaan *Bubm sitange*

³¹ Ḡōtn̄ se Isa taad̄ Yaudge tun aalga kaal maakdē dōn̄ ki se ɔ̄: «K̄en̄ naase jaay ɔ̄kki taarum maakse ki t̄ōḡ se, naase aki teɗ̄n̄ jee m̄etum k̄en̄ mala mala. ³² Ute naan̄ se naase aki jeel taar m̄et̄ ki, ɔ̄ taar m̄et̄ ki k̄en̄ naase aki jeel se ɓo, asen̄ k̄ōōdn̄ dose maak̄n̄ ɓul ki.» ³³ Naadē tēr̄lin̄ ɔ̄: «Naaje se k'm̄et̄jil̄ *Abraamge ɔ̄ ɓii kalan̄ naaje k'teɗ̄ te ɓul nam gam eyo. Naai 'taad̄jen̄ ɔ̄: naase aki k̄ōn̄ teɗ̄n̄ ɓul ey sum se, taa d̄i?» ³⁴ Isa tēr̄lden̄ ɔ̄: «'Booyki bēe m'asen̄ taada: debm̄ jaay teɗ̄ nak̄n̄ *kusīn̄ se, naan̄ ɔ̄p̄ teɗ̄ga ɓul gēn̄ kusīna. ³⁵ Bulu se naan̄ k̄ōn̄ kinḡ maak̄n̄ ɓee ki gēn̄ daayum eyo, num goono ɓo debm̄ 'kinḡ maak̄n̄ ɓee ki gēn̄ daayum. ³⁶ Taa naan̄ se ɓo k̄en̄ Goon Raa jaay ɔ̄ōdsenga maak̄n̄ ɓul ki num, naase aki k̄ōn̄ dose dēer̄ dēer̄. ³⁷ Maam m'jeele naase se m̄et̄jil̄ Abraamge. Naɓo naase 'baate 'kuunki taaruma ɔ̄ taa naan̄ se ɓo naase 'je amki t̄ōlo. ³⁸ Maam se m'taadsen̄ nak̄n̄ k̄en̄ maam m'aako ḡōtn̄ Bubum ki. Gan̄ naase se 'teɗ̄ki nak̄n̄ k̄en̄ naase 'booykiro ḡōtn̄ bubse ki.» ³⁹ Naadē tēr̄lin̄ ɔ̄: «Bubm̄ naaje se, Abraam.» Isa tēr̄lden̄ ɔ̄: «K̄en̄ naase jaay gaan Abraamge dēer̄ num, naase aki teɗ̄n̄ nakgen̄ aan̄ ḡōō Abraam teɗ̄o se. ⁴⁰ Num ɓōrse naase 'je amki t̄ōlo. Taa maam m'taadsenga taad̄ taar m̄et̄ ki k̄en̄ maam booyo ḡōtn̄ Raa ki. Nakgen̄ bin̄ se Abraam ŋ̄ teɗ̄in̄ te eyo. ⁴¹ Num gan̄ naase se 'teɗ̄ki nakgen̄ k̄en̄ bubse lee teɗ̄a.» Naadē tēr̄lin̄

᠔᠔: «Naaje se k'gaan bumige eyo. Naaje j'ok Bubu kalan sum, ᠔᠔ Bubm naaje se, Raa!»

⁴² Isa deekden ᠔᠔: «Ken Raa jaay Bubse num kaadn naane, naase amki jea. Maam m'iino gōtn Raa ki ᠔᠔ m'baado kic 60 taa naana: maam se m'baado gen dom eyo, num naan 60 debm ken olumo. ⁴³ Gen di naase 'booy okki taarum ey se? Taa taar maam m'taadsen se naase aasiŋki gen booy kōkiŋ eyo. ⁴⁴ Bubm naase se, naan Bubm si-tange. ᠔᠔ naase 'jeki tēdn nakŋ ken bubse maakiŋ jea. Do dōkiŋ kic 60, naan 60 debm tēeso gen tōl jeege. ᠔᠔ naan se taad taar mēt ki eyo, taa nakŋ mēt ki se gōtn naan ki gōtō. Ken naan baaga taadn taar-kō᠔᠔ se taargen se naan uun doŋ ki 60 taada, taa naan se debm taar-kō᠔᠔ ᠔᠔ bubm jee taar-kō᠔᠔ge. ⁴⁵ Num gan maam se m'taadsen taar mēt ki. Taa naan se 60 naase 'baate 'tookki taaruma. ⁴⁶ Maakse ki se naŋa jaay am kōŋ taadn kusiŋ ken maam tēda ᠔᠔ ken maam m'taad taar mēt ki num, naase 'baate kuunki taarum se gen di? ⁴⁷ Debm gen Raa se, booy uun taar Raa. Num naase se, jee Raage eyo, taa naan se 60 naase 'baate 'booyki taaruma.»

⁴⁸ Gōtn se magal Yauadge taad Isa ki ᠔᠔: «Ken k'deek j'᠔᠔ naai kōd *Samari ᠔᠔ debm sitan se, taarje mēt ki.» ⁴⁹ Gan Isa tērlēden ᠔᠔: «Maam se debm sitan eyo. Num maam se *m'nook Bubuma, gan naase aalumki maak ki eyo. ⁵⁰ Maam se m'je jeege 60 am nook eyo, num deb kuuy 60 je jeege am nooko, naan 60 debm utu 'kōŋŋ bō᠔᠔. ⁵¹ 'Booyki bēē m'asen taada: debm jaay booy uun taar maam se, mō᠔tn naan se 'kōŋ kooy eyo.»

⁵² Gɔtn se, magal Yaudge deekiñ ɔɔ: «Borse naaje k'jeeliga naai se debm sitan! Ey num Abraam te jee taad taar teeco taar Raa ki ken do dɔkiñ se kic ɓo ooyga, gan naai 'taad ɔɔ debm jaay booy uunga taar naai num, mɔɔtn 'kɔŋ kooy eyo. ⁵³ Bin se bubjen Abraam ken ooyga se naai magal cirin la? Ey num jee taad taar teeco taar Raa ki se kic ɓo ooyga ɔɔ naai magal roi bin se 'je kaasn te nanja?»

⁵⁴ Isa tɛrlɛn ɔɔ: «Ken maam ɓo m'nook rom mala sum num, nookŋ ro maam se nakŋ cɛɛɛ. Ken nookum maam se, Bubuma, ɔɔ naan ɓo ken naase 'taadki ɔɔki naan ɓo Raase se. ⁵⁵ Gan naase 'jeel ɔkiñki eyo ɔɔ maam se m'jeel m'ɔkiñ mala mala. Ken maam jaay m'taad m'ɔɔ m'jeel m'ɔkiñ ey se, m'tɛdn debm taar-kɔɔɓo aan gɔɔ naase kici. Num maam se m'jeel m'ɔkiña ɔɔ m'ɔk taariñ se maakum ki. ⁵⁶ Bubse Abraam se maakiñ raapo ɔɔ naan aak kaam ɓiin m'ano 'ɓaa do naan ki. Ken naan jaay aak naan se sum se, naan maakiñ raap dɛn aak eyo.»

⁵⁷ Do taar ken naan taad se magal Yaudge deekiñ ɔɔ: «Naai ken ɓaari si-mii kic aas te ey sum ɓo aakga Abraam ne?»

⁵⁸ Isa tɛrlɛn ɔɔ: «'Booyki bɛɛ m'asen taada: kaad ken j'ooj te Abraam ey se, maam m'utu tap.»

⁵⁹ Gɔtn se naade tɔs koa je an tundu, naɓo naan end iig daan jeege tu ɔɔ iin teec daan ɓɔɔr *Bee Raa ki se naatn.

9

*Isa ɛɗ lapi gaab ken j'oojin tap ɓo kaam-tɔɔko
(Mk 8.22-25, 10.46-52)*

¹ Bii kalan Isa deel deel se, aak gaaba kalan bin se j'oojin ɓo kaam-tɔɔko. ² Gɔtn se jee metin ki tɔnd metin ɔɔ: «Debm dooyje, ken tuj *Raa ki jaay

ɔl gaabm se j'oojin kaam-tɔɔkɔ se, naan mala lɔbu bubin te kon lɛ?» ³ Isa terlden ɔɔ: «Ken ɔl jaay k'j'oojin kaam-tɔɔkɔ se, taa *kusin kon te bubin eyo, ɔɔ gen naan mal eyo. Num ute naan se, Raa bo 'je taadn naabin jeege tu! ⁴ Ken kaada jaay utu se, beeki se, k'tedki naabm gen debm ɔlumo. Ey num ken nɔɔɔ jaay aanga num, nam 'kɔn tedn naab dim eyo. ⁵ Kaad ken maam m'utu do naan ki bɔrt se, maam bo gɔtn wɔɔr gen jee do naan ki.»

⁶ Ken Isa jaay taad nan taarin se, tup boorin naan ki, deepin te naana ɔɔ uun ɔtinsin kaam gaab ken kaam-tɔɔkɔ se. ⁷ Ɔɔ deekin ɔɔ: «Baa tug kaami maakn gɔɔ ken ɔk maane ɔɔ gɔɔ se bo ken k'danin Siloam se.» Siloam se je deekn ɔɔ: *j'ɔlinga*. Gɔtn se debm kaam-tɔɔkɔ iin baa tug kaamina ɔɔ ken naan terlo terl se, naan aak kaaka. ⁸ Jee do daambooginge ute jee jeelin do dɔkina jaay aakiɔ naan lɛ, baayo baay se deek ɔɔ: «Kese bo debm kaam-tɔɔkn ken inj lɛ baayo se ey la?» ⁹ Jee metinge deek ɔɔ: «Kese bo naana.» Kengen kuuy deek ɔɔ: «Gɔtɔ! Kese naan eyo. Nam bo tecin tece.» Gan gaabm kaam-tɔɔkɔ se taadden ɔɔ: «Kese maam mala.» ¹⁰ Gɔtn se naade tɔnd metin ɔɔ: «Ted ɔɔ di jaay kaami ɔɔd aak se?» ¹¹ Naan terlden ɔɔ: «Gaabm k'danin Isa se bo deep boorin te naana ɔɔ ɔtumsin kaamum ki ɔɔ deekum ɔɔ: «'Baa tug kaami maakn Siloam ki se.» Gɔtn se bo maam m'iin baa tug kaamuma ɔɔ kaamum ɔɔd aaka.» ¹² Naade tɔnd metin ɔɔ: «Gaabm se utu gay?» Naan terlden ɔɔ: «Maam jeel gɔtin eyo.»

**Parizige tɔnd metn gaabm debm kaam-tɔɔkn Isa
ɛdin lapi se*

13 Gətn se j'ək k'baan te gaabm, kən ingo kaam-təəkə se, gətn Parizige tu. 14 Gaŋ bii kən Isa deep naaŋa ute booriŋ jaay ət kaam gaab kən debm kaam-təəkə əd kaamiŋ əd aak se, biin se *bi sebit. 15 Taa naaŋ se bo Parizige kic tənd meŋ əd: «Təd əd di jaay kaami əd aak se?» Naaŋ tərlden əd: «Gaabm kən k'daŋiŋ Isa se bo, deep booriŋ ute naaŋa əd ətum kaamum ki əd m'baa m'tug kaamuma əd kaamum əd aaka.» 16 Maakŋ Parizige tu se jee meŋge deek əd: «Gaabm se debm Raa eyo. Taa bii sebit kic bo naaŋ aaliŋ maak ki eyo.» Gaŋ jee kuuy deek əd: «Debm *kusiŋ naan Raa ki sum bo, 'kəŋ tədŋ nakŋ-kəəbgen deel do bin ne?» Gətn se taarde baə ək meŋ naap eyo. 17 Gətn se tər naade tənd meŋ gaabm ingo kaam-təəkə se daala əd: «Maak-saapm naai ki num, gaabm ədfo kaami se, naai əd di?» Naaŋ tərlden əd: «Naaŋ se debm taad taar teeco taar Raa ki.»

18 Gaŋ magal Yaudge se baate tooko kən gaabm se jaay j'oojiŋ bo kaam-təəkə əd boorse kaamiŋ əd aakga kaak se; taa naaŋ se bo, naade daŋo koŋ te bubin se. 19 Gətn se naade tənd meŋde əd: «Gaabm se bo keŋe goonsen əki oojiŋki kaam-təəkə se ne? Əd boorse 'təd əd di jaay kaamiŋ əd aak se?» 20 Bubiŋ ute koŋ tərlden əd: «Keŋe goonje mala. Naaje se deere j'oojiŋ bo kaam-təəkə. 21 Gaŋ təd əd di jaay kaamiŋ əd aak se, naaje j'ənd eyo əd nam nam ədŋ kaamiŋ se l, naaje k'jeeliŋ eyo. Naaŋ l debm magala, 'təndki meŋa naaŋ mala asen taadŋ meŋa.» 22 Kən əl koŋ ute bubin jaay taad bin se, taa naade beer beer magal Yaudge tu. Taa magal Yaudge se dəəkga dəək taarde əd debm kən jaay taadga əd: «Isa bo *al-Masi se» naade aŋ tuuriŋ

maakŋ *6ee kɛn Yauɟe lee tusn maak ki se naatn.
²³ Taa naan se 6o koŋ te bubin deek ɔ: «Naan ɛ debm magala, tɔndki mɛtiŋa.»

²⁴ Ter Parizige se daŋo gaabm kɛn inɟo kaam-tɔɔkɔ se, daala, deekin ɔ: «Naan Raa ki se, naai taad taar mɛt ki. Gaabm se ɛ naaje k'jeelin naan se debm kusiŋa.» ²⁵ Naan ɛrlɛden ɔ: «Kɛn gaabm se 6o debm kusiŋa, ɔ debm kusiŋ eyo, maam jeel eyo. Nakŋ maam jeel se, maam se j'oojum kaam-tɔɔkɔ ɔ ɔrse kaamum ɔɔf aakga.»
²⁶ Naade taad gaab kɛn se ɔ: «Naan tap 6o tɛdi ɔ di? Ɔo kaami se naan tɛdin ɔ di jaay ɔɔf aak se?»
²⁷ Naan ɛrlɛden ɔ: «Taar se maam taadsenga taad mɛtiŋa. Na6o naase mala, 'baate 'tookki taar se! 'Jeki m'asen taad mɛtin daal se gɛn di? ɔ naase 'je aki tɛdn jee mɛtin ki kic ɛ?» ²⁸ Gɔtn se Parizige baagin naaja deekin ɔ: «Naai 6o mɛtn gaabm se ey num! Naaje se k'jee mɛtn *Musa ki. ²⁹ Naaje k'jeel se Raa se taado Musa ki. Num gan naan se iino gɔtn gay gay se, naaje k'jeel eyo!» ³⁰ Gɔtn se gaabm inɟo kaam-tɔɔkɔ se ɛrlɛden ɔ: «Kɛn naase jaay ɔki 'jeelki gɔtn naan iino ey se taar se deel doa! Ey num gaabm se naan 6o debm ɔɔdumo kaamuma.
³¹ Naaje k'jeelki Raa se, booy keem nɔo jee kusiŋe eyo. Num gan Raa se booy keem nɔo debm kɛn aalin maak ki ɔ tɛd nakŋ kɛn Raa maakin jen ro ki. ³² Bii kalan jaay k'booy j'ɔo nam ɔɔdga kaam debm j'oojin 6o kaam-tɔɔkɔ se gɔtɔ. ³³ Kɛn gaabm se jaay debm Raa ey se, naan 'kɔŋ tɛdn dim eyo!»
³⁴ Naade ɛrlin ɔ: «Naai 6o j'ooji maakŋ kusiŋ ki tappi ɔ gan ter 'je ajen dooy naaje ne?» Gɔtn se naade tuur ɔdin naatn.

³⁵ Kēn Isa jaay booy ḡ naade tuuringa naatn se, gōtn se naan̄ḡ baa je ḡḡḡḡ ḡḡ deekiḡ ḡḡ: «*Goon Deba se, naai aal maaki doḡ ki la?» ³⁶ Gaabm se tērlin̄ ḡḡ: «Naka, 'taadum tu naan̄ḡ naḡa jaay maam m'kaal maakum doḡ ki se?» ³⁷ Isa deekiḡ ḡḡ: «Aaka! Debm kēn naai aakiḡ ḡaar naani ki jaay taadi se, kēse ḡo naan̄a.» ³⁸ Gaabm se deek ḡḡ: «Mēluma, maam m'aalga maakum doi ki.» Gōtn se naan̄ḡ no naan̄ḡ ki ḡḡ erg naaniḡ ki.

³⁹ Gōtn se Isa deek ḡḡ: «Maam m'ḡaadō do naan̄ḡ ki se taa kōḡḡḡḡḡḡḡ, taa jee kaam-tōokge se kaamde kōōdn̄ḡ kaaka, ḡḡ jeegen kaamde utu aak kaak se ɛ utu 'tēdn̄ḡ jee kaam-tōokge.» ⁴⁰ Parizigen utu te naan̄ḡ se, kēn naade jaay booy taar ese se deekiḡ ḡḡ: «Kēn bin se naaje kic k'jee kaam-tōokge la?» ⁴¹ Isa tērliden ḡḡ: «Kēn naase jaay 'tēdkiga tēf jee kaam-tōokge num, kaadn̄ḡ naane naase aki tēdn̄ḡ jee kusiḡḡe eyo. Num gan̄ḡ ḡorse naase 'deekki ḡḡki: <Naaje se jee kaamje aak kaaka.> Taa naan̄ḡ se ḡo naase utu inḡki maakḡḡ kusiḡḡe ki se.»

10

Isa aal naagḡḡ taara ute debm gaam baatge

¹ Tēr Isa taadden ḡḡ: «'Booyki bēē m'asen taada: debm end tōrdn̄ḡ baatge tu jaay aal te taa ḡoob eyo, gaan̄ḡ aal gōt kuuy se, naan̄ḡ se debm ḡoogo ḡḡ debm tujḡḡ jeege. ² Num gan̄ḡ debm aal te taa ḡoobo se, naan̄ḡ se ḡo debm gaam baatge. ³ ḡḡ debm kēn inḡḡ ḡoob taa ḡoobo se, ḡḡdn̄ḡ kaam taara ḡḡ baatge se booy mindiḡa. ḡḡ baatn̄ḡ naanḡḡe mala se, naan̄ḡ danḡde te rode ḡḡ ḡḡd teecnde naatn̄ḡ. ⁴ Kēn naan̄ḡ jaay ḡḡd teecndeḡa naatn̄ḡ se, naan̄ḡ lee naande ki,

ᵋᵋ naade ᵋk mεtiηa taa naade booy jeel mindiηa.
⁵ Num naade se kᵋη kᵋkη mεtn nam kuuy eyo. Kεn
 naade booyga mindiη kic ᵋo aaniη kaηa, taa deb
 kuuy se naade booy jeel mindiη eyo.» ⁶ Isa se
 taadden te kaal naagη taara, num gaη jee se booy
 ᵋk mεtn taar kεn naaη taadden se eyo.

Isa naaη debm gaam bεε

⁷ Tεr Isa taadden daala ᵋᵋ: «'Booyki bεε m'asen
 taada: maam se ᵋo aan gᵋᵋ m'taa ᵋoobm baatge.
⁸ Jeegen ᵋaado paac deet naanum ki se, naade se
 jee ᵋoogge ᵋᵋ jee tujη jeege, naᵋo baatge se took te
 taarde eyo. ⁹ ᵋᵋ maam ᵋo aan gᵋᵋ m'taa ᵋoobo. Kεn
 debm jaay εnd te ᵋoobm maam se, naaη 'kᵋη kaaja.
 Naaη kᵋη kende ᵋᵋ teecη ᵋaa gaam te maraadiηa.
¹⁰ Debm ᵋoogo ᵋaado se, gεn ᵋoogo, gεn tᵋᵋᵋ, gεn
 kutu. Num gaη maam m'ᵋaado se, taa jeege 'kᵋη
 kaaja ᵋᵋ 'kᵋη kaajη gεn taad eyo.

¹¹ «Maam se m'debm gaam bεε: debm gaam
 bεε kεn utu kutn koηa taa baatiηge. ¹² ᵋᵋ debm
 kεn gaam gεn gurs sum se, naaη se mεl baatge
 eyo ᵋᵋ baatge se ε gεn naaη eyo. Kεn aakga
 k-sogsogi utu ᵋaado se, naaη aη rεsn te baatge.
 ᵋᵋ k-sogsogi se ᵋaado ooc baatge ᵋᵋ wᵋᵋkde naatn.
¹³ Taa naaη ε tεd naabm gεn gurs sum, ᵋliη dim te
 baatge eyo. ¹⁴ Num maam se m'debm gaam bεε,
 maam m'jeel baatumge ᵋᵋ baatumge kic ᵋo jeelum
 maama ¹⁵ aan gᵋᵋ Bubum jeeluma ᵋᵋ maam jeeliη
 naaη se, maam m'utu kutn koma taa baatumge.
¹⁶ ᵋᵋ maam m'ᵋk baatgen kuuy kεn te naatn kici.
 Naade se kic ᵋo m'utu m'adeno kᵋgη ᵋaao. Naade
 se kic utu 'booy jeel minduma. Bin se naade utu
 tum tεdn ᵋᵋᵋl baatgen kalaη ᵋᵋ debm gaamde kic

60 'tɛdn kalaŋ. ¹⁷ Bu se jema taa maam m'utu m'kɛdn koma ɔ tɛdga num maam m'utu m'duru. ¹⁸ Nam nam jaay am kɔɔdn kɔmb taa tɔɔgɔ se gɔtɔ. Maam mala 60 m'kɛdn koma taa maam se m'ɔk tɔɔgɔ kɛn m'je lɛ m'kɛdn koma ɔ m'ɔk tɔɔgɔ kɛn m'utu m'duru. Kɛse 60 nakŋ kɛn Bubum taadumo ɔ m'tɛdɔ.»

¹⁹ Gɔtn se Yaudge jaay booy taar Isa taad bin se, taarde 6aa ɔk mɛtn naap ey daala. ²⁰ Maakde ki se, jee dɛn taad ɔ: «Naan lɛ debm sitan ɔ do lɛ tɛdga gɛn naan eyo. Num inŋ 'booyki taariŋ se gɛn dɪ?» ²¹ Gaŋ jee mɛtiŋge deek ɔ: «Debm sitan 'kɔŋ taadn taargen bin eyo; ɔ sitan se 'kɔŋ tɔɔdn kaam jee kaam-tɔɔkge la?»

Yaudge ɔɔd und Isa

²² Kaad kɛn se kaadn kuul ki, ɔ bii kɛn se Jeruzalem ki Yaudge tɛd tɛd maak-raapde gɛn bii kɛn naade daapo *Bee Raa tɛdɔ salal*. ²³ Gɔtn se daan bɔɔr Bee Raa ki mɛtn daabm kɛn k'danŋ daabm Salomon se, Isa lee 6aa kaam ara kaam ara. ²⁴ Yaudge 6aado ɔl gurugiŋa deekiŋ ɔ: «Naaje tap 60 j'ai booy bini nuŋ ki jaay naai ajesiŋ taadn tal se? Kɛn naai 60 al-Masi lɛ, 'taadjesiŋa!» ²⁵ Isa tɛrlɛn ɔ: «Ey num maam m'taadsenga, nabo naase 'baate 'tookki taaruma. Nakgen maam m'tɛd te ro Bubum paac se kic 60, taad saadn maama. ²⁶ Gaŋ naase 'baate tookki taarum se, taa naase se baatn maamge eyo. ²⁷ Baatn maamge

* **10:22** Laa kɛn ara se ɔl gaan *Israelge saap do kaad kɛn Juda Makabe daap Bee Raa kɛn Jeruzalem ki kɛn do dɔkiŋ Antioŋ tuiŋo maakiŋ se ɔ naan se maakŋ 6aar kɛn kaaru ute si-mɛɛɛ-kaar-sɔɔ (164) kaad kɛn se j'ooj te Isa *al-Masi ey 6ɔrtɔ.

se booy jeel minduma, maam jeelde ð naade se ðk metuma. ²⁸ Ðo maam m'aden kedn *kaajñ gen daayum. Ðo naade se 'kəŋ kut eyo ð nam kuuy aden kəŋ kujñ jim ki eyo. ²⁹ Bubum ken edumdeno se naañ magal do nakge tu paac, nam 'kəŋ kujñ ne ðim jin ki eyo. ³⁰ Maam te Bubum se, naaje k'kalan.»

³¹ Ken Yaudge jaay booy taar se, naade tso ko daala gen tund təliŋa. ³² Gaŋ ter Isa taadden ð: «Nakgen jiga sum se, maam m'tedga dena te ro Bubuma ð naase aakkiga te kaamse. Num taa nakŋ ken gay jaay naase je amki tund təl se?» ³³ Yaudge terliŋ ð: «Taa nakŋ jigan naai ted se ɓo, naaje k'je j'ai tund təl eyo. Num gaŋ naai ɓo naaj *Raa, taa naai debkilimi sum ɓo 'ted roi aan goo Raa.» ³⁴ Isa terlden ð: «Maakŋ *Ko Taar Raa naase ki se, taar se k'raaŋinga raanja j'ð: *Naase se raage.*»†

³⁵ «'Booyki, Raa jaay dan *raage*, jeegen ken naañ taadden taariŋ se. Bin se, k'jeelki taar Raa k'raaŋinga raan se nam an kəŋ təl eyo. ³⁶ Gaŋ maam ken Bu mala ɓo bɛɛr ðɔfumo ð ɔlumo do naan ki, taa maam m'taadga taad m'ð maam Goon Raa sum ɓo, naase ðki maam m'naaj naaj Raa. ³⁷ Ken maam jaay m'tedn naabm gen Bubum ey num, ɔnte 'kaalki maakse dom ki. ³⁸ Num ken naabm maam m'ted se jaay gen Bubum num, ken naase 'baate 'kaalki maakse do maam ki kic num, naase aalki maakse do naab ken maam m'ted se. Ute naañ se naase aki kəŋ jeel Bubum se, utu te maama, ð maam m'ing te naana.» ³⁹ Gətn se

† 10:34 Aak KKR 82.6.

magal Yaudge iin daala, je an kəkə, gan naan iik uj jide ki. ⁴⁰ Naan ok tərɪ ɓaa ing do ool ɓen Jordan kən kaam naane, ɓətn se ɓo kən Jan lee *batizno jeege. ⁴¹ ɓətn se jeege dɛna ɓaado ɔŋɪna, naade deek ɔ: «Deere, Jan-Batist ɔŋ tɛd te nakŋ-kəɔbm gam eyo, num gan taargen paacŋ naan taad ro gaab kən se, kalan kic ooc te naan ki eyo.» ⁴² ɓətn se jeege dɛna took aal maakde do Isa ki.

11

Yo Lazar

¹⁻² Gaaba kalan k'danŋ Lazar, naan se ɓɛnaa Mari te ɓen Mart ɔ naade se tiŋ Betani ki. Mari ese ɓo kən ɔtə uubm oot koot jɛ Mɛlje Isa ki, ɔ ɔtiŋsiŋ te bɛɛkiŋa. Gan ɓii kalan ɓɛnaa Lazar se ooc kəɔŋɔ. ³ ɓɛnaaŋgen mɛndge se ɔl deba ɓaa taad Isa ki ɔ: «Mɛlje ɓɛɛ, debm naai 'jeŋ se oocga kəɔŋɔ.» ⁴ Kən Isa jaay booy taar se, naan deek ɔ: «Kəɔŋ Lazar se an kəŋ təɔl eyo, num naan se utu 'taadŋ nookŋ *Raa. ɔo ute kəɔŋ Lazar se, Goon Raa *nookŋ ute 'keeme.»

⁵ Ey num Mart te ɓɛnaa Mari ɔ Lazar se, Isa jede aak eyo. ⁶ Gan ɓətn ese kən Isa jaay booy ɔ Lazar kəɔŋɔ se, naan ɔp tɛd ɓii dio ɓətn k'ɓaado j'ɔŋŋ se. ⁷ Kən ɓii di jaay deel se, naan deek jee mɛtiŋ ki ɔ: «J'iin k'tɛrl k'ɓaaki taa naan Jude ki.» ⁸ ɓətn se jee mɛtiŋ ki deekiŋ ɔ: «Debm dooyje, ɓəɔr ɓəɔr ese sum ɓo Yaudge je ai tund təɔli te koa se ɓo, naai 'je tɛrl ɓaa ɓətn naane daal ne?» ⁹ Isa tɛrlɛn ɔ: «ɓətə jaay iipga ɔ kaada jaay ookga se naan lɛk bini aan tɛɓɛr jaay ooc ey la? Taa naan se ɓo debm lee te kaam kaada se naan rəɔk eyo, taa te kaam kaada se naan aak nakgen do naan ki. ¹⁰ Anum

debm lee n̄aar se, naan̄ 'r̄oək̄ŋ kooco taa ḡoŋn w̄aar ken̄ an̄ w̄aar ḡoŋ se ḡoŋ.» ¹¹ Ken̄ Isa jaay taad nan̄ taariŋ se, naan̄ t̄er deekden̄ ɔ: «B̄ere, m̄edjege Lazar se, kaamiŋ ɔkga bia, gaŋ maam m'utu m'an̄ ɔaa duru.» ¹² Jee m̄etiŋ ki se deekiŋ ɔ: «M̄elje, ken̄ naan̄ jaay toodga bi se, naan̄ utu 'k̄oŋ lapi.» ¹³ Ute naan̄ se Isa jeden̄ taadn̄ ɔ Lazar se ooyga. Gaŋ maak-saapm naade ki se, ɔ daan naane Isa taadden te toodn̄ bi aan̄ ḡo ɔ jeege lee tood se sum. ¹⁴ Ḡoŋn se Isa taaddesiŋ tal ɔ: «B̄ere, Lazar se ooyga. ¹⁵ Num ken̄ Lazar ooy jaay maam ḡoŋ ḡoŋn naane se, maam maakum-raapo taa naase. Taa bin se naase aki kaal maakse dom ki paac. B̄orse j'iin̄ k'ɔaa k'j'oŋiŋki.» ¹⁶ Ḡoŋn se debm m̄etiŋ ken̄ k'daniŋ T̄oma ɔ ron̄ T̄oma se je deekiŋ ɔ r̄oŋo, naan̄ deek jee m̄etn̄ Isa ken̄ m̄etiŋge se ɔ: «Naaje kic ɔo j'iin̄ k'ɔaaki te naan̄a j'aki ɔaa kooy kalaŋ.»

Isa t̄oog maakŋ Mart te ḡen Mari

¹⁷ Ken̄ Isa jaay aan̄ se, oŋ Lazar ɔkga ɔii ɔo maakŋ ɔaad ken̄ aan̄ ḡo ɔii ɔi se. ¹⁸ Aan̄ ḡo Betani se ḡo te Jeruzalem, daande se ɔk kil̄oŋmetir ɔaa ɔaa nakŋ m̄oŋo sum se, ¹⁹ taa naan̄ se ɔo, Yaudge d̄ena ɔaado taa 'daar ro Mari ute Mart ki taa yo ḡenaade. ²⁰ Ken̄ Mart jaay booy ɔo Isa utu ɔaado se, naan̄ iin̄ ɔaa oŋiŋa, gaŋ Mari se ɔoŋ in̄g ɔeene. ²¹ Ken̄ Mart jaay aan̄ se deek Isa ki ɔ: «M̄eluma, ken̄ naai jaay utu ḡoŋn ara ki num, kaadn̄ naane ḡenaam 'kooy eyo. ²² Gaŋ ɔorse ken̄ naan̄ ooyga kic ɔo maam m'jeele nakŋ paacŋ ken̄ naai 't̄ondga m̄eta ḡoŋn Raa ki se, Raa se naan̄ aisiŋ k̄eɔa.» ²³ Isa deekiŋ ɔ: «Ḡenaai se utu 'duru.» ²⁴ Ḡoŋn se Mart t̄erliŋ ɔ: «M̄eluma, maam m'jeele ɔiin̄ dunia nan̄

jaay jeege utu ade dur se, naan̄ kic utu ade duru.»
²⁵ Isa deekiñ̄ ð: «Maam 6o debm dur jeege daan yoge tu ð ken̄ ed̄ kaaja jeege tu. Debm ken̄ jaay aal maakiñ̄ do maam ki se, ooyga kic 6o utu 'kəŋ kaaja. ²⁶ Debm jaay inḡ ð aal maakiñ̄ do maam ki se, naan̄ se məɔtn̄ 'kəŋ kooy eyo. Num do taar ken̄ se naaī 'took la?» ²⁷ Gətn̄ se Mart terlin̄ ð: «Yεε Meluma, maam se m'aal maakum doi ki taa naaī 6o *al-Masi, Goon Raa, ken̄ utu ade 6aa do naan̄ ki se.»

²⁸ Ken̄ Mart jaay taad̄ nan̄ taariñ̄ se, naan̄ iin̄ 6aa ŋ gənaañ̄ Mari ð taadiñ̄ naan̄ ki ð: «Debm dooyje se 6aadoga ð naan̄ dan̄i.» ²⁹ Ken̄ Mari jaay booy taar se, naan̄ naar̄ iin̄ 6aa gətn̄ Isa ki. ³⁰ Naan̄ ken̄ se Isa end̄ te Betani ki ey 6ərtə. Naan̄ utu inḡ kinḡ gət ken̄ Mart ŋiŋo se. ³¹ Gan̄ Yaudge se inḡ kinḡ 6eene ute Mari, naade inḡ seliñ̄ se. Ken̄ naade jaay aakiñ̄ naan̄ naar̄ iin̄ teec se, naade ək̄ mətina. Taa naade saap̄ ð: «Kaadn̄ naane naan̄ 6aa 6aa taa 6aad ki se, gən̄ 6aa keeme.» ³² Ken̄ Mari jaay aan̄ ŋ Isa gət ken̄ naan̄ inḡ se, jaay naan̄ aakiñ̄ se, ooc mət̄n̄ jən̄ ki ð deekiñ̄ ð: «Meluma, ken̄ naaī jaay utu gətn̄ ara ki num, kaadn̄ naane gənaam se 'kooy eyo.» ³³ Ken̄ Isa aak̄ Mari te Yaudgen̄ əko mətina jaay baaḡ keeme se, gətn̄ se Isa maakiñ̄ ŋ daar̄ eyo, gətn̄ se maakiñ̄ tuju. ³⁴ Naan̄ tənd̄ mətde ð: «Naase aaliñkiga kaam gay?» Naade terlin̄ ð: «Məlje, '6aado kaaka.» ³⁵ Gətn̄ se Isa eeme. ³⁶ Gan̄ Yaudge taad̄ ð: «Aakki tu! Lazar se naan̄ jen̄ den̄ aak̄ eyo!» ³⁷ Anum maakde ki se, jee kandum̄ deek̄ ð: «Debm kaam-təəkə kic naan̄ ðadiñ̄ kaamina, num Lazar 6o ŋ'əŋ gaasiñ̄ te yo ki ey la?»

Isa dur Lazar daan yoge tu

³⁸ Gōtn se tēr Isa maakin̄ ōŋ daar ey daala, naan̄ iin̄ baa taa baad̄ ki. Baad̄n se aan̄ gōō iibī ō taarin̄ se naade gaasin̄ te koa. ³⁹ Gōtn se Isa deekden̄ ō: «Ko taar ki se ōd̄in̄ki naata.» Mart, gēnaa debm̄ ooy se, deekin̄ ō: «Mēluma, naan̄ se ōkga biī sō maak̄ŋ baad̄ ki; bōrse naan̄ tēdn̄ ootga.» ⁴⁰ Gaŋ Isa deekin̄ ō: «Maam taad̄iga taada m'ōō kēn naai jaay aalga maaki do maam ki num naai utu 'kaak̄ŋ *nook̄ŋ Raa ey la?» ⁴¹ Gōtn se naade ōd̄ und te ko taar ki se naata, Isa uun kaamin̄ raan̄ ō deek ō: «Bua, m'tōōmi taa naai 'booyumga. ⁴² Deere, maam se m'jeele daayum nak̄ŋ maam m'tōndga mēti bō, naai 'lee 'booyum booyo. Anum m'taad̄ se taa jee dēn gurug aalum se, naade 'jeele naai bō ōlumo.» ⁴³ Kēn Isa jaay taad̄ nan̄ taarin̄ se, naan̄ ōd̄ ōy mak̄ōō ō: «Lazar 'teeco!» ⁴⁴ Gōtn ese debm̄ ooyga kooy se teeco, ō teeco se j̄nge te j̄nge se k'teelinḡa teel te kala ō daan kaamin̄ se naade deebin̄ kala. Gōtn se Isa deek jeege tu ō: «'Tuutin̄ki kalingen ron̄ ki se naata ō ōŋin̄ki naan̄ baa.»

Magalgen gēn Yaudge se end tēl gēn tōl Isa

⁴⁵ Yaudgen baado daar ro Mari ki se, naade jaay aak nak̄ŋ Isa tēd se, dēnin̄ took aal maakde don̄ ki. ⁴⁶ Gaŋ jee mētinge se baa ōŋ *Parizige ō taadden̄ nak̄ŋ kēn Isa tēdo se. ⁴⁷ Gōtn se *magal jee tēdn̄ serke Raage tu ute Parizige, naaden̄ *jee kaak̄ŋ mētn̄ taargen Yaudge se paac tuso ō taad̄ ō: «Gaabm̄ se j'aŋki tēdn̄ ō dī? Naan̄ lē tēdn̄ nak̄ŋ-kōōbge dēna ōŋ eyo. ⁴⁸ Kēn jaay j'ōŋin̄ te naan̄ se lē, jeege paac utu 'took̄ŋ taar naana. Ōō bēre sōm *Rōmēge se utu adē baao ō utu an tōok̄ŋ te Bee

Raajeege ɔɔ utu an tɛɾɛɕŋ te naan̄jege.» ⁴⁹ Maakde ki se gaaba kalan̄ k'dan̄jŋ Kayip. Baar se, naan̄ ɓo magal jee tɛɾŋ sɛrke Raage tu, naan̄ deek ɔɔ: «Naase se 'jeelki dīm eyo. ⁵⁰ Naase 'saapki kic ɓo ɔŋjŋki eyo, ey num bɛɛki se, deb kalan̄ ɓo 'kooyo 'kɔŋ jee dɛna. Bin se naan̄jege se 'kɔŋ tɛɾɛɕŋ te magalin̄ eyo.» ⁵¹ Taa ɓaar se naan̄ ɓo magal jee tɛɾŋ sɛrke Raage tu, bin se taar naan̄ taad se iino maak-saapm naan̄ malin̄ ki eyo, gan̄ taar naan̄ taad se, iino gɔtn̄ Raa ki. Ɔɔ taar naan̄ taad se je taadn̄ ɔɔ: Isa se utu kooy taa Yaudgen te dɛnin̄, ⁵² ɔɔ naan̄ utu kooy se taa Yaudge kalin̄ ki sum eyo, num gan̄ kooy naan̄ se utu 'tusn̄ gaan̄ Raagen gɔtn̄ ɓaa se paac 'tɛɾŋ kalan̄.

⁵³ Bii kɛn se sum ɓo, magal Yaudge uun doa taa tɔɔl Isa. ⁵⁴ Taa naan̄ se mɔɔtn̄ Isa baate lee maakŋ Yaudge tu, naan̄ iik tɔk ɓaa maakŋ naan̄ ki kalan̄ bini k'dan̄jŋ Epraim, kɛn gɔɔr te kɔɔd-ɓaara. Gɔtn̄ ese ɓo naan̄ ɓaa inj̄ te jee mɛtin̄ ki.

⁵⁵ Jeege dɛna iino taa naan̄je tun kuuy ɔɔ ɓaado Jeruzalem̄ ki, gen̄ tugŋ daapm rode naan̄ Raa ki, taa *laa Paakŋ gen̄ Yaudge se ɔɔpga gɔɔrɔ. ⁵⁶ Daan̄ ɓɔɔr *Bee Raa ki se naade lee je Isa ɔɔ gɔtn̄ se naade taad te naapa ɔɔ: «Naase tap ɓo 'saapin̄ki ɔɔki dio? Bɛɛɛ, daam jaay ey num, Isa se ade kɔŋ ɓaa laa ki se eyo.» ⁵⁷ Taa magal jee tɛɾŋ sɛrke Raage tu ute Parizige se, taadga taad jeege tu ɔɔ: «Debm̄ kɛn jaay jeel gɔtn̄ Isa num, aden̄ taadn̄ gɔtin̄a taa naade an̄ ɓaa kɔkɔ.»

12

*Mari ɔt itir jɛ Isa ki
(Mt 26.6-13; Mk 14.3-9)*

¹ Kɛn Isa jaay aan Betani ki gɔtn kɛn naan duro Lazar daan yoge tu se, ɔɔpga bii mɛɛɛ sum ɓo, Yaudge 'tɛɗn *laa Paak. ² Gɔtn se k'tɛɗ kɔsɔ taa naana ɔɔ Mart uuno kɔsɔ se, ɓaado tɔndɗesina. Gaŋ maakŋ jeege tun inŋ ɔs kɔs te Isa se, Lazar kic utu maakɗe ki. ³ Gɔtn se Mari uuno itir aas kaam ɗooɗŋ kurku ɔɔ itir se k'daŋiŋ *nard* ɔɔ naan se itir salal ɔɔ ɔɔŋɔ. Naan jɛɛr itir se do jɛ Isa ki ɔɔ ɔtiŋsiŋ ute bɛɛkiŋa ɔɔ bɛɛ naade inŋ maak ki se, oot itir itir sum. ⁴ Gɔtn ese maakŋ jee mɛtiŋ ki se, debm kɛn k'daŋiŋ Judas Iskariɔt se, naan ɓo kɛn tɛɗga num utu aŋ kut se, ɗeek ɔɔ: ⁵ «Bɛɛki se, itir se jaay k'dugiŋga utu tamma kaar-mɔtɔ* ɔɔ gursn se k'nigiŋ jee daayge tu num bɛɛ ey la?» ⁶ Kɛn Judas jaay taad bin se, taa naan saap ɓo do jee daayge tu eyo, num gaŋ taa naan debm ɓoogo; aan gɔɔ naan debm kɔkŋ gursɗe dey se, naan iinga num lee tuun tuun mɛtn gursn ese. ⁷ Gɔtn se Isa ɗeek ɔɔ: «Mɛnda se ɔŋiŋ kaam kalaŋ! Nakŋ naan tɛɗum se kɛse ɓo aasga gɛn bii duubuma. ⁸ Jee daayge se daayum utu te naase. Num gaŋ maam se, daayum m'kɔŋ kiŋg te naase eyo.»

Magal Yaudge je tɔɔl Lazar

⁹ Kaad kɛn se Yaudge ɗena kɛn booy jaay j'ɔɔ, ɔɔ Isa utu Betani ki se, naade iin ɓaado. Naade ɓaado se taa Isa sum eyo, num naade ɓaado se taa kaakŋ Lazar kɛn naan duriŋo daan yoge tu se kici. ¹⁰ Gɔtn se *magal jee tɛɗn sɛrkɛ Raage tu uun doa gɛn tɔɔ Lazar kici. ¹¹ Taa Lazar se, Yaudge ɗena iin rɛsɗe ɔɔ ɓaado uun taar Isa.

* **12:5** Tamma kaar-mɔtɔ se aas kɔŋg deba maakŋ ɓaar ki.

*Isa end Jeruzalem ki aan gɔɔ Gaarge
(Mt 21.1-11; Mk 11.1-10; Lk 19.29-44)*

¹² Metbeenki se, jee den baado gen tedn *laa Paak se, booy ɔɔ Isa utu baado Jeruzalem ki. ¹³ Naade gaanjo doomo jidege tu, ɔɔ teec baado dɔɔd Isa. Naade dɔɔdin se, dɔɔb ɔɔy ɔɔ:

«Ozaana†,

**Raa tedn been do deb ken baado te ro Meljege Raa, naan se bo Gaar *Israelge‡.»*

¹⁴ Isa ɔɔ goon buur gaaba se ook ingo do ki, aan gɔɔ taar ken k'raanjo do dakiɲa ken deek ɔɔ: ¹⁵ *Jee maakɲ geger ken Sion ki, §ante 'beerki, aakki gaarse ookoga do goon buur ken gaaba utu baado.**

¹⁶ Nakgen deel metn-jiki paac se kaad ken se, jee metin ki se ɔɔ jeel ɔk te metin eyo. Num gan ken Isa Raa *nookin se jaay bo, naade saap ɔɲina nakɲ Isa ted se, taa nakɲ se k'raaninoga raanjo do dakiɲa ɔɔ kɛse bo nakgen ken jeege tedinsin se.

¹⁷ Anum jee den ingo te Isa jaay aako ken naan danjo Lazar maakɲ baad ki jaay Lazar duro daan yoge tu se, naade se bo baado ɔɔs maanin jeege tu.

¹⁸ Aan gɔɔ naade booyga booy nakɲ-kɔɔɔm naan tedo se, taa naan se bo jeege teec baado dɔɔd Isa.

¹⁹ Gɔtn se *Parizige baag taadn te naapa ɔɔ: «Aakki! Naan se le cirga dojege, ɔɔ borse se le, jeege paac baaga metin ki.»

Grekgen metinge baado je kaakɲ Isa

† **12:13** Ozaana se je deekɲ ɔɔ: Raa aaja. ‡ **12:13** Aak KKR 118.25-26. § **12:15** Sion se, naan ro Jeruzalem kici. * **12:15** Aak Zak 9.9.

20 Bii *laa Paak ki se, Grekgen† mētinge baado Jeruzalem ki gen keem Raa. 21 Naade se bo baado ōη Pilip ken iino Betsaida ken taa naan Galile ki se ō naade tond metin ō: «Naka, naaje se k'je kaakη Isa.» 22 Pilip baa ōη Andre ō taadin ō naaden di se paac baa taad Isa ki. 23 Isa tērlēn ō: «Borse kaadn ken *Goon Deba *nookin keem se, aanga. 24 'Booyki bεε m'asen taada: kaam teene jaay j'ocin te ey se, naan ing gōtin ki sum. Num gan ken j'ocinga num, kaamin se ut naatn, ō ken teeco se baado ooj dēna. 25 Debm je ron se, utu kutn koṅa ō debm do naan ki ara jaay je Raa cir ron se, naan se utu 'kōη *kaajṅ gen daayum. 26 Debm jaay je tēdn naabm maam se, 'kōkη metuma. Gōtn maam m'utu se, debm tēdn naabum se kic 'king te maama. Ken debm jaay tēdum naabm maam se, Bubum utu an magala.»

Isa taad ō naan utu 'kooyo

27 Ter Isa taad ō: «Borse maam m'ing se nirlum aayuma, num gan m'taadn m'ō di? M'taadn m'ō: Bua, aajuma gen kaadn dubar utu 'kaan dom ki se 'sookumsin naatn rom ki bin ne? Gōto! Maam baado tap bo taa naan se. 28 Bua, *'nookη roi.» Gōtn se k'booy mindi taad maakη raa ki ō: «Maam se m'nookinga ō m'utu m'an nookη daala.» 29 Jee dēn ing gōtn ese jaay booy se, taad ō: «Kese Raa bo aata.» Gan jee mētinge deek ō: «Kese *kōdn Raa gam bo taadin.» 30 Gan Isa tērl taadden daala ō: «Mind taad se taad te maam eyo, anum naan se, taad te naase. 31 Borse kaadn ken Raa an kōjṅ

† 12:20 Grekgen se jeegen metjil Yaudge eyo.

bóoró do jeege tun do naan̄ ki se aanga. Biin se 60 *Bubm sitange, naan̄ 60 Gaar jee kusingen do naan̄ ki se, j'añ tuuriñ naatn. ³² Ken maam se jaayj'uun k'daarumga raan se, maam m'tedñ jeege paac ade 6aa gótum ki.» ³³ Ken naan̄ jaay taad taargen se, naan̄ je taadñ ɔ te doobm gay jaay naan̄ utu 'kooyo. ³⁴ Jee denge se deekiñ ɔ: «Naaje k'booy maakñ *Ko Taar ken Raa edo Musa ki se ɔ: *al-Masi se baadoga num naan̄ se 'ting gen daayum. Anum gen di jaay naai taad ɔ: *Goon Debm j'añ tupm tɔl ro kaag ki ɔ j'añ kuun daar raan se? Goon Debm ese ken gay daala?» ³⁵ Isa terlden ɔ: «Gɔtn wɔr ken lee wɔrsen gɔtɔ se, kaadñ ɔppga góoró. Kaad ken naan̄ utu se, 'leeki maakñ gɔt ken wɔr se, taa bin se gɔtn ɔd se asen naar kəkɔ do jise ki eyo. Taa debm lee maakñ gɔt ken ɔd se le, naan̄ jeel gɔtn naan̄ 6aan se eyo. ³⁶ Kaadñ gɔtn wɔr utu se, 'tookki 'leeki utu gɔtn wɔr se. Taa bin se naase aki tedñ gaan gɔt ken wɔrɔ.»

Ken Isa jaay taad nan̄ taariñ se, naan̄ iin̄ ɔnde ɔ 6aa oom gɔtn dək te naade.

Yaudge baate tooko gen kaal maakde do Isa ki

³⁷ Ute nakñ-kɔɔbgen Isa ted den naande ki se kic 60, Yaudge baate kaal maakde don̄ ki rək. ³⁸ Taa naan̄ se 60 taar ken debm taad taar teeco taar Raa ki ron̄ Ezayi taadno se aanga doobiñ ki ken ɔ:

*Meljege Raa, taari naaje jaay k'lee k'taad jeege tu se,
nana took uunga*

ɔ *Meljege Raa tap 60 'tɔɔgin̄ se, naan̄ taadga nan̄ ki?†*

† 12:38 Aak Eza 53.1.

³⁹ Yaudge jaay ɔŋ aal maakde do Isa ki ey se, taa Ezayi se taadga taad taar ese se kici ken ɔɔ:

⁴⁰ *Deere, jee se Raa turumdenga kaamdege ɔɔ tɛdden naade tɛdga jee do-mɔŋge*

taa kaamde kaakŋ kɔkŋ gɔt eyo ɔɔ bide booy kɔkŋ taar eyo

ɔɔ ute maakde kic naade kɔŋ booy kuun jaay ade tɛrl ro maam ki,

ey num kaad ken naane se, maam Raa m'aden kaaja. §

⁴¹ Ken Ezayi jaay taad bin se, taa naan aakga kaak *nookŋ Isa ɔɔ taargen naan taado se, taad ute naan.

⁴² Ute naan se kic ɓo maakŋ magal Yaudge tu se, jeege dena aal maakde do Isa ki. Naɓo taa *Parizige se, naade ɔŋ taadŋ tal naan jeege tu eyo, taa naade ɓeer ɔɔ sɔm Parizige aden tuur naatn, maakŋ *ɓee ken Yaudge lee tusn maak ki se. ⁴³ Taa naade je tɔɔm ken jikilimge lee tɔɔmde se ɓo, ɓɛɛ cir ken Raa ɓo aden tɔɔmɔ.

Isa se naan ɓo gɔtn wɔɔr gen jee do naan ki

⁴⁴ Gan gɔtn se Isa uun mindiŋ raan taad ɔɔ: «Debm jaay aal maakiŋ do maam ki se, naan aal maakiŋ do maam ki sum eyo, num naan se aal maakiŋ do Deb ken ɔlumo. ⁴⁵ Ɔɔ debm ken aakumga maam se, aakga Debm ken ɔlumo se kici. ⁴⁶ Maam se m'gɔtn wɔɔr ken ɓaado do naan ki se, taa debm jaay aalga maakiŋ do maam ki se, naan 'kɔŋ kiŋg maakŋ gɔt ken ɔɔd eyo. ⁴⁷ Ken debm jaay booy taaruma ɔɔ ɔkiŋ maakiŋ ki ey se, maam ɓo m'an kɔŋ ɓɔɔrɔ don ki eyo. Taa maam

terlin̄ ɔ: «Nak̄n̄ maam tɛd se, bɔrse naai 'kɔn̄ jeel metin̄ eyo, num gan̄ tɛdga jaay sɔm naai utu 'jeel kɔk̄n̄ metin̄ bɛɛ.» ⁸ Gɔtn̄ se Simon Pier deekin̄ ɔ: «Naai ɓo am tuḡn̄ jɛ maama! Gɔtɔ!» Isa terlin̄ ɔ: «Kɛn̄ maam jaay m'tugi te jei ey se, d̄im̄ jaay ai tum te maam se gɔtɔ.» ⁹ Gɔtn̄ se Simon Pier terlin̄ ɔ: «Mɛluma, jɛm̄ sum eyo, num tugum jimge ute dom paac kici.» ¹⁰ Isa deekin̄ ɔ: «Debm̄ jaay roogga roog se, kɔn̄ rooḡn̄ kuuy ey sum kɛn̄ ɔɔpin̄ se 'tuḡn̄ jɛn̄ sum taa debm̄ roogga se ron̄ paac aacga walak ɔɔ naan̄ tɛdga aak bɛɛ naan̄ Raa ki. Bɔrse naase 'tɛdkiga jee aak bɛɛ naan̄ Raa ki, naɓo 'paacki eyo.» ¹¹ Taa debm̄ kɛn̄ jaay utu an̄ kut se, Isa jeeliɲa. Taa d̄i naan̄ deek ɔ: «Naan̄ Raa ki se naase aakki bɛɛ 'paacki eyo.»

¹² Kɛn̄ Isa jaay tuḡ jɛ jeunge aas se, naan̄ uun uun kal magaliɲa, ɔɔ ɓaado in̄g gɔt kɛn̄ naade in̄g ɔs kɔs se. Gɔtn̄ se naan̄ tɔnd̄ metde ɔ: «Nak̄n̄ maam m'tɛdsen se, naase 'jeel ɔkki metin̄ dey la? ¹³ Kɛn̄ naase jaay 'dan̄umki ɔɔki: «Debm̄ Dooyje» ɔɔ «Mɛlje» se, taarse se mɛt ki. Deere, maam ɓo m'Debm̄ Dooyse ɔɔ Mɛlse. ¹⁴ Kɛn̄ maam Mɛlse ɔɔ m'Debm̄ Dooyse jaay ɓo m'tugsen jɛsege se, bɛɛki se, naase kic 'lee 'tuḡki jɛ naapge bin̄ kici. ¹⁵ Kɛn̄ maam jaay m'tɛdsen naan̄ se, taa naase kic ɓo aki kɔn̄ tɛdn̄ aan̄ gɔɔ gen̄ maam m'tɛdseno se kici. ¹⁶ 'Booyki bɛɛ m'asen taada: debm̄ tɛdn̄ naaba gɔtn̄ deb̄ ki se, naan̄ se magal cir debm̄ kɛn̄ naan̄ lee tɛdn̄ naaba eyo ɔɔ debm̄ aan̄ naaba deb̄ ki se, naan̄ magal cir debm̄ kɛn̄ lee ɔlin̄ naaba eyo. ¹⁷ Nakgen̄ se, bɔrse naase 'jeel ɔkkiga metiɲa kɛn̄ naase jaay 'tɛdn̄kiga naan̄ se num, maakse 'raapo. ¹⁸ Taar

ken maam m'taadse, m'taad te naase paacki eyo, taa jeegen ken maam bo m'bεεr m'tooddε se, maam jeelde. Gaŋ taar ken k'raaniŋ do dakiŋ se, aanga doobiŋ ki ken o: *Debm ken lee os mappa te maam se, 'terlumga naaga.**

¹⁹ «Kor nakŋ se jaay ute kaan se, maam m'taadseŋ borse. Bin se nakŋ se jaay aanga kic num, naase aki 'jeele maam se debm ken ting gen daayum. ²⁰ 'Booyki bεε m'asen taada: debm dood ok debm kaan naabum jiga se, naan se dood okum maam mala, o debm dood okum maam se dood ok Debm ken olumo.»

*Isa taad o Judas utu an kutu
(Mt 26.31-35; Mk 14.27-31; Lk 22.31-34)*

²¹ Ken Isa jaay taad nan taariŋ se, gotn se maakiŋ taju. O naan taaddeŋ tal o: «'Booyki bεε m'asen taada: maakse ki se deb kalan utu am kutu.»

²² Gotn se jee metiŋ ki baag terl kaakŋ naapa o saap maakde ki o: «Naan tap bo taad te nanja?»

²³ Deb kalan maakŋ jee metiŋ ki se, naan se bo debm ken Isa jeŋ se utu iŋg ceεŋ ki†. ²⁴ Gotn se

Simon Pier tediŋ nakŋ ken naan an kaakŋ jeel ro ki o: «N'tond metiŋ naan tap bo n'taad te nanja?»

²⁵ Gotn se debm ken metn Isa ken ese se deŋ kaadn Isa ki tond metiŋ o: «Meluma, kese tap bo nanja?»

²⁶ Isa terliŋ o: «Kese debm ken maam m'utu m'dupm mappa o m'kol maakŋ baay ki jaay m'an ked se.» Gotn se Isa dup mappa ol maakŋ baay ki o ed Judas goon Simon Iskariot ki. ²⁷ Ken Judas

* **13:18** Aak KKR 41.9. † **13:23** Yaudge se ken naade os kos num tood res yer kerle do ji jeele o dodege se oliŋ kaam sak tabil.

jaay ɔk mappan ji Isa ki se, gɔtn ese sum ɓo *Bubm sitange ɓaado end maakin ki. Gɔtn se Isa deekin ɔɔ: «Nakɲ naai 'je 'teda se 'naar tedɪn yɔkɔdɔ.» ²⁸ Gaɲ jee ɪŋ gɔtn ese se maakde ki se, mɛtn taar kɛn naan taad se, nam tap ɓo booy jeel te mɛtiɲ eyo. ²⁹ Aan gɔɔ Judas ɓo debm ɓoɔbm gursde dey se, jee mɛtiɲge saap ɔɔ kaadn naane Isa jɛɲ taadn ɔɔ ɲ'ɓaa ɲ'dugo nakɲ tedn laa, ey lɛ jɛɲ taadn ɔɔ ɲ'ɓaa ɲ'ed naka jee daayge tu. ³⁰ Gaɲ gɔtn se, Judas jaay ɔk mappan k'dup k'l'edɪnsɪɲ sum se, naan naar teec naatn. Ɔɔ kaad kɛn se gɔtɔ tedga nɔɔɔ.

Isa taadden ɔɔ k'je naapa

³¹ Kɛn Judas jaay teec sum se, Isa deek ɔɔ: «Bɔrse se *Goon Deba se *nookɪɲ ute 'keeme ɔɔ ute ro Goon Deba se Raa kic nookɪɲ ute keeme. ³² Aan gɔɔ Raa nookɪna utu 'keem ute doobm Goon Deba se, bin se Goon Deba kic ɔɔpga baata Raa utu an nooko. ³³ Gɛnumge† maam se m'kɔɲ king den ute naase ey sum. Naase utu amki jea naɓo aan gɔɔ kɛn m'taado Yaudge tu se, m'taadsen naase ki kici, gɔtn maam m'an ɓaa se, naase aki kɔɲ ɓaa eyo. ³⁴ Bɔrse maam m'taadsen nakɲ naase utu aki ted se kɛn kiji: 'jeki naapa. Aan gɔɔ kɛn maam m'jeseno se, bin se naase kic 'jeki naapa. ³⁵ Kɛn naase jaay 'jeki naapa deer num, ute naan se jeege paac 'jeele, naase se jee mɛtn maam ki.»

³⁶ Gɔtn se Simon Pier tɔnd mɛtiɲ ɔɔ: «Mɛluma, naai 'ɓaa gay?» Isa terliɲ ɔɔ: «Bɔrse gɔtn maam m'an ɓaa se, naai am kɔɲ daan eyo. Num kaadn naai am daan se, mɔɔtn kuuy jaayo.» ³⁷ Pier terliɲ

† **13:33** Gɛnumge se gɔtn se Isa je taadn ɔɔ jee mɛtiɲ ki se naan jede aan gɔɔ gaan maakinge mala.

᠔᠔: «M̄eluma, ḡen d̄i jaay naai ᠔᠔ b̄orse maam m'ai k̄oŋ daan ey se? Taa naai se, maam m'kooyo!»
 38 Isa t̄erliŋ ᠔᠔: «Naai se b̄o 'kooy taa maam ne? 'Booy b̄eε m'ai taada: k̄or k̄or̄oŋjo 'k̄ooy ey sum b̄o, naai 'naajŋ d̄ool m̄ot̄o ᠔᠔ naai 'jeelum eyo.»

14

*Isa se naaŋ doobm k̄en ᠔l jeege ḡotn *Raa ki*

1 ᠓ŋte 'kuunki nirlse, naase aalki maakse do Raa ki ᠔᠔ aalki maakse do maam ki kici. 2 Ḡotn kiŋgi utu d̄ena raan maakŋ b̄ee Bubum ki. K̄en jaay ḡot̄o num, kaadŋ naane maam m'taadsenga. Maam b̄aa b̄aa se taa m'asen b̄aa daapm ḡot̄o. 3 K̄en jaay m'Ḅaa daapsenoga ḡot̄o num, maam m'ade t̄erle m'utu m'asen t̄o᠔᠔ taa j'aki b̄aa kiŋg t̄ele. 4 Naase 'jeelki doobm k̄en maam m'an b̄aa se. 5 Ḡotn se T̄oma d̄eekiŋ ᠔᠔: «M̄elje, ḡotn naai 'Ḅaan b̄aa se naaje k'jeel eyo, ᠔᠔ doobm se tap b̄o j'an̄ jeel ᠔᠔ d̄i?»
 6 Isa d̄eekiŋ ᠔᠔: «Maam b̄o doobo, m'taar m̄et ki ᠔᠔ debm k̄en εd̄ kaaja jeege tu. ᠓᠔ debm jaay b̄aa ḡotn Bubum ki se kaal te doobm maam jaayo. 7 K̄en naase 'jeelumki maam se, Bubum kic num naase aŋki 'jeele. B̄orse, naase 'jeeliŋki ᠔᠔ aakiŋkiga te kaamse.»

8 Pilip d̄eekiŋ ᠔᠔: «M̄elje, 'taadjen tu Bua, naḄo b̄eεjega sum.» 9 Isa d̄eekiŋ ᠔᠔: «Do d̄akiŋ maam m'tiŋg ute naase se b̄o ᠔᠔ naai 'jeelum ey ne Pilip? Debm aakunga maam se, naaŋ se aakga Raa Bubu. Ḡen d̄i jaay d̄eekum ᠔᠔: <'Taadjen tu Raa Bubu se?» 10 Naai 'took ey la k̄en maam m'iŋg ute Bua ᠔᠔ Bu iŋg te maam se, taargen maam m'taadsen se maam m't̄er̄εc ute dom eyo, gaŋ Bu

ken naaje k'kalan se 6o lee tɛdn naabiŋa. ¹¹ 'Tookki taaruma ken maam m'ing ute Bua ɔ Bu ing ute maam se, ken 'tookki taarum ey kic num, 'tookki taa nakŋ-kɔɔɔgen maam m'lee m'tɛd se. ¹² 'Booyki bɛɛ m'asen taada: debm aal maakiŋ do maam ki se, 'kɔŋ tɛdn nakgen aan gɔɔ maam m'lee m'tɛd se, ɔ naaŋ se utu 'tɛdn nakgen cir gɛn maam se daala, taa maam ɔaa ɔaa gɔtn Bubum ki. ¹³ Nakgen paacŋ naase utu aki tɔnd mɛta te ro maam se, maam m'utu m'an tɛda bin 6o maam Goono se m'taadn *nookŋ Bubuma. ¹⁴ Nakŋ ken naase 'tɔndki mɛta ute ro maam se, maam m'utu m'an kɔŋ tɛda.»

*Isa deek ɔ utu aɛe kɔl *Nirl Raa jeenge tu
(1Jn 5.3, 2.3-5; Jn 16.5-15,33)*

¹⁵ «Ken naase jaay 'jemki num, naase aki kɔŋ tɛdn nakŋ ken maam m'taadŋen gɛn tɛda se. ¹⁶ Maam m'utu m'tɔnd mɛtn Bubuma, ɔ naaŋ utu aseno kɔl debm ken asen kiŋg noogŋ daayum. ¹⁷ Debm ken naaŋ aɛe kɔl se, keŋe Nirl Raa mala ken taad taar mɛt ki. Naaŋ se jee do naaŋ ki an kɔŋ kɔŋ eyo, taa naade se ɔŋ aakiŋ eyo ɔ jeeliŋ eyo. Gaŋ naase se 'jeeliŋki taa naaŋ utu te naase ɔ utu ing maakse ki. ¹⁸ Maam m'asen kɔŋ kɔŋ gɛnaalge eyo, maam m'utu m'asen tɛrl kɔŋɔ. ¹⁹ ɔɔpɔga baata jee do naaŋ ki se am kaak ey sum, gaŋ naase se utu amki kaakum m'ing zɛɛɛɛ, ɔ naase kic num aki kɔŋ kaaja. ²⁰ Bii ken se, naase aki 'jeele maam m'ing te Bubuma ɔ Bubum ing ute maam se, naaje k'kalan ɔ naase ute maam se, naaje k'kalan ki kici.

²¹ «Taar ken maam m'taadŋen gɛn tɛda jaay debm tɛdn se keŋe 6o debm jema, ɔ debm jem maam se,

Bubum kic an̄ jea ɔɔ maam kic m'utu m'an̄ jea ɔɔ m'an̄ taadn̄ roma, taa naan̄ am jeele.»

²² Judn̄ kɛn̄ Judas Iskariot̄ ey se, deekiñ ɔɔ: «Mɛlje, naai ɔɔ ajen taadn̄ roi naaje ki sum ɔɔ jee do naan̄ ki jaay ai kaak ey se ajensiñ taadn̄ ɔɔ dī?» ²³ Isa tɛrliñ ɔɔ: «Debm̄ jem maam se 'tookn̄ kuun taaruma ɔɔ Bubum se utu an̄ jea maam te Bubum se k'ɓaa gɔtiñ ki, ɔɔ k'kinḡ tɛɛ ute naaŋa. ²⁴ Debm̄ kɛn̄ jem ey se, naan̄ 'took taarum eyo. Taar kɛn̄ naase inj̄ 'booyki maam m'inḡ m'taadsen se m'tɛrɛc te dom eyo, gan̄ naan̄ se Bubum ɔlumo se ɓo taada. ²⁵ Maam m'taadsen nakgen se kaad̄ kɛn̄ maam m'utu te naase. ²⁶ Bubu se utu adɛ kɔl *Nirl Salal ute ro maama, taa naan̄ asen noogo ɔɔ naan̄ asen dooy nakge paac, ɔɔ utu asen tɛdn̄ naase aki saapm̄ jeel mɛtn̄ taargen maam m'taadseno se.

²⁷ «ɔnt̄e 'kuunki nirlse ɔɔ ɔnt̄e 'ɓeerki. Maam m'ɓaa ɓaa se m'asen kɔñ̄ tɔɔsuma kɛn̄ asen tɔɔgn̄ maakse, ɔɔ tɔɔsn̄ se ɓo kɛn̄ utu maakn̄ maam ki kici. Maam m'asesiñ̄ kɛd̄se aan̄ gɔɔ gɛn̄ jee do naan̄ ki eyo. ²⁸ Naase 'booykiga taar kɛn̄ maam m'taadsen m'ɔɔ m'ɓaa ɓaao num m'utu m'ade tɛrl̄ m'asen kɔŋɔ. Kɛn̄ naase jaay 'jemki num maam ɓaa ɓaa gɔtn̄ Bubum ki se, bɛɛki num, maakse raapo taa Bubum se naan̄ magal cirum maama. ²⁹ Maam m'taadsen ɓɔrse kɔr̄ nakgen se aan̄ te ey ɓɔrt̄ se, kɛn̄ naade se jaay aanga kic num, naase aki tooko. ³⁰ Naan̄ ki se maam m'kɔŋ̄ taadn̄ den̄ te naase ey sum, taa gaar gɛn̄ do naan̄a se utu 'ɓaado. Nabo deere, naan̄ se ɔk̄ tɔɔgɔ dom ki eyo. ³¹ Num gan̄ taa jee do naan̄ ki 'jeel maam se, m'je Bubuma ɔɔ m'tɛdn̄ nakn̄ kɛn̄ naan̄ taadumi. Iiñki gɔtn̄ ara; k'ɓaaki!»

15

*Isa se naan *ko biñ mala mala*

¹ Isa taad jeege tun mεtiñ ki daala ə: «Maam se aan gəə ko biñ mala mala ə Bubum se, naan 60 mεl ko biñ se. ² Tεletgen paacñ dəək ute maama ə kεn ooj ey se, naan gaan tund naatn. Gan tεletn kεn ooj se naan gaan daapiña taa koojñ dεn cir kεn se daala. ³ Taargen kεn maam m'taadsen se, 'daapsenga, akiga bεε naan *Raa ki. ⁴ Ing 'dəəkki ute maama aan gəə kεn maam m'utu m'ing m'dəək te naase se. Aan gəə tεletn ko biñ k'gaan k'l'undga naatn num əj ooj ey se se bin 60 kεn naase jaay ing 'dəəkki ute maam ey se, naase aki kəj tεdn nakj aak bεε eyo kici. ⁵ Maam se m'ko biñ ə naase se 'tεletumge. Debm ing 'dəək te maama ə maam m'ing m'dəək te naan se, debm se utu 'tεdn nakgen jiga dεn aak eyo. Anum kεn naase jaay 'dəəkki te maam ey se aki kəj tεdn dīm eyo. ⁶ Debm kεn ing 'dəək te maam ey se j'utu j'an gaan kund naatn aan gəə tεletn ko biñ k'gaan j'undin se naan utu tuutu ə j'an təsn təcə. ⁷ Kεn naase jaay ing 'dəəkki te maama ə taarum jaay ing maakse ki se, 'təndki mεtn nakj naase 'jeki ə naase anki kəjə. ⁸ 'Tεdki nakgen bεε dεna, bin se naase aki 'tεdn jee mεtum ki ə nakgen se *'nookj Bubuma. ⁹ Maam m'jese aan gəə kεn Bubum Raa 'jem maam se kici. Ing 'dəəkki te maama, bin se naase aki 'jeele maam se m'jese. ¹⁰ Kεn naase jaay 'tεdki nakj maam m'taadsen gεn tεda se num, kεse naase ing dəəkki ute maam maakj maak-jem ki, aan gəə maam m'tεd nakgen kεn Bubum taadum gεn tεda se jaay m'ing *dəək ute Bubum maakj maak-jεñ ki se.

11 «Maam m'taadsen nakgen se taa naase aki kəŋ maak-raapuma, ɔ maak-raapse se 'tɛdn maak-raapm maraadin ki. 12 'Booyki! Nakŋ kɛn maam m'taadsen gɛn tɛda se: 'jeki naapa aan gɔɔ kɛn maam m'jese se. 13 Debm kɛn jaay ɛd koŋa taa mɛdɪŋge se, naaŋ se jede te maakin cir paac. 14 Nakŋ maam m'taadsen se jaay, naase 'tɛdɪŋki se, naase se ɓo mɛdn maamge. 15 Maam se mɔɔtn m'asen kəŋ dan ɓulumge ey sum, taa debm ɓulu se ɔŋ jeel nakŋ kɛn mɛlin lee tɛd se eyo. Num naase se maam m'danŋse mɛdumge, taa maam m'taadsenga nakgen paacŋ kɛn maam booyo gɔtn Bubum ki. 16 Naase ɓo 'bɛɛr ɔɔdumki eyo, anum maam ɓo m'bɛɛr m'tɔɔdseno se taa m'asen kɔl naaba aki ɓaa tɛdn nakŋ aak bɛɛ ɔ nakgen tiŋg gɛn daayum. Taa bin se nakŋ naase paac 'tɔndkiga mɛta ute ro maam se, Bubum asen 'kəŋ kɛda. 17 Nakŋ maam m'taadsen m'ɔɔ aki tɛd se: 'jeki naapa.»

Jee do naaŋ ki utu kɔɔdn kund jee mɛtn Isa ki

18 «Kɛn jee do naaŋ ki jaay ɔɔd undse se, 'jeelki naade ɔɔd undumoga maam ɓo deete. 19 Kɛn naase jaay mɛtn jee do naaŋ ki num, kaadn naane naade asen jea, taa naase aki 'tɛdn mɛtn naade. Gaŋ naase 'tɛdkiga mɛtn naade eyo, ɔ maam se m'bɛɛr m'tɔɔdseno maakŋ naade ki se, naase 'tɛdkiga kalse ki, taa naaŋ se ɓo naade ɔɔd undse naatn se. 20 'Saapki tu do taar kɛn maam m'taadseno m'ɔɔ: debm tɛdn naaba gɔtn deb ki se, naaŋ se magal cir debm kɛn naaŋ tɛdn naaba gɔtin ki se eyo. Jee se jaay dabarumo maam se, naase kic, naade utu asen dabara; ɔ naade jaay uun taar maam se taar naase kic ɓo, naade utu kuunu. 21 Naade utu asen

tedn nakgen se paac dose ki se taa maama, taa naade le jeel debm olumo se eyo. ²² Ken maam m'baado jaay m'taadden te taargen se ey num, naade 'tedn jee *kusinge eyo, num borse maam m'baado m'taaddenga jaay naade baate kuun se, naade 'kɔŋ doobm ken naade an kɔɔdn dode eyo. ²³ Debm ɔɔd undum maam se, ɔɔd und Bubum kici. ²⁴ Nakŋ kɔɔbgen maam m'ted daande ki ken bii kalan nam tedn te ey se, ken maam jaay m'tedn te ey num, naade kɔŋ 'tedn jee kusinge eyo. Num borse nakŋ-kɔɔbgen maam m'teddesin se naade aakinga ute kaamde. Ute naan se kic bo naade ɔɔd undum maam te Bubuma. ²⁵ Nakŋ naade ted se aanga doobin ki aan gɔɔ k'raanin maakŋ *Ko Taar ken Raa edo Musa ki ken ɔɔ: *Jee se ɔɔd undum se, cɛɛ sum.* »*

²⁶ Ter Isa deekden ɔɔ: «Debm utu ade baa jaay asen noogse, ade kiin gɔtn Bubum ki, ɔɔ ken maam m'baaga gɔtn Bubum ki num, m'asesino kɔɔ. Naan se bo Nirl naan Raa mala ken taad taar met ki ɔɔ ken iino gɔtin ki, ken naan baadoga se naan mala utu am tedn saaduma. ²⁷ Naase kic bo utu amki tedn saadumge taa gɔtn maam m'baag naabum sum se, naase utuki te maama.»

16

¹ «Maam m'taadsen taar ese se, taa kaal maaksen naase aalki do *Raa ki se anki kɔŋ eyo. ² J'utu j'asen tuur maakŋ *bee ken Yaudge lee tusn maak ki ɔɔ ken kaadin utu kaan se, jeege utu asen tɔɔɔ, maak-saapm naade ki num ɔɔ kaadn naane naade ted ted naabm Raa. ³ Naade utu 'tedn naan se, taa

* 15:25 Aak KKR 35.19 ɔɔ 69.4.

naade jeelum maam eyo ɔɔ jeel Bubum eyo. ⁴ Gan maam m'taadsen naan̄ se, ken kaad̄n̄ aanga kic num, naase aki saapm̄ do taar ken maam taadseno se. Kaad̄ ken maam m'utu m'baag baag naabum se, maam m'ɔŋ m'taadseno te naan̄ se eyo, taa maam m'utu te naase.»

*Naabm̄ gɛn *Nirl Raa*

⁵ Borse maam taadga taad̄ m'ɔɔ m'ɓaa ɓaa gɔtn deb ken ɔlumo, naɓo maakse ki se, debm̄ jaay 'tɔnd mɛtum ɔɔ naai 'ɓaa gay kic ɓo gɔtɔ. ⁶ Num gan taa taar maam m'taadsen bin se, tujsega maakse. ⁷ Ey num taar maam m'taadsen se taar mɛt ki; ken maam m'ɓaaga se asen tɛdn̄ jiga naase ki; ken maam jaay m'ɓaa te ey num, Debm̄ Noogo se ade kɔŋ ɓaa eyo. Num gan ken maam m'ɓaaga num m'utu m'aŋo kɔɔ. ⁸ Ken naan̄ ɓaadoga num, naan̄ utu 'taad̄n̄ jeege tun do naan̄ ki se, naade iigga do maak-saapm̄ ken naade ɔkɔ do *kusiŋ ki, do nak ken ute doobiŋa, ɔɔ tɛr do kɔjŋ bɔɔr ken Raa utu kɔjŋ do jeege tu se kici. ⁹ Maak-saap naade ɔk do kusiŋ ki se ɛ taa naade aal maakde dom ki eyo. ¹⁰ Ɔɔ maak-saapm̄ ken naade ɔk do nak ken ute doobiŋ se ɛ, taa maam ɓaa ɓaa gɔtn Bubum ki ɔɔ mɔɔtn̄ naase amki kɔŋ kaak eyo. ¹¹ Ɔɔ maak-saapm̄ ken naade ɔk do kɔjŋ bɔɔr ken Raa utu kɔjŋ do jeege tu se ɛ, taa gaar do naan̄ ki se bɔɔrɔ oocga don̄ ki.

¹² «M'ɔk nakge dɛna ken m'asen taada, naɓo ken m'taadsesinga ɓorse kic ɓo, naase an̄ki kɔŋ booy kɔk eyo. ¹³ Ken *Nirl Salal ken taad̄ taar mɛt ki utu ade ɓaa se, naan̄ utu asen tɔɔdɔ taa naase aki jeel taar mɛt ki se mala mala. Taa taar naan̄ utu 'taad̄ se, 'tɛrɛɔŋ don̄ ki ɓo 'taad̄ eyo, gan naan̄ se

utu asen taadn taar ken naan utu ade booyo, oo utu asen taadn nakgen utu 'kaan se. ¹⁴ Nirl Salal se utu am *nooko, taa nakgen jaay naan ade booy gotum ki se utu asesiñ taadn naase ki. ¹⁵ Nakgen paacñ Bubum ok se, nakgen se gen maam kici; taa naan se bo maam m'taadsen m'oo: nakgen jaay naan ade booy gotum ki se utu asesiñ taadn naase ki.»

Naase 'maakse utu raapo

¹⁶ «Dopga baata naase utu amki kaak eyo, oo tedga cokoo jaay som utu amki kaaka.» ¹⁷ Gotn ese maakñ jeenge tu se jee metinge se taad te naapa oo: «Naan tap bo je deekñ oo dio ken taad oo: dopga baata naase utu amki kaak eyo, oo tedga cokoo jaay som utu amki kaaka, ter deek oo: maam baa baa gotn Bubum ki se? ¹⁸ Oo taariñ ken oo dopga baata se, je deekñ oo dio? Taar naan taad se naaje j'ond te metin eyo.» ¹⁹ Isa se jeele ken naade je tond metin se, naan deekden oo: «Naase je aki jeel ute naapa metn taar ken maam m'deeksen m'oo: Dopga baata naase utu amki kaak eyo, oo tedga cokoo jaay som utu amki kaak se. ²⁰ 'Booyki beε m'asen taada: naase maakse utu taju oo aki keeme, gan jee do naan ki se maakde utu 'raapo. Maakse utu tujñ deere, naoo tedga num, maak-tujse se 'del maak-raapo. ²¹ 'Saapki tu do mend ken baa baa koojo se: ken kaadn koojin jaay aanga se, naan dabar bini jaay ooj goono. Ken naan oojga num, dirigin te dubarin se naatn oo naan maakin raapo taa goon naan ooj se. ²² Taa naan se, naase kic borse utuki maakñ maak-tuj ki, oo tedga num, maam m'utu m'asen kaaka oo bin se maakse utu raapo oo maak-raapm naase se, nam an kəñ tuj eyo.

²³ «Bin 60, 6ii kɛn se, naase aki tɔnd mɛtn dɪm gɔtum ki ey sum. 'Booyki bɛɛ m'asen taada: nakŋ naase 'tɔndki mɛta gɔtn Bubum ki te ro maam se, naan̄ utu asen kɛda. ²⁴ Bini 6orse kic 60, naase 'tɔndki te mɛtn dɪm te ro maam eyo; 6orse 'tɔndki mɛta ɔ utu aki kɔŋɔ, bin se 60 maakse 'raap maraadin̄ ki.»

*Isa tɔɔg cir *dunia*

²⁵ «Taargen maam m'taadseno paac se, m'taadseno ute kaal naagŋ taara. Gaŋ kaadin̄ utu 'kaan se, maam m'utu m'asen taadn̄ ute kaal naagŋ taar ey sum. Num naan ki se nakgen taad taa Bubum se m'utu m'asesin̄ taadn̄ tal tal. ²⁶ Biin se naase aki tɔnd mɛtn nakge paac ute ro maama. Maam m'asen taada taa naase se maam m'kɔŋ tɔnd mɛtn Bu ey sum; ²⁷ taa Bu mala se jese taa naase 'jemki maama ɔ naase 'jeelkiga maam se m'iiŋo gɔtn Raa ki. ²⁸ Maam m'6aado do naan̄ ki se m'iiŋo gɔtn Bubum ki; 6orse maam m'kiin̄ do naan̄ ki se m'6aa gɔtn Bubum ki.» ²⁹ Gɔtn se jee mɛtin̄ ki deekin̄ ɔ: «'Booyo, 6orse naai 'taadjɛn tal tal aaljen naagŋ taar ey sum. ³⁰ 6orse naaje k'jeele, naai se 'jeel nakge paac ɔ 'je nam 'tɔnd mɛti ey sum. Taa naan̄ se 60 naaje k'jeele naai se iiŋo gɔtn Raa ki.» ³¹ Isa tɛrlɛn ɔ: «6orse naase 'jeelkiga sum la? ³² 'Booyki! Kaadin̄ utu 'kaana, ɔ 6orse kaadin̄ se aanga, naase utu aki 'kaan̄ wɔɔkɔ ɔ naŋa kic 60 'kuun doobiŋ doobiŋa ɔ utu amki kɔŋ kalum ki, na6o maam se m'kalum ki eyo, num Bu se utu te maama. ³³ Taargen maam m'taadsesin̄ se, taa ute maam se naase aki 'kɔŋ tɔɔsɛ. Deere,

naase utu aki 'kəŋ dubar do naan̩ ki, naʒo aayki kaamse taa maam cirga dunia.»

17

*Isa tənd mɛtn *Raa taa jee mɛtiŋ ki*

(Eʒ 7.24-28, 4.14-16)

¹ Kɛn Isa jaay taad̩ nan̩ taariŋ se, naan̩ uun kaamiŋ raan deek ɔɔ: «Bua, bɛrɛ, kaadiŋ se aasga naai *'nook Gooni, taa Gooni kic ai nooko. ² Naai ɛdiŋga jikilimge paac kaam jiŋa, taa naan̩ kɛdn̩ *kaajŋ ɣɛn daayum jeege tun naai ɛdiŋsiŋga se.

³ Kaajŋ ɣɛn daayum kɛn ese se taa naade ai jeeli naai Raa mala kɛn kalaŋ lak ɔɔ am jeel maam Isa *al-Masi kɛn naai ɔlumo. ⁴ Do naan̩ ki se maam nookiga ɔɔ naabi naai ɛdum se, maam m'tɛd nan̩ŋga. ⁵ Bɔrse Bua, 'nookum naani ki aan ɣɔɔ kɛn naai 'nookumo kaad̩ kɛn naai aal te dunia ey bɔrt se.

⁶ «Maam m'taaddenga naade jeeliga naai jeegen kɛn naai 'bɛr tɔɔdɔ do naan̩ ki jaay ɛdumden se. Naade se jee naaige, ɔɔ naai ɛdumdenga kaam jima, ɔɔ naade booy uunga taar naai. ⁷ Bɔrse naade jeele, nakŋ naai ɛdumo paac se iinɔ ɣɔtn naai ki. ⁸ Taar kɛn naai 'taadumo se, maam m'taaddesiŋga kici. ɔɔ naade took uunga, naade jeelga deere, maam se m'iinɔ ɣɔtn naai ki ɔɔ naade tookga naai ʒo ɔlumo.

⁹ «Maam m'tənd mɛti se taa naade sum, ey num ɣɛn jee do naan̩ kɛn ʒaa se paac eyo. Anum m'tənd mɛti se ɣɛn jee naai ɛdumdeno kaam jima, taa naade se jee naaige. ¹⁰ Nakŋ maam m'ək paac se ɣɛn naai ɔɔ nakŋ naai ək paac se ɛ, ɣɛn maama; ɔɔ ute doobm naade se ʒo, jeege 'kaakŋ nookuma.

11 Naan ki se maam m'kəŋ king do naaŋ ki ey sum. Gaŋ naade se utu king do naaŋ ki ə maam ɛ m'tɛrl tɛrl ɡɔtn naai ki. Bua, naai Debm *Salal se, bəəbdɛ ute təəgi kɛn naai ɛdum se. 'Bəəbdɛ taa naade 'tɛdn kalaŋ aan ɡəə maam ute naai naaje k'kalaŋ se. 12 Kaad kɛn maam m'ingɔ te naade se, maam ɛ m'bəəbdɛno ute təəŋ kɛn naai ɛdumo se. Maam se m'bəəbdɛnoga maakdɛ ki se nam kalaŋ tap ɓo ut eyo, ə deb kalaŋ kɛn ut se ɛ, taa taar k'raaŋo do dəkɪŋ se 'kaan te doobɪna. 13 Bɔrse maam m'tɛrl tɛrl ɡɔtn naai ki ə kɛn bɔrse m'utu do naaŋ ki jaay m'taaddɛn taargen se, taa naade kəŋ maak-raapuma ə maak-raapm naade se, 'tɛdn maak-raapm maraadiŋ ki. 14 Maam m'taaddɛnga taar naai, gaŋ jee do naaŋ ki se əd unddɛnga taa naade se mɛtn jee do naaŋ kɛn ɓaa se eyo, aan ɡəə maam kic mɛtn jee do naaŋ kɛn ɓaa se ey se. 15 Maam m'tənd mɛti se taa adɛn təsn naatn do naaŋ ki eyo, num taa adɛn bəəbm ro Deb kɛn ing ɓo ɡɛn tɛdn *kusiŋ sum se. 16 Naade se mɛtn jee do naaŋ kɛn ɓaa se eyo, aan ɡəə maam kic mɛtn jee do naaŋ kɛn ɓaa se ey se. 17 Ute taar naai mɛt ki se, naai 'tɛddɛn naade 'tɛdn jee naaigen mala mala; taa taar naai se taar mɛt ki. 18 Aan ɡəə kɛn naai əlumo do naaŋ ki se, maam kic m'oldɛn do naaŋ ki. 19 Taa naade se, maam m'ɛdi rom paac, taa naade kic ai kɛdn rode paac ute taar mɛt ki.

20 «Kɛn m'tənd mɛti se taa naade sum eyo, num m'tənd mɛti, taa jeegen utu 'tookŋ taardɛ ə utu 'kaal maakdɛ dom ki se kici. 21 Ŭndɛ naade paac 'tɛdn kalaŋ. Bua, 'tɛddɛn naade 'tɛdn kalaŋ ute naaje kici, aan ɡəə naai ing *dək ute maama ə

maam m'ing dɔɔk te naai se. 'Tɛddɛ naadɛ 'tɛdn kalan kici, jaay jee do naan ki se 'jeel naai ɔo ɔlumo. ²² Maam m'taaddenoga nookɲ naai ɛdumo se, ute naan se naadɛ tɛdn kalan aan gɔɔ maam m'utu naai k'kalan se. ²³ Maam m'ing m'dɔɔk te naadɛ, aan gɔɔ naai ing dɔɔk te maam se. Bin se naadɛ 'kɔɲ dɔɔkɲ tɛdn kalan, jaay jee do naan ki se 'jeele naai ɔo ɔlumo ɔɔ naai 'jede aan gɔɔ naai 'jem maam se. ²⁴ Bua, jee se naai ɔo ɛdumdeno ɔɔ m'je gɔtn maam m'ing se, naadɛ 'king ute maam kici. Taa naadɛ kaakɲ nookuma, nookɲ kɛn naai ɛdumo. Taa naai 'jemoga kaad kɛn naai aalo te do naan ey ɔɔrtɔ. ²⁵ Bua, naai se debm daan ki, naɔo jee do naan ki se jeeli te eyo, gan maam se m'jeeli, ɔɔ jee se kic jeelga kɛn naai ɔo ɔlumo. ²⁶ Maam m'taadden naadɛ jeelga roi, ɔɔ maam m'utu m'aden tɛdn naadɛ ai jeel kɔkɔ, taa maak-jei kɛn naai ɔk dom ki se 'tɛdn do naadɛ ki kici, bin se jaay maam m'king dɔɔkɲ te naadɛ.»

18

Isa jeege ɔaado ɔkina

(Mt 26.36-54; Mk 14.32-50; Lk 22.39-51)

¹ Kɛn Isa jaay taad nan taarin se, naan iin te jee metin ki gaan kaam maane k'danin Sedron deel ɔaa jɛɲ kɛn kaam naane. Gɔtn se ɔk jinɛnɛ ɔɔ naan ute jee metin ki se ɔaa ɛnd maak ki. ² Gan Judas je kutn Isa se, jeel gɔtn ese kici taa Isa ute jee metin ki se, lee ɔaado tus tus gɔtn ese. ³ Naan deelo naan dɔɔl asgar *Rɔmɛge tu, ute asgargen kɛn lee ɔɔɔb *Bee Raa. Naadɛ se *Parizige ute *magal jee tɛdn sɛrke Raage tu ɔo ɔldeno. Naadɛ

baado jinene ki se, ute jel poodge te loompdege oo ute nakn tēdn boordege. ⁴ Num gan Isa jeel paac nakn utu kaan don ki se, naan iiko ceede ki deekden oo: «Naase 'jeki nanja?» ⁵ Naade terlin oo: «Naaje k'je Isan kod Nazaret.» Gotn se Isa terlden oo: «Kese bo maama.» Gan Judas debm ken je kutin se utu maakn jeege tun se kici. ⁶ Ken jee se jaay booy Isa deekden oo: «Kese maam se,» jee se ter te metde diwir oo naade paac si naan ki. ⁷ Ter Isa tond metde daala oo: «Naase tap bo, 'jeki nanja?» Naade terlin oo: «Naaje k'je Isan kod Nazaret.» ⁸ Isa terlden oo: «Maam m'taadsenoga taada m'oo kese bo maama. Ken naase jaay, 'jemki maam sum num, onki jee metum ki se 'baao.» ⁹ Taar ken Isa taado se aanga doobin ki ken oo: *Maakn jeege tun ken naai edumdeno kaam jim paac se, nam kalan maam m'utin te eyo.**

¹⁰ Gotn se, Simon Pier ood gard-jerlin se, oo og gaan te bi debm tēdn naabm magal debm tēdn serke Raa ki. Naan gaan te bin do ji daama oo gaabm se k'danin Malkus. ¹¹ Gan Isa taad Pier ki oo: «Gard-jerli se olin saapin ki gotin ki! *Koo pm dubar ken Bubum edumo se, maam m'an kaayin ey la?»

J'ok k'baan te Isa naan Annan ki
(Mt 26.57-75; Mk 14.53-72; Lk 22.54-65)

¹² Gotn se dool asgar *Romēge, ute bubde oo te asgargen ken lee boob *Bee Raa ken Yaudge oldeno se, iij-ok Isa oo dookiina. ¹³ Naade ok baansino deet se gotn Annan ki. Oo Annan se bo moom Kayipm gaaba. Oo baar ken ese Kayipm bo *magal debm tēdn serke Raa ki. ¹⁴ Kayipm ese bo ken taado magal

* 18:9 Aak Jn 6.39 oo 17.12.

Yaudge tu ɔɔ: kɛn asen tɛdn jiga naase ki se, deb kalan ɓo 'kooyo ɔɔ 'kɔŋ jee dɛna.

Piɛr baate Isa

¹⁵ Simon Piɛr ute debm mɛtn Isa kɛn kuuy se, naade ɔko mɛtn Isa. Num debm mɛtn Isa kɛn kuuy se, *magal debm tɛdn sɛrkɛ Raa ki se jeeliŋa, gɔtn se naan end te Isa kalan ɓaa daan bɔɔr ɓee magal debm tɛdn sɛrkɛ Raa ki se. ¹⁶ Gaŋ Piɛr se ɔɔp iŋg naatn taa doob ki, anum debm mɛtn Isa kɛn kuuy, kɛn magal debm tɛdn sɛrkɛ Raa ki jeeliŋ se teeco. Ɔɔ ɓaado taad mɛnd kɛn iŋg bɔɔb taa doobo se, ɔɔ j'ɔŋ Piɛr se endo. ¹⁷ Ɔɔ mɛnd kɛn iŋg bɔɔb taa doobo se, naan deek Piɛr ki ɔɔ: «Naai kic ɓo maakŋ jeege tun mɛtn gaab kɛn se la?» Piɛr tɛrliŋ ɔɔ: «Maam se mɛtn naade eyo!» ¹⁸ Bii kɛn se kuulu ɔɔŋɔ, taa naan se ɓo jee tɛdn naabge ute asgargen kɛn lee bɔɔb *Bee Raa se, gɔtn se naade tuuy poodo ɔɔ daar riib riibi. Gɔtn se Piɛr kic daar riib te naade.

**Magal debm tɛdn sɛrkɛ Raa ki se tɔnd mɛtn Isa*

¹⁹ Gaŋ magal debm tɛdn sɛrkɛ Raa ki se baag tɔnd mɛtn Isa se taa jee mɛtiŋ ki ɔɔ do taar kɛn naan lee dooyde. ²⁰ Isa tɛrliŋ ɔɔ: «Jee te dɛnde se maam taaddenga tal tal ɔɔ daayum maam m'lee dooyo jeege maakŋ *ɓee kɛn Yaudge lee tusn maak ki ɔɔ m'dooyo jeege daan bɔɔr *Bee Raa ki, gɔtn kɛn Yaudge paac ɛ tusn se taar dim kalan tap ɓo maam m'ɔyiŋ te eyo. ²¹ Naai tap ɓo 'tɔnd mɛtn bin se taa dio? Naai 'tɔnd mɛtn jeegeŋ tiŋg booyo taar kɛn maam m'lee taaddeno se. Ɔɔ mɛtn taar kɛn maam taaddeno se ɛ, naade jeeliŋ paac.» ²² Do taar kɛn se sum ɓo maakŋ asgarge tun kɛn lee bɔɔb Bee Raa se deb kalan kɛn cɛɛŋ ki se, ɔndiŋ mɛtn

biñ ki ɔɔ deekiñ ɔɔ: «Magal debm tɛdn sɛrkɛ Raa ki ɓo k'taadĩn taar kɛn bin ne?» ²³ Gañ Isa tɛrliñ ɔɔ: «'Taadum tu taar dī kɛn maam m'taad m'tujiñ se! Ɔɔ kɛn maam jaay m'taadga taar mɛt ki num, gɛn dī jaay naai ɔndum se?» ²⁴ Isa jaay Annan ɔliñ gɔtn Kayipm kɛn magal debm tɛdn sɛrkɛ Raa ki se, Isa k'dɔɔkinga dɔɔko.

Pier baate Isa kuuy daala

²⁵ Kaad kɛn Simon Pier ɗaar riib riib poodo gɔtn ese se, naade deekiñ ɔɔ: «Maakñ jeege tun mɛtn gaab kɛn se, naai kic ɓo maakde ki la!» Gɔtn se Pier naaj ɔɔ: «Maam se mɛtn naade eyo.» ²⁶ Gañ maakñ jee tɛdn naabm *magal debm tɛdn sɛrkɛ Raa ki se, deb kalan se taasn gaabm kɛn Pier ɔg gaanjo te biñ se, naan deek Pier ki ɔɔ: «Naai se, maam m'aakioga te naan maakñ jinɛn ki ɗaamo?» ²⁷ Gañ tɛr gɔtn se Pier naaj daala ɔɔ kaad kɛn se sum ɓo gañ kɔrɔñjo naar ɔɔɗ ɔɔyo.

Isa j'ɔk k'baansin naan Pilat ki

(Mt 27.1-2,11-30; Mk 15.1-9; Lk 23.1-25)

²⁸ Tanɔɔriñ nɔɔriñ se, naade ɔko Isa gɔtn Kayip ki ɔɔ baansin ɓee magal *Rɔmɛge tu roñ Pilat. Gañ naade baate kɛnd maak ki taa naade ɗaapga ɗaap rode gɛn kɔsn *laa Paak, taa naade je tɛdn kusina rode ki eyo. ²⁹ Gɔtn se Pilat teec ɔñde naatn ɔɔ deekden ɔɔ: «Gaabm se naase ɔkiñki mindiñ gɛn dī?» ³⁰ Naade tɛrliñ ɔɔ: «Gaabm se kɛn tuj te dīm ey sum ɓo naaje j'ansino kɔkñ ɓaa gɔti ki la?» ³¹ Gɔtn se Pilat tɛrlden ɔɔ: «Naase mala ɔk baansin ki, ɔɔ taar se, ɓaa aakiñki ute ɗoobm naase.» Gañ Yaudge tɛrliñ ɔɔ: «Naaje j'undjen te kulu gɛn tɔɔl deba eyo.»

³² Bin 60 taar ken Isa taado ɔɔ te doobm gay ken naan̄ utu an kooy se, aanga doobin̄ ki.

³³ Gɔtn se Pilat terl̄ end maak ki daala, ɔl k'daŋo Isa, ɔɔ naan̄ tɔnd metin̄ ɔɔ: «Naai 60 Gaar Yaudge la?» ³⁴ Num Isa terlin̄ ɔɔ: «Taar naai 'taad se, naai mala 60 saap ɔŋin̄ lɔɔu, jeegen kuuy 60 taadi taa maam lɛ?» ³⁵ Pilat terlin̄ ɔɔ: «Naai aakum maam se, m'kɔd̄ Yaud la? Kɛsɛ jeeige mala naaden *jee magal tɛdn̄ sɛrkɛ Raa ki se 60 ɔk ɔaansio gɔtum ki je ai kutu. Naai tap 60 tujga dɔo?» ³⁶ Gɔtn se Isa terlin̄ ɔɔ: «Gaar maam se ɣɛn do naaŋa ara eyo. Ken gaar maam jaay ɣɛn do naaŋa ara num, asgarumge am kɔŋ kɔnum Yaudge am kɔk eyo. Num ɔorse gaar maam se, ɣɛn do naaŋa ara eyo.» ³⁷ Gɔtn se Pilat deekin̄ ɔɔ: «Ken bin se, naai gaarge daamo?» Isa terlin̄ ɔɔ: «Yɛɛ aan gɔɔ ken naai 'taadin̄ se, maam se m'gaarge. Taa naan̄ se 60 maam j'oojuma ɔɔ maam m'baado do naan̄ ki se taa m'tɛdn̄ saada do taar ken met ki. ɔɔ debm jaay in̄g ute taar met ki se, booy kuun taaruma.» ³⁸ Pilat terl̄ Isa ki ɔɔ: «Taar met ki se, taar gayo?»

Num ken Pilat jaay taad taar ese se, naan̄ terl̄ teec ɔaa ɔŋ Yaudge daala ɔɔ deekden ɔɔ: «Gaabm se, maam m'ɔŋ te taar dim̄ kusiŋ gɔtin̄ ki eyo. ³⁹ Aan gɔɔ aanga laa Paakŋ ɣɛn Yaudge tak 60, maam m'lee m'tɔɔd̄ tɔlsen tɔl maakŋ jee dan̄gayge tu deba kalan̄ se, ɔorse naase 'jeki m'asen kɔɔdn̄ kɔl Gaar Yaudge se la?» ⁴⁰ Ter gɔtn se naade baag tɔɔyɔ ɔɔ: «Naaje k'je Barabas, ey num naan̄ se eyo!» Anum gan̄ Barabas se, naan̄ debm tujŋ nakŋ jeege.

Isa jeege je an̄ ɓaa kutu

¹ Gɔtn se, Pilat ɔl ɔɔ j'ɔk k'ɓaano te Isa ɔɔ k'tɔndin̄ ute mɛɛjɛ. ² Ɔɔ asgarge se, uj ɗaapo jɛkɛ gɛn̄ kɔrɔndɔ ɓaado ɔndin̄ don̄ ki, tɛr naade uun uusin̄ kal gaaringe aac bon̄. ³ Naade iiko cɛɛn̄ ki ɔɔ deekin̄ ɔɔ: «Tɔɔsɛ naai ki, Gaar Yaudge!» Gɔtn se, naade baagin̄ tɔnd mɛtn̄ bin̄ ki. ⁴ Tɛr Pilat teeco kuuy daala ɔɔ deek Yaudge tu ɔɔ: «'Booyki, gaabm se maam m'aŋo kɔɔɗn̄ teecn̄ naatn̄. Taa naase aki jeele maam se m'ɔŋ te taar ɗim̄ kɛn̄ naase ɔkin̄ki mindin̄ ro ki eyo.» ⁵ Gɔtn se Isa teeco naatn̄ ute jɛkn̄ kɔrɔndɔ don̄ ki ɔɔ te kal gaaringen̄ aac se ron̄ ki. Anum Pilat deekɗen̄ ɔɔ: «Kɛse ɓo gaabm se!» ⁶ Num kɛn̄ *magal jee tɛɗn̄ sɛrkɛ Raa ki te jeedege jaay aakin̄ se, naade baag tɔɔɗn̄ tɔɔyɔ ɔɔ: «Naan̄ se tupu tɔɔlin̄ ro kaag ki! Tupu tɔɔlin̄ ro kaag ki!» Gaŋ Pilat taadɗen̄ ɔɔ: «Naase mala ɔk ɓaa tupu 'tɔɔlin̄ki ro kaag ki; ey num maam se m'ɔŋ te taar ɗim̄ kɛn̄ naase ɔkin̄ki mindin̄ ro ki eyo.» ⁷ Yaudge tɛrlin̄ ɔɔ: «Naaje se j'ɔk *Ko Taar kɛn̄ Raa ɛɗo Musa ki ɔɔ maakn̄ Ko Taar naajege se taad̄ ɔɔ debm̄ bin̄ se j'aŋ tɔɔɔ. Taa naan̄ tɛɗ ron̄ Goon̄ *Raa.» ⁸ Kɛn̄ Pilat jaay booy taarde se, ɓeere ɔkin̄ cir daala. ⁹ Pilat tɛrl̄ ɓaa ɔŋ Isa maak ki tɔnd mɛtin̄ ɔɔ: «Naai tap ɓo iin̄o gay?» Num gaŋ Isa baate tɛrlin̄ taara. ¹⁰ Gɔtn se Pilat deekin̄ ɔɔ: «Maam ara ɓo naai 'baate tɛrlum taara ne? Naai 'jeel ey la kɛn̄ maam m'ɔk tɔɔgɔ ɔɔ kɛn̄ m'je num, m'ai kɔɔɗn̄ kɔɔɔ ɔɔ kɛn̄ gɔtɔ lɛ m'ɔk tɔɔgɔ kɛn̄ m'ai tupm̄ tɔɔl ro kaag ki se?» ¹¹ Gaŋ Isa tɛrlin̄ ɔɔ: «Naai se kɛn̄ Raa jaay ɛɗi eyo te tɔɔg ey se, naai ɔk tɔɔgɔ dom ki eyo. Taa naan̄ se ɓo debm̄ ɔk ɔlum̄ ji naai ki se, tɛɗga *kusin̄ ciri naai se daala.»

¹² Naan̄ ken se sum 6o, Pilat je doobm an̄ kooḏn̄ kəl Isa. Num gan̄ Yaudge baaḡ tōḏn̄ tōȳō deek̄ ɔɔ: «Ken̄ naaī jaaȳ ɔḏḏ ɔlingā num, naaī se mēḏn̄ Sezar* eyo. Taa debm̄ jaaȳ tēḏ ron̄ gaarge se, naan̄ se debm̄ taamooȳ Sezar.» ¹³ Ken̄ Pilat jaaȳ booȳ taargen se naan̄ ɔl̄ k'j'ɔk̄ k'j'ɔḏḏō Isa naatn̄, naan̄ baadō ɔndin̄ gət̄ ken̄ j'iin̄ k'ḏaapingā ḏaap te koa ken̄ naan̄ lee ɔj̄n̄ boor̄ō jeege tu. Gōtn̄ se k'ḏan̄in̄ te taar̄ Ebre: *Gabbata*. ¹⁴ Aan̄ gōor̄ te katar se, Pilat taad̄ Yaudge tu ɔɔ: «Aakki, kēse 6o gaarse!» Naan̄ ken̄ se, naadē ḏaap̄ ḏaap̄ roḏē gen̄ tēḏn̄ *laa Paak̄ gen̄ Yaudge tēger̄.

¹⁵ Num gan̄ Yaudge tērl̄ baaḡ tōḏn̄ tōȳō ɔɔ: «Naan̄ se, nakin̄ yoa, naan̄ se nakin̄ yoa! 'Baa tupu tōlin̄ ro kaaḡ ki gam̄ naane!» Pilat tērl̄ḏen̄ ɔɔ: «Gaarse 6o, naase 'jeki m'an̄ tupm̄ tōl̄ ro kaaḡ ki la?» Magal̄ jee tēḏn̄ sērkē Raage tu tērl̄in̄ ɔɔ: «Naaje se Gaarje Sezar sum, gaar̄ kuuȳ se naaje k'j'ɔk̄ eyo!» ¹⁶ Gōtn̄ se sum 6o, Pilat ɔk̄ ɔḏḏen̄ Isa taa naadē an̄ 6aa tupm̄ tōlin̄ ro kaaḡ ki. Ɔō gōtn̄ se asgarge ɔk̄ 6aan̄ te Isa.

Isa k'tupin̄ ro kaaḡ ki

(Mt 27.32-52; Mk 15.21-37; Lk 23.26-46)

¹⁷ Ken̄ Isa teec teec maak̄n̄ Jeruzalem̄ ki se, naadē ɔnin̄ naan̄ mala uun̄ kaaḡn̄ j'ansin̄ tupm̄ ro ki se, ḏaamin̄ ki. Ɔō naadē 6aansin̄ gət̄ ken̄ k'ḏan̄in̄ kaad̄n̄ do deba. Gōtn̄ se te taar̄ *Ebre se, ron̄ Golgota. ¹⁸ Ɔō gōtn̄ ese 6o naadē tupin̄ ro kaaḡ ki ɔō naadē tup̄ jeege dio ro kaagge tu kici; deb̄ kalan̄ j'uun̄ k'ḏaarin̄ cēesin̄ ken̄ kalan̄ ɔō deb̄ kuuȳ se j'uun̄ k'ḏaarin̄ cēesin̄ ken̄ kuuȳ ɔō naadē ɔl̄ Isa ḏaar̄ daan̄ ki. ¹⁹ Tēr̄ Pilat raan̄ ro kaaḡ ki ɔl̄ k'6aa k'tupin̄

* **19:12** Sezar se Gaar magal̄ in̄ḡ *Rōm̄ ki.

raan kaam do kaag ken k'tupm Isa ro ki. Ɔ taar naan raan se taad ɔ: «Isan kod Nazaret se, naan Gaar Yaudge». ²⁰ Gan den Yaudge se dooyga taar se, taa gotn k'tupm Isa ro kaag ki se, naan gɔr te Jeruzalem. Ɔ taar naan raanin se le raanin te taar Ebre, taar Laatin ɔ ute taar Gerek kici. ²¹ Num *magal jee tedn serke Raa ki gen Yaudge se, deek Pilat ki ɔ: «Ɔnte raan ɔ: naan se Gaar Yaudge, num raan ɔ: naan bo taad ɔ naan Gaar Yaudge.» ²² Gan Pilat terlden ɔ: «Taar maam m'raaniga se, m'raaniga sum.»

²³ Ken asgarge jaay tup Isa ro kaag ki aas se, naade tos kalinge ɔ nigin gotɔ kaam ɔɔ. Deba kic bo uun bedin bedina. Ɔp kalin kalan ken naan uusinga num lee tuusin kalgen kuuy do ki se, ɔ kal se ond raan bini booy aan naan ki se ak gotn kur eyo. ²⁴ Gotn se asgarge taad te naapa ɔ: «Kal se j'onte n'epinki, num gan k'tedin salatia, debm ken oocinga bo 'kuun sum.» Anum nakn se aanga doobin ki aan gɔ taar k'raano do dakin ken ɔ:

Naade nigga kalumge ute naapa,

ɔ kalum maak ki se le, naade edinga salatia.†

Ɔ kese bo naabm ken asgarge tɔda.

²⁵ Cɛ kaag ken k'tupm Isa se, ko Isa ute genaam menda, ɔ Mari mend Kleopas ute Mari ken iino Magdala ki, naade utu daar gotn ese. ²⁶ Gotn se, Isa aak kona daar daar cɛ debm metin ken naan jen se, naan deek kon ki ɔ: «Kaaya aaka, kese bo gooni.» ²⁷ Ter naan taad deb ken metin ki se, ɔ: «Aaka, kese bo koi.» Bii ken se sum bo debm metn Isa ki se ak baansin been ki. ²⁸ Ken nakgen se

† 19:24 Aak KKR 22.18.

jaay deel paac sum se, aan gəə Isa jeel naabm kən naan ɓaano ro ki se nan̄ga, num taa taar k'raan̄jo do d̄okin̄ 'kaan doobin̄ ki se, naan̄ deek ɔɔ: «Maam se, maane t̄ɔluma.» ²⁹ Gət kən se ɔk k'jɛɛɛ dooc te t̄ɔtn̄ koojn̄ bin̄ kən mooyo se. Naade uuno kaagn̄ nakn̄ k'dan̄in̄ isop† ɔɔ uuno nakn̄ uun maane se butin̄ taar ki. Naade ɔlin̄ maakn̄ t̄ɔtn̄ koojn̄ bin̄ kən mooy mooy se ɔɔ uun ɔlin̄ taar Isa ki taa n̄'suubu. ³⁰ Kən Isa jaay suub naam t̄ɔtn̄ koojn̄ bin̄ kən mooy mooy se, naan̄ taad ɔɔ: «Naabum aasga.» Gətn̄ se naan̄ no don̄a ɔɔ ɔn̄ kon̄ teece.

Isa j'ɔsin̄ cɛn̄kɛn̄ ki te b̄ɔrɔ

³¹ Aan gəə ɓiin̄ se Yaudge daap daap rode gen̄ tɛdn̄ *laa Paak se, naade je jee k'tupde ro kaage tu se, daar bini kaan *ɓii sebit ki eyo. Taa ɓii sebit ese se, ɓii laa magala. Gətn̄ se naade ɓaa t̄ɔnd̄ mɛtn̄ Pilat ɔɔ: «Jee kən k'tupde ro kaagge tun se, k'ɓaa k't̄ɔnd̄ k'tɛɛɛɛɛɛɛ jɛdege taa ooyga num j'adeno t̄ɔdn̄ b̄ɔy ro kaagge tun k'tupdeno ro ki se.» ³² Ɔɔ gətn̄ se asgarge ɓaado t̄ɔnd̄ tɛɛɛ jɛ gaabm kən deete ɔɔ tɛ t̄ɔnd̄ tɛɛɛ jɛ gaabm kən kuuy se kici. Jee se ɓo kən k'tup k't̄ɔldɛ te Isa kalan̄ se. ³³ Kən naade jaay aan do Isa ki se, naade ɔnin̄ naan̄ ooyga. Taa naan̄ se ɓo naade baate t̄ɔnd̄ tɛɛɛɛn̄ jɛn̄ge. ³⁴ Gan̄ maakn̄ asgarge tun se, deb kalan̄ uuno b̄ɔrɔ ɔɔ ɔsin̄ cɛn̄kɛn̄ ki. Gətn̄ se mooso te maane naar teeco. ³⁵ Debm̄ taad taar ara se, naan̄ mala aakinga te kaamin̄a ɔɔ saadn̄ naan̄ se, taar mɛt ki. Ɔɔ naan̄ jeele saadn̄ naan̄ se kən mɛt ki, taa bin̄ se naase kic ɓo aki tookn̄ do taar kən naan̄ taad se. ³⁶ Nakgen se paac jaay

† **19:29** Isop se kaagn̄ iin̄ aan gəə m̄ɔkɔ ɔɔ k'tɛdn̄ nakn̄ oot kooto. Aak Zak 12.10.

aan se, taa taar k'raaŋo do dakiŋ se, 'kaan doobin ki ken ɔɔ: *Naan se j'an kəŋ tɛrɛɔŋ cɛŋgiŋ gam eyo.* §
 37 Ɔɔ tɛrl gət kuuy kic ɓo taar k'raaŋo do dakiŋ se taadga ɔɔ: *Jee ɔsino se, naade utu an kaakŋ ute kaamde.**

Isa k'j'ɔlinga maakŋ baad ki

(Mt 27.57-61; Mk 15.42-47; Lk 23.50-56)

38 Ken nakgen se jaay deel se, Yusup kɔd Arimate se, naan kic maakŋ jeege tun metn Isa ki naɓo taa Yaudge se, naan ɓeere ɔɔ tɔy tɔy roŋa. Naan ɓo ɓaa tɔnd metn Pilat taa ɓaa kɔɔdn ro Isa ro kaag ki. Gɔtn se Pilat tookin, ɔŋ Yusup ɓaa ɔɔd ro Isa.
 39 Ɔɔ Nikodem ken ɓii kalan ingo gɔtn Isa ki nɔɔr se, naan kic ɓaano te itir ken k'tɛdn te maan kaagn k'danin mir ute alues† se aas ɓaa ɓaa doocŋ kɔr sik-kaar-mii. 40 Yusup te Nikodem se uun ɓɔyɔ ro Isa se ro kaag ki. Ɔɔ uuno darkɔyɔ ɔɔ tɛdn nakŋ oot nijimi ute itir se ro ki ɔɔ naade teelin tec aan gɔɔ gɛn Yaudgen lee duubm yodege. 41 Gɔtn k'tupm Isa ro kaag ki se, gɔtn se ɔk jinɛnɛ ɔɔ maakŋ jinen ken se, ɔk ɓaada ɔɔ ɓaadn se aan gɔɔ iibi, taarin se naade gaasin ute koa. Baadn se j'ɔl k'naam te nam maak ki eyo. 42 Aan gɔɔ Yaudge daap daap rode gɛn tɛdn *laa Paak se, gɔtn ese kic ɛ, ɓaada utu gɔɔr te naade dey se, naade uun ɔl ro Isa maak ki.

20

Naade ɓaa ɔŋ te Isa maakŋ baad ki eyo

(Mt 28.1-10; Mk 16.1-11; Lk 24.1-12)

§ 19:36 Aak Ekz 12.46, Nmb 9.12 ɔɔ KKR 34.20. * 19:37 Aak Zak 12.10. † 19:39 Mir te alues se kaagn k'tɛdn dawa jeege tu ken j'ɔŋin taa naan *Israelge tu.

¹ Bii dumas ki, tanɔɔriŋ nɔɔriŋ ken gɔtɔ utu ilim sum ɓo, Mari ken iino Magdala ki iin ɓaa taa ɓaad ki. Ken naan aan se, aak ko ken k'gaasn taa ɓaad se, k'dircilinga naatn. ² Gɔtn se naan ɔk tɛrl aan ɓaa ɔŋ Simon Pier ute debm mɛtn Isa ken kuuy ken Isa jen se, naan deekden ɔɔ: «Mɛljege se, nam ɔɔdinga naatn maakŋ ɓaad ki, ɔɔ gɔtn k'ɓaa j'ɔlin se naaje k'jeel gɔtin eyo.» ³ Ken Pier ute debm mɛtn Isa ken kuuy jaay booy taar se, gɔtn se naade teeco ɔɔ iin ɓaa taa ɓaad ki. ⁴ Ken naade jaay ɓaa ɓaa se, naade di paac aan kaana, naɓo debm mɛtn Isa ken kuuy se, aan deel Pier ɔɔ naan ɓo ɓaa aan deet taa ɓaad ki. ⁵ Ɔɔ ken naan jaay aan se no aak maakŋ ɓaada, naan aak kalgen k'teelsin se, utu tood gɔtin ki gan naan baate kend maak ki. ⁶ Anum ken Simon Pier ken aano mɛtin ki jaay aan se, naan end maakŋ ɓaad ki. Ɔɔ naan kic aak kalgen k'teelsin se tood tood gɔtin ki. ⁷ Ɔɔ naan aak kal k'teelin kaamin se ɓo, tood te kalgen k'teelin ron ki se kalan eyo. Kal k'teelin kaamin se, naan aakin k'teel j'aalinga cees ki. ⁸ Naan ken se jaay debm mɛtn Isa ken aan aan deet se, naan kic end maakŋ ɓaad ki se. Naan aaka ɔɔ took aal maakin paac. ⁹ Ey num jee mɛtn Isa ki se, booy ɔk te ey ɓɔrtɔ taar ken k'raanjo do dakin ken deek ɔɔ: Isa se, beeki num, ade dur daan yoge tu. ¹⁰ Gɔtn se sum ɓo jee mɛtn Isa ken di se ɔk tɛrl ɓaa ɓeedege tu.

Isa teec naan Mari ken iino Magdala ki

¹¹ Gan Mari daar eem taa ɓaad ki ɔɔ maakŋ keemin ki se naan no aak maakŋ ɓaada. ¹² Ɔɔ naan aak *kɔɔn Raage dio ing king te kaldege raap raapo, gɔtn k'j'aalno ro Isa ro ki se. Deb kalan

ing kaam don ki ð deb kalan ing kaam gōtn jenge tu. ¹³ Naade ðeek Mari ki ð: «Mend ara, naai eem gen dīo?» Naan terlden ð: «Melum se nam ððinga naata ð gōtn k'ḡaa k'j'ol k'j'aalsin ro ki se le, maam m'jeel eyo.» ¹⁴ Ken naan utu taad taad jaay terl aak bin se, naan aak Isa ḡaar ḡaar gōtn ese. Nabo naan aak jeelin eyo. ¹⁵ Gōtn se Isa tōnd metin ð: «Mend ara, naai eem gen dīo? Naai 'je nanja?» Num gan Mari jaay aakin se, naan saap ð daan debm bōobm jinene se le ḡaam. Gōtn se naan taadin ð: «Gaabm ara ken naai ḡo ððinga le, taadum gōtin ken naai aalsin ro ki se ð maam m'anḡ ḡaa kuunu.» ¹⁶ Gan Isa danin ron ki ð: «Mari.» Ḍo Mari terl aakina ð ðeekin te taar *Ebre ð: *Raabuni*. Kese je ðeekn ð: Debm dooy jeege. ¹⁷ Gōtn se Isa ðeekin ð: «Ḍnte 'kōkuma, taa maam m'ookn m'ḡaa te gōtn Bubum ki ey ḡortō. Num naai se, 'ḡaa ḡn genaamge se 'taadden ð, maam se m'ookn m'ḡaa ḡaa gōtn Bubum ki, ð Bubum se, Bubm naase kici, ð m'ḡaa ḡaa gōtn Raam ki ð m'Raam se *Raa naase kici.» ¹⁸ Gan naan ken se jaay ḡo, Mari ken iino Magdala ki se ḡaa ḡn jee metn Isa ki se taadden ð: «Maam se m'aakiga Meljege utu kaamuma. Ḍo 'booyki kese ḡo taar ken naan taadumo.»

Isa teec naan jee metinge sik-kaar-kalan
(Mk 16.14-18; Lk 24.33-45)

¹⁹ Bii dumas ken se sum ḡo aan tegerin ki se, jee metn Isa ki se, end maakn ḡee ki ð ḡekel taara dode ki, taa naade ḡeer ḡeer magal Yaudge tu. Gōtn se naade aak Isa mala ḡaado ḡaar daande ki. Ḍo naan ðeekden ð: «Ḍn tōsn Raa se 'tedn te naase!» ²⁰ Ken naan utu ḡaar taadden taad se, gōtn se naan tuun

taadden jinge ute gōtn cɛŋkɛŋa. Kɛn jee mɛtiŋ ki jaay aak Mɛljege se maakde raap aak eyo. ²¹ Tɛr Isa deekden daala ɔɔ: «Raa asen kɛdn tɔɔsiŋa. Aan gɔɔ Bu ɔlumo do naan ki se, maam kic m'ɔlsen naase.» ²² Kɛn Isa jaay taad nan taariŋ se, naan iibden kuulu dode ki ɔɔ deekden ɔɔ: «ɔkki *Nirl Salal. ²³ Jee kɛn tɛdga nakŋ *kusiŋ jaay naase 'tɛddɛkiga kaldɛ se, Raa kic adɛn tɔɔl kusiŋdege. ɔɔ jeegeen naase ɔŋ 'tɛddɛki te kaldɛ ey lɛ, Raa kic adɛn kɔŋ tɔɔl kusiŋdege ey kici.»

Isa taad te Tɔma

²⁴ Gaŋ bii kɛn Isa jaay baado ɔŋ jeeŋgen mɛtiŋ ki maakŋ bɛe ki se, Tɔma kɛn k'danŋ Didim* kɛn maakŋ jee mɛtiŋ kɛn sik-kaar-di se, gōtɔ te naade. ²⁵ Jee mɛtn Isa kɛn kuuy se, baa taad Tɔma ki ɔɔ: «Naaje se j'aakkiga Mɛljege utu kaamje!» Gaŋ Tɔma tɛrlɛn ɔɔ: «Kɛn maam jaay m'aak te dɔl kɛn k'tupiŋ te ponto jin ki eyo, ɔɔ m'ɔl jim m'naam te gōtiŋ eyo ɔɔ tɛrl cɛŋkɛŋ ki jaay m'ɔl jim naamiŋ te ey se, maam kɔŋ tookŋ taarse se eyo.» ²⁶ Kɛn aan bii dumas kɛn kuuy se, jee mɛtn Isa ki baado tus maakŋ bɛe kɛn se daala. Bii kɛn se Tɔma kic ɔɔ utu te naade. Kɛn Isa ɔŋde se kaam taarde k'dɛkelinga dɛkelɛ. Naan naar daar daande ki ɔɔ deekden ɔɔ: «Raa asen kɛdn tɔɔsiŋa.» ²⁷ Tɛr Isa deek Tɔma ki ɔɔ: «Aak jimge, ɔɔ ɔl ji naam gōtiŋa. Tɛr ɔl ji naam cɛŋkɛma. ɔŋte naajn taara num aal maaki dom ki.» ²⁸ Tɔma tɛrlin ɔɔ: «Naai se Mɛluma ɔɔ Raama!» ²⁹ Gaŋ Isa tɛrlin ɔɔ: «Naai aal maaki dom ki se taa naai aakumga kaaka. Num maak-raapo jeege tun aakum te ey jaay ɔɔ, aal maakde dom ki se.»

* **20:24** Didim se je deekŋ ɔɔ rɔŋɔ.

Taar se k'raanjin taa dīo

³⁰ Isa se tēdga nakŋ-kooŋgen kuuy dēna naan jeege tun mētiŋ ki. Naŋo kengen mētinge se j'ōŋ k'raanŋden te maakŋ Kitap kēn ese se eyo. ³¹ Num nakgen k'raanjin maakŋ Kitap kēn ese se, taa asen kōl naase aki jeele Isa se, naan ŋo *al-Masi, Goon Raa. Ōo kēn naase jaay aalki maakse doŋ ki se, naase aki kōŋ kaaja ute ro naaŋa.

21

*Isa teec naan jeenŋe tun mētiŋ ki
(Mt 28.16; Lk 5.1-11)*

¹ Kēn nakgen se jaay deel se, Isa tērl ŋaado teec naan jeenŋe tun mētiŋ ki taa baar kēn k'danjin Tiberiad. 'Booyki tēd ōo dī jaay naan teec naandē ki se. ² Jee gōtn ese se naadē Simon Pier ute Tōma rōŋo se, Natanael kōd Kana kēn iino taa naan Galile ki, gaan Zebedege ute jee mētn Isa kēn kuuy dio. Naadē se inŋ kalan. ³ Num gan Simon Pier deekden ōo: «Maam se m'ŋaa ŋaa tōkŋ kēnjē.» Naadē tērlin ōo: «Bin num naaje kic k'ŋaa te naai.» Naadē teec ŋaa ook maakŋ markab ki. Num kēn naadē jaay aan se, maakŋ nōor kēn te magalin se, naadē je kēnjge bini ōŋ te eyo. ⁴ Kēn gōto jaay iip tōok se, naadē aak Isa daar daar do jēŋ baar ki. Naŋo jee mētiŋ ki se aakiŋa ōo aak jeelin eyo. ⁵ Gan Isa deekden ōo: «Naase gaange, kēnjē cōkō kic naase ōkki ey daamo?» Naadē tērlin ōo: «J'ōk eyo.» ⁶ Gōtn se naan deekden ōo: «Uun undki gēndse se kaam do ji daam aak markaba. Gōtn se ŋo naase aki kōŋo.» Naadē und gēnddē ōo tōso maakŋ gēnddē ki se, kēnjē dēna num gēn kiikin kic ŋo naadē ōŋ iikin

eyo. ⁷ Gətn se debm mɛtn Isa kɛn Isa jɛn se, ɔɛk Pɪɛr ki ɔɔ: «Kɛsɛ Mɛljɛgɛ!» Ɔɔ kɛn Simon Pɪɛr jaay booy j'ɔɔ kɛsɛ Mɛljɛgɛ se, naan ɔɔdga kɔɔd kalɪn kɪc ɓɔ, uun uusin gɔtn ki, dɔɔk maakin jaay aal ooc maan taa an ɓaa kɔnɔ. ⁸ Kaad kɛn se, jee mɛtn Isa kɛn kuuy se, naade kɪc ɔɔpdɛnga gɔɔr kaam tal cili-kaar-di sum ɓɔ, kookɔn kaan jɛn ki. Kɛn naade jaay ɓaado ɓaa te markabde se, tiiko gɛndɛn kɛn ɔɔoc te kɛnjɛ se. ⁹ Kɛn naade jaay aan taa baar ki se, ɓɔɔy naan ki ɔɔ gɔtn se naade aak naal poodo, ɔɔ do naal pood kɛn se k'nanɔ nan kɛnjɛ ɔɔ naade aak mappa gɔtn esɛ kɪci. ¹⁰ Num Isa ɔɛkɛn ɔɔ: «Kɛnjɛn naase 'tɔkkiro se, 'ɓaankiro kandum.» ¹¹ Gətn se Simon Pɪɛr ook maakɔn markab ki ɔɔ tiiko gɛnd ɔɔoc te kɛnjɛ se ɓaano do jɛn ki. Ɔɔ kɛnjɛ maakɔn gɛnd kɛn se, k'mɛt k'l'ɔnɪn kɛnjɛn magal magal salal ɓɔ kaar-te-si-mii-kaar-mɔtɔ. Ɔɔ te dɛn kɛnjɛn esɛ se kɪc ɓɔ, gɛndɛ nɛɛp te eyo. ¹² Isa ɔɛkɛn ɔɔ: «'Baakiro aki kɔsɔ.» Gətn se jee mɛtn ki paac se, nam jaay 'tɔnd mɛtn ɔɔ: «Naai nanɔ» kɪc ɓɔ gɔtɔ. Taa Mɛljɛgɛ se, naade paac aak jeelinga. ¹³ Isa ɓaado ɔnɛ ɔɔ uun mappa se nigdesɪna, tɛr kɛnjɛ se kɪc naan uun nigdesɪna. ¹⁴ Kɛn Isa jaay duro daan yoge tu se, te naan se naan teec dɔɔlga mɔtɔ naan jeege tun mɛtn ki.

Isa taad te Pɪɛr

¹⁵ Kɛn naade jaay ɔs aas sum se, Isa ɔɛk Simon Pɪɛr ki ɔɔ: «Simon goon Jan, naai 'jem te maaki cir jee se paac la?» Gətn se Simon tɛrlɪn ɔɔ: «Yɛɛ Mɛluma, naai 'jeele kɛn m'jei se.» Isa tɛrlɪn ɔɔ: «'Gaamum gaan baatumge.» ¹⁶ Tɛr naan ɔɛkɪn gɛn k-dige ɔɔ: «Simon goon Jan, naai 'jem te maaki

paac la?» Naan̄ t̄erlin̄ ɔ: «Yεε Meluma, naai 'jeele ken maam m'jei se.» Isa deekin̄ ɔ: «'Tɛdn̄ debm gaam baatumge.» ¹⁷ T̄er Isa deekin̄ gen̄ k-m̄ɔtoge tu daala ɔ: «Simon goon Jan, naai 'jem la?» Ḡɔtn̄ se Pier maakin̄ tuj se ro ken ken Isa t̄ɔnd̄ metin̄ d̄ɔlin̄ m̄ɔtɔ ɔ: «Naai 'jem la, 'jem la se?» Ḡɔtn̄ se Pier t̄erlin̄ ɔ: «Meluma, naai 'jeel nakge paac ɔ 'jeelum maam se, m'jei.» T̄er Isa deekin̄ ɔ: «'Gaamum baatumge. ¹⁸ 'Booy bεε m'ai taada: ken naai utu goon k̄ɔd̄ɔ se, naai mala ɔo tuus kali ɔ 'd̄ɔk maaki ɔ ḡɔtn̄ naai maaki je ɔo ɔaa sum. Num ken naai jaay ɔaado ḡɔɔlga num, utu kuun̄ ji raan̄ nam kuuy ɔo utu ai d̄ɔɔkn̄ maaki ɔo ai ɔaa k̄ɔli ḡɔt ken naai maaki je eyo.»

¹⁹ Ken̄ Isa jaay taad̄ bin̄ se je taad̄n̄ ɔo Pier se ute d̄oobm gay j'utu j'an̄ t̄ɔɔɔ ɔo yo naan̄ se utu *nook̄n̄ *Raa. Do taar ken̄ se, t̄er Isa taad̄in̄ ɔ: «Naai se ɔk metuma.»

²⁰ Ḡɔtn̄ se Pier t̄erl̄ aak̄ metin̄ ki se, naan̄ aak̄ debm metn̄ Isa ken̄ Isa jen̄ se utu ɔaado metde ki. Naan̄ se ɔo kaad̄ ken̄ naade ɔso k̄ɔs jaay naan̄ dejo kaad̄n̄ Isa ki ɔo deekin̄o ɔ: «Melje, ken̄ utu ai kuti se nan̄a?» ²¹ Ken̄ Pier jaay aakin̄ se, deek̄ Isa ki ɔ: «Melje, naan̄ se d̄i an̄ kaan̄ don̄ ki kaca?» ²² Gan̄ Isa t̄erlin̄ ɔ: «Naan̄ se, ken̄ maam je m'an̄ k̄ɔn̄in̄ 'tinḡ bini maam m'utu m'ade ɔaa kic num, naai se ɔli d̄iɔ? Naai se, 'ɔaado 'daanuma.» ²³ Taar se jaay gen̄aage ɔaa booyin̄ se, naade taad̄ ɔ: «Debm metn̄ Isa ken̄ ese se 'kooy ey sum.» Num gan̄ taar ken̄ ɔo naan̄ 'kooy ey sum se, d̄eer num, Isa taad̄ te bini eyo. Num naan̄ taad̄ ɔ: «Ken̄ maam je m'an̄ k̄ɔn̄in̄ tinḡ bini maam m'utu m'ade ɔaa kic num, naai se ɔli d̄i?» ²⁴ Debm ken̄ taad̄ nakgen̄ se ɔo jaay raan̄in̄

paac se, naan̄ se 6o debm m̄etn Isa ken ese. Naaje k'jeele saadn̄ naan̄ se, saadn̄ m̄et ki. ²⁵ Isa se t̄edga nakge kuuy kic 6o d̄ena. Nakgen se jaay k'raan̄in̄ paac kalan̄ kalan̄ ɔɔ k'dirig te kalan̄ ey se, maam m'jeele taargen k'raan̄o se do naan̄a te magalin̄ kic 6o an̄ k̄ɔj k̄ɔk eyo.

Kitapm kɛn Raa dɔɔko kiji ute jeege New Testament in Kenga

copyright © 2012 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Kenga

Translation by: Wycliffe Bible Translators

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2012, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Kenga

© 2012, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2015-03-17

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files
dated 29 Jan 2022
de2980b7-692d-557d-af49-da5784485d94